Nordiskt Arbetslöshets- försäkringsmöte 2009

Nordiskt Arbetslöshetsförsäkringsmöte 2009

TemaNord 2010:501

© Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2010

ISBN 978-92-893-1989-8

Print: Kailow Express ApS

Copies: 130

Printed on environmentally friendly paper

This publication can be ordered on www.norden.org/order. Other Nordic publications are available at www.norden.org/publications

Printed in Denmark

Nordic Council of Ministers

Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Phone (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordic Council

Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Phone (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Nordic co-operation

Nordic cooperation is one of the world's most extensive forms of regional collaboration, involving Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, and three autonomous areas: the Faroe Islands, Greenland, and Åland.

Nordic cooperation has firm traditions in politics, the economy, and culture. It plays an important role in European and international collaboration, and aims at creating a strong Nordic community in a strong Europe.

Nordic cooperation seeks to safeguard Nordic and regional interests and principles in the global community. Common Nordic values help the region solidify its position as one of the world's most innovative and competitive.

Content

Forord	7
Resumé	9
1. Välkomstord	11
2. Öppningstal	13
3. Arbetskraftens rörlighet inom fyra nordiska länder	19
4. EG-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförfordning med fokus på elektroniskt informationsutbyte (EESSI)	41
EESSI: nya regler – nytt kommunikationsmodell	48
5. Regler för de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena	59
6. Workshops	61
Workshop 1	61
Workshop 2	74
Workshop 3	77
Workshop 4	96
Workshop 5	108
7. Landrapporter	117
Danmark	117
Finland	122
Färöarna	129
Island	134
Sverige	146
Summary	151
Bilaga 1 – Program Nordiskt Arbetslöshetsförsäkringsmöte 2009	153
Bilaga 2 – Deltagarlista/List of participants	157
Bilaga 3 – De Nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena 1999–2009	159
Förord	160
I. Översikt	161
II. Nordiskt arbetslöshetsförsäkringssamarbete 1999–2009	162
III. Tankar om den gemensamma nordiska arbetsmarknadens framtid	172

Forord

I en krisetid med stigende arbejdsløshed i alle de nordiske lande er der mere end nogensinde brug for, at vore lande udveksler erfaringer og henter inspiration til gode løsninger hos hinanden.

Det gælder ikke mindst på arbejdsløshedsforsikringsområdet, hvor de nordiske landes vigtigste aktører på dette område mødes hvert andet år. Disse møder udgør et vigtigt forum for udveksling af gensidig information om indretningen af arbejdsløshedsforsikringssystemerne i de nordiske lande og deres rolle i det nordiske velfærdssystem, såvel som om udviklingen af arbejdsmarkedspolitikken generelt. Nordisk Ministerråd yder derfor økonomisk støtte til afholdelsen af disse møder.

På mødet i Finland den 10–12. juni 2009 var hovedtemaet arbejdskraftens mobilitet i de nordiske lande med særlig fokus på arbejdsløshedsforsikringen i fremtiden. I den sammenhæng drøftede man også helt aktuelt betydningen på området af den nye EU-forordning 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger, som forventes at træde i kraft i løbet af foråret 2010, og effekten af migrationen af arbejdskraft fra de baltiske lande til Norden.

Med dette møde kunne Nordisk Arbejdsløshedsforsikringsmøde tillige fejre sit 60-års jubilæum. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at gratulere med dette lange seje træk inden for det nordiske samarbejde! Det er et klart vidnesbyrd om et nyttigt nordisk samarbejde, hvis resultater kan anvendes i forbindelse med landenes politikudformning og administration af arbejdsløshedsforsikringen.

Halldór Ásgrímsson
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd

Resumé

Denna rapport innehåller dokumentation från det nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet som hölls i Finland på Gustavelund i Tusby den 10–12 juni 2009. Det första arbetslöshetsförsäkringsmötet hölls år 1949 och mötet i Finland var sålunda ett 60-årsjubileum. Med anledning av detta fanns på programmet en överblick över de senaste tio åren från år 1999 till 2009. Mötena arrangeras vartannat år och planeras gemensamt i den permanenta kommittén för det nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet. Mötena erhåller ekonomiskt stöd från Nordiska Ministerrådet.

Huvudtemat för mötet var arbetskraftens rörlighet i Norden med fokus på arbetslöshetsförsäkringen i framtiden. Temat inleddes med en rapport om ett nordiskt/skandinaviskt forskningsprojekt. Därefter presenterades två kompletterande inlägg, ett av Islands deltagare och ett av en finsk arbetsgivarrepresentant.

Mötets andra dag inleddes med två föredrag om EG-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförförordning med fokus på elektroniskt informationsbyte (EESSI).

Därefter följde fem workshopar med följande teman:

- Statusrapport över den sammanslagna socialförsäkringen i Norge.
- Arbetsmarknadsparadoxen – brist på arbetskraft, ändå svårt att komma in på arbetsmarknaden.
- The scope for a positive interplay between labour market flexibility and social protection.
- Den svenska arbetslöshetsförsäkringen – förändringar och deras effekter.
- The experiences and consequences of labour migration in the Baltic countries.

Mötets tredje dag bestod av ett studiebesök till ett vuxenutbildningscentrum i Kervo och en rundtur till kultursevärdheterna vid Tusby träsk. I mötet deltog sammanlagt 75 personer från samtliga nordiska länder och Estland. Med undantag av workshoparna fanns det möjlighet till simultantolkning från de skandinaviska språken till engelska och tvärtom.

Vi tackar alla deltagare som genom sitt engagemang gjorde även detta arbetslöshetsförsäkringsmöte till ytterligare ett bidrag till det nordiska samarbetet. Vi tackar särskilt alla föredragshållare och workshopledare samt de personer som utarbetat de skriftliga landrapporterna som överlämnades till mötet.

Helsingfors, juli 2009

Olavi Myllyharju

1. Välkomstord

Finansinspektionen, överinspektör *Olavi Myllyharju*

Ärade minister, kära nordiska och estländska vänner och kolleger,

Å permanenta kommitténs vägnar har jag glädjen att hälsa er alla hjärtligt välkomna till det nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet här i Tusby 2009. I år firar vi 60-årsjubileet av nordiska arbetslöshetsmöten, och således finns på programmet i dag en tioårshistorik över åren 1999 till 2009.

När vi i permanenta kommittén började planera programmet för detta möte för närmare två år sedan, rådde det i alla nordiska länder brist på arbetskraft på många branscher. Huvudtemat som vi valde, "arbetskraftens rörlighet i Norden", var således högaktuellt. Nu har situationen på arbetsmarknaden förändrats och försämrats i de nordiska och baltiska länderna och i hela världen. Arbetskraften rör fortfarande på sig, men nu från sysselsättning till arbetslöshet. Temat "arbetskraftens rörlighet" är ändå lika aktuellt för när nästa högkonjunktur börjar blir många av dem som nu är arbetslösa tvungna att söka arbete i nya branscher eftersom att de tidigare arbetstillfällena har försvunnit för gott.

På programmet i morgon står EG-förordning 883/2004 och dess tillämpning. Förordningen träder i kraft troligtvis våren 2010. På eftermiddagen arbetar vi i traditionella workshopar.

På fredagen besöker vi först vuxenutbildningscentret Keuda och därefter blir det en rundtur längs östra stranden av Tusby träsk, som var Finlands viktigaste kulturområde i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet. Här bosatte sig många mästare från den finska konstens guldålder: diktare, författare, konstnärer och kompositörer. Alla de hade som förebild den finska nationalförfattaren Aleksis Kivi, som levde sina sista år i ett litet torp endast cirka en kilometer från Gustavelund. Vi kommer att besöka kompositör Jean Sibelius hem och konstnär Pekka Halonens ateljé.

Kära vänner, jag önskar att vi ska få uppleva trevliga och givande dagar. Jag överlämnar ordet till social- och hälsovårdsminister Liisa Hyssälä som ska öppna mötet.

Var så god fru minister.

2. Öppningstal

Social- och hälsovårdsminister *Liisa Hyssälä*
Nordiskt arbetslöshetsförsäkringsmöte 10.6.2009

Bästa åhörare,

Jag har den stora glädjen att också för min del önska er alla varmt välkomna till det här nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet i Tusby i Finland.

Det var länge sedan arbetslöshetsförsäkringen var så viktig och aktuell som den nu är. Den finanskris som skakar hela världen och den därpå följande ekonomiska recessionen har ökat arbetslösheten i världen över. Så har det skett också i Norden och Baltikum. Effekterna har varit lite annorlunda i olika länder beroende på olika ekonomiska strukturer, men i alla länder är den stigande arbetslösheten ett faktum. Omvandlingen har skett mycket snabbt. Ett år sedan var bristen på arbetskraft, eller i alla fall risken av sådan brist, det största arbetsmarknadsproblem som vi hade; nu är den viktigaste utmaningen att hitta arbete eller utbildning för dem som har förlorat sitt jobb.

Vanligen inser man försäkringens betydelse först när man behöver den. Det här gäller också arbetslöshetsförsäkringen. När det går bra med ekonomin och arbetslösheten är liten är knappast någon intresserad av innehållet i arbetslöshetsförsäkringen och försäkringspremierna anses som onödiga. Först när man själv råkar bli arbetslös kan man uppskatta säkerheten som systemet med arbetslöshetsförsäkring erbjuder. Därför har vi som arbetar med socialförsäkringen ett mycket stort ansvar för att systemet fungerar väl.

Den snabbt stigande arbetslösheten har lett till att behandlingen av ansökningar har hopat sig svårt i en del av de finska arbetslöshetskassorna speciellt inom industrin och byggbranschen. I det värsta fallet får den arbetslösa vänta så länge som 9 till 10 veckor för att få sin ansökan behandlad. De här problemen är en konkret påminnelse om hur viktigt det är att vi alltid ser till att systemet med arbetslöshetsförsäkring fungerar väl. Nu skyndar vi att revidera lagen så att arbetslöshetskassorna har mer omfattande möjligheter att betala arbetslöshetsförmån i förskott till exempel i situationer där behandlingen av nya ansökningar har hopat sig. Revideringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa tryggar utkomsten för den arbetslösa när betalningen av arbetslöshetsersättning försenas.

I början av 1990-talet upplevde Finland en mycket djup ekonomisk lågkonjunktur och då steg arbetslöshetsgraden till nästan 17 procent. Recessionen tvingade oss att dämpa ökningen av de offentliga utgifterna,

och därför skärpte vi också villkoren för arbetslöshetsskydd genom 90-talet. När lågkonjunkturen började i Finland på 90-talet var vi helt oförberedda på sådant. Systemet med arbetslöshetsförsäkring var illa berett till de ökande utgifterna, och staten var tvungen att täcka arbetslöshetskassornas förluster. Av skadan blir man vis, och vi föreskrev en fonderings-skyldighet till arbetslöshetsförsäkringsfonderna och arbetslöshetskassorna. Tack vare detta är finansieringen av arbetslöshetsskyddet idag på en mycket mer säker basis och den hotas inte av sådan finansieringskris som vi upplevde på 90-talet.

Bästa åhörare,

Även om sysselsättningen och arbetsmarknaden mest påverkas av den allmänna ekonomiska utvecklingen, spelar systemet med arbetslöshetsförsäkring också en roll. Förmånerna borde trygga arbetslösa personers inkomst under den tid de söker nytt arbete. Å andra sidan borde förmånerna vara sådana att de inte fördröjer sysselsättning utan snarare sporrar till den. Det är mycket svårt att förena dessa två, alltså tillräckligt skydd och sporrande, och olika länder har valt väldigt olika lösningar. Det är mycket lönsamt att studera olika länders system för arbetslöshetsskydd och erfarenheter och lära sig av dem, men det går inte att överföra ett lands system till ett annat. Arbetslöshetsförsäkringen är en del av arbetsmarknaderna och samhället, och den är alltid förknippad med vad händer med de två.

Den finska regeringen utnämnde nästan två år på pricken en kommitté för en totalreform av den sociala tryggheten. Tidsfristen för den här så kallade SATA-kommittén går ut vid slutet av året. Kommitténs uppdrag är mycket vittgående och omfattar nästan alla sektorer inom den sociala tryggheten. När det gäller förtjänstskyddet och i synnerhet arbetslöshetsskyddet är målsättningen enligt uppdraget att stöda aktiverande alternativ och främja längre arbetskarriärer. Kommittén ska bland andra utreda vilka utvecklingsbehov finns med arbetslöshetsskyddet och hur utkomstskyddet under vuxenutbildning kan förbättras. Kommittén ska också studera samverkan mellan den sociala tryggheten, beskattningen, klientavgifterna och förvärvsinkomsterna för att hitta sätt att göra den sociala tryggheten mer sporrande och för att göra det lättare att ta emot arbete. Målet är också att förenkla och klarlägga lagstiftningen, de administrativa processerna och procedurerna samt att se till att finansieringen av den sociala tryggheten är hållbar även på längre sikt.

Då vi utnämnde kommittén, förväntade vi en kraftig brist på arbetskraft i Finland. Tack vare den långvariga ekonomiska tillväxten hade arbetslösheten minskat till en nivå som enligt den finska måttstocken var mycket låg. På vissa sektorer fanns det redan brist på yrkeskunnig arbetskraft. Dessutom ska de stora åldersgrupper som föddes efter det andra världskriget gå i pension under de närmaste åren. Då är vi i en situation där mycket

mer arbetskraft lämnar arbetsmarknaden än vad som kommer in. Världen omkring oss ser mycket annorlunda ut idag än den var sommaren 2007 då vi inledde reformen av den sociala tryggheten. Trots detta har vi fortfarande kvar de utmaningar som den åldrande befolkningen och globaliseringen medför. Att den ekonomiska situationen har ändrats sedan kommittén inledde sitt arbete har förstås påverkat kommitténs arbete även om dess uppdrag inte är att dra upp riktlinjer för idag utan för framtiden.

Kommittén gav sina riktlinjer för arbetslöshetsskyddet i slutet av januari. På basis av kommitténs riktlinjer har vi börjat lagberedningen och avsikten är att revideringarna träder i kraft i början av nästa år. Även de ändringar i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som träder i kraft redan vid ingången av juli månad hör samman med de här riktlinjerna. För att underlätta den akuta arbetslöshetssituationen utvidgar vi i juni rätten till det så kallade omställningsskyddet, så att också de som permitteras för minst 180 dagar ska ha rätt till omställningsskydd. Samtidigt blir de lättare för dem som varit visstidsanställda att bli omfattade av omställningsskyddet.

Omställningsskyddet är en åtgärdsmodell där ett personligt sysselsättningsprogram dras upp för uppsagda personer och, i och med lagändringen, även permitterade och visstidsanställda personer. Programmet ska dras upp så snart som möjligt, helst när man fortfarande är anställd, och det innefattar åtgärder som främjar sysselsättning. Den viktigaste av åtgärderna är utbildning. När de åtgärder som inskrivits i sysselsättningsprogrammet pågår är arbetslöshetsdagpenningen högre. Från ingången av juli lättas också villkoren för de arbetslösa att inleda yrkesmässig utbildning och att få utbildningsdagpenning som är på samma nivå som arbetslöshetsdagpenningen.

De viktigaste målen med kommitténs förslag är att snabba upp sysselsättningen, eller, i fall det inte finns arbete, skynda på deltagandet i sysselsättningsfrämjande åtgärder. Detta ska uppnås med hjälp av ändringar i arbetslöshetsförmånerna. En viktig och nödvändig del av den här helheten är, dock, att servicen vid Arbetskraftsbyråerna blir effektivare. Målsättningen är att Arbetskraftsbyråerna har en mer aktiv roll i den arbetssökandes sysselsättning. I praktiken betyder det att man i ett tidigare skede kartlägger den arbetssökandes situation och snabbare erbjuder honom alternativ som kan leda till sysselsättning.

Incitament i fråga om arbetslöshetsskyddet har traditionellt betytt att villkoren skärps. Kommitténs förslag är således sällsynt eftersom man nästan inte alls använder käppen utan mest erbjuder moroten. Den enda käppen är att det stöd som betalas under sådan utbildning som en Arbetskraftsbyrå ordnar räknas i fortsättningen in i de 500 dagar då man kan få arbetslöshetsdagpenning. Avsikten med ändringen är att man söker sig till utbildning i början av arbetslösheten och inte först när de 500 dagarna håller på att löpa ut. Som motvikt betalas alla arbetssökande högre dagpenning när de deltar i så kallade aktiveringsåtgärder. När en arbetssö-

kande deltar i sysselsättningsfrämjande åtgärder, såsom utbildning eller arbetspraktik, har han rätt till högre dagpenning i 200 dagar. Tanken bakom reformen är att man lönar folk för aktivitet och därmed ger de arbetslösa incitament att snabbare hitta jobb.

I fråga om arbetslöshetsskyddet var målsättningarna lite mer ambitiösa än vad som har blivit verklighet. Speciellt när det gäller den så kallade pensionsslussen ledde den ändrade sysselsättningssituationen till att det inte finns beredskap till någon mer omfattande reform. Enligt gällande lag kan 57-åriga arbetslösa personer få arbetslöshetsdagpenning tills det är dags att gå i pension. Vårt långsiktiga mål har varit att helt nedlägga systemet eftersom det har lett till att när man skär ned arbetskraft är det först och främst de som är i pensionsslussen som drabbas.

När vi sist höjde den nedre gränsen för pensionsslussen var resultatet en kraftig ökning i sysselsättning hos dem som hamnade utanför pensionsslussen. Pensionsslussen medför alltså i praktiken att uppsägningar drabbar mest äldre arbetstagare som har ringa möjligheter att få arbete annanstans. Vi har nu kommit överens om att den nedre gränsen för pensionsslussen ska höjas med ett år för personer som är födda 1955 eller senare och att vi ska granska systemet på nytt år 2011.

Ändringar i arbetslivet kräver att både de som har arbete och de som vill arbeta har beredskap att lära sig nya kunskaper och nya yrken. Som en del av socialtrygghetsreformen har vi också på gång en totalreform av vuxenutbildningen. Avsikten är att överväga frågor som gäller tillgång till utbildning samt utbildningsförmåner. Före lågkonjunkturen var matchningsproblemen den största utmaningen på arbetsmarknaden: Alltså, de arbetssökandes yrkeskunnsighet motsvarade inte arbetsgivarnas behov. När sysselsättningen snart svänger uppåt igen har vi kvar de samma problemen, men då är de ännu värre.

Utbildningsförmåner betalas till både arbetslösa och arbetstagare genom systemet med arbetslöshetsförsäkring. Det finns förbättringsförslag för båda systemen för att ge människor incitament att skaffa utbildning. De två systemen kommer att göras tydligare och förmånsnivåerna kommer att höjas. Vi håller på att bereda de lagförslag som reviderar de här systemen och avsikten är att ändringarna träder i kraft år 2010.

Bästa åhörare,

Det är mycket aktuellt med den nya förordningen om social trygghet och speciellt med den nya elektroniska informationsöverföring som är också ett av temana i det här mötet. Det har tagit lång tid att planera systemen och snart blir det dags för genomförandet. Även om problem i början är sannolika, såsom det brukar vara med alla stora adb-projekt, tror jag att när det är lättare att överföra information, är det också lättare för människor att röra sig inom den Europeiska unionens område. Också det att

hemlandet betalar arbetslöshetsförmånen kan öka människors benägenhet att söka jobb också i ett annat EU-land.

Samarbetet mellan länderna har ökat i betydelse redan därför att arbetskraftens rörlighet mellan länderna har ökat. Verkställigheten av den sociala tryggheten förutsätter gemensamma spelregler och kännedom av andra länders system. Det här arbetslöshetsförsäkringsmötet, som vartannat år ordnas mellan de nordiska länderna och där också de baltiska staterna deltar, är ett utmärkt debattforum där vi kan utbyta erfarenheter och lära oss att bättre förstå varandra. Också i år finns det flera intressanta ämnen som vi säkert kommer att diskutera livligt och som kan inspirera nya idéer bland deltagare för ännu bättre system med arbetslöshetsskydd.

Jag önskar er alla ett mycket givande möte!

3. Arbetskraftens rörlighet inom fyra nordiska länder

Bengt Furåker, professor i sociologi, Göteborgs universitet

Detta projekt om arbetskraftens rörlighet inom fyra nordiska länder görs i samarbete mellan forskare från respektive land: Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Danmark deltar professor Per Kongshøj Madsen och doktorand Stine Rasmussen som båda arbetar vid CARMA, d.v.s. centrum för arbetsmarknadsforskning vid Aalborgs universitet. Det finska teamet består av forskningsledare Simo Aho och doktorand Ilkka Virjo från WRC (Work Research Center) vid Tampere universitet. I Norge medverkar forskningsledare Jon Erik Dølvik samt forskarna Kristine Nergaard och Jørgen Svalund, alla verksamma vid Fafo i Oslo. Från Sverige kommer projektets ledare universitetslektor Tomas Berglund, doktorand Kristina Lovén och jag själv; vi finns samtliga på sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet.

Projektet är tvåårigt (2007–2009) och finansieras av Nordiska ministerrådet och Norges forskningsråd. Två år kan tyckas som en ansevärd tid, men för ett projekt av detta slag – grundat på ett mycket omfattande datamaterial som måste avgränsas, hämtas hem från de olika länderna och iordningsställas för att uppnå jämförbarhet – blir tidsramarna ändå tämligen snäva.

Rörlighet är ett mångfacetterat begrepp som syftar på en lång rad olika fenomen. När man talar om rörlighet på arbetsmarknaden är det vanligen jobbet som är utgångspunkten, d.v.s. man tar fasta på att individer rör sig till eller från ett jobb. Arbetsmarknadsmobilitet kan emellertid också avse övergångar mellan exempelvis arbetslöshet och studier, där individen vare sig lämnar eller rekryteras till ett arbete. Rörlighet kan dessutom handla om förhållanden som inte direkt är knutna till arbetsmarknaden såsom flyktinginvandring. Att sådan mobilitet kanske så småningom ger effekter på arbetsmarknaden är en annan sak.

Ett problem med begreppet rörlighet är att det kan betyda både faktisk och potentiell flyttning. Om man på en arbetsplats försöker rekrytera en kvalificerad person och funderar över en tänkbar kandidat på annan ort vill man veta om denne är rörlig. Det man då är intresserad av är inte i första hand hans eller hennes tidigare flyttbeteende – även om det kan ge en viss vink – utan om vederbörande i den aktuella situationen kan och vill flytta för att ta jobbet. Skiljelinjen mellan faktisk och potentiell flyttning är således väsentlig, men i diskussionen är den inte alltid så klar. I vårt projekt studeras många olika former av rörlighet:

1. Mellan sysselsättning, arbetslöshet och att vara utanför arbetskraften
2. Mellan arbeten, mellan yrken och mellan näringsgrenar
3. Mellan fasta och tidsbegränsade anställningar
4. Mellan deltids- och heltidsarbeten

Här kommer jag att koncentrera mig på den förstnämnda punkten ovan, mobilitet mellan sysselsättning, arbetslöshet och att vara utanför arbetskraften (på engelska kallas det senare "inactivity" eller att vara "inactive" och dessa uttryck kommer fortsättningsvis att dyka upp i olika tabeller). De data vi arbetar med härrör från arbetskraftundersökningarna i de fyra länderna för åren 2000–2007. Fastän undersökningarna har gjorts på i stort sett samma sätt har det krävts åtskilligt arbete för att jämka ihop data.

Rörlighet handlar här om förändringar som skett mellan två tidpunkter med ett år emellan. Väl att märka kan det under det mellanliggande året ha skett förändringar som vi inte ser. Att en person som är sysselsatt i januari första året också är det i januari året därpå betyder ju inte nödvändigtvis att han eller hon har varit sysselsatt under hela perioden där emellan.

Urvalet i varje land och för varje år ligger någonstans mellan 10 000 och 25 000 individer i åldern 16–63. Vi har uteslutit 64-åringarna som ju ofta gått i pension påföljande år.

För att belysa undersökningens teoretiska grund kan vi börja med en liten tillbakablick. I början av 1980-talet drabbades västvärlden av en lågkonjunktur och arbetslösheten steg på många håll. Enligt OECD var 1983 års genomsnitt för Sverige 3,9 procent vilket ansågs vara katastrofalt högt, eftersom årsmedeltalet under efterkrigstiden ofta legat mellan 1,5 och 2,5 procent. I dag skulle ett arbetslöshetstal på 3,9 procent ses som en synnerligen remarkabel förbättring, men då upplevdes det mycket oroväckande. Enligt OECD var motsvarande tal samma år 5,4 procent i Finland, 3,5 procent i Norge och över 11 procent i Danmark. I USA steg arbetslösheten till 9,5 procent och i många andra länder var den lika hög eller till och med högre.

När lågkonjunkturen gett vika sjönk arbetslösheten ganska snabbt i USA, men i många europeiska länder fortsatte den att ligga på en hög nivå och ibland till och med att stiga. I den diskussion som fördes under dessa år kontrasterades gärna det amerikanska sysselsättningsundret mot massarbetslösheten i Europa. Skillnaden ansågs av många ligga i att arbetsmarknaden i USA var mycket mer flexibel, medan arbetsmarknaden i Europa närmast betraktades som sklerotisk eller åderförkalkad. Det senare sades bero på förekomsten av institutioner – såsom arbetsrättslig lagstiftning och socialförsäkringar – som begränsade rörligheten och på fackförningarnas starka position som förhindrade löneflexibilitet. Den europeiska politiken tog ganska stort intryck av det amerikanska exemplet och nyliberalismen fick vind i seglen. Det skedde många förändringar i riktning mot de amerikanska lösningarna: avregleringar av olika slag,

försvagning av fackföreningsrörelsen och vissa ingrepp i socialförsäkringssystemen. Europa ville dock inte gå USA:s väg fullt ut utan ville vara något annat; den dominerande linjen var att man också skulle slå vakt om den sociala tryggheten.

Begreppet "flexicurity" är en språklig sammansmältning av "flexibility" och "security" och har fått ett stort genomslag i den europeiska diskussionen. Idén med flexicurity är att man ska kunna kombinera arbetsgivarnas behov av flexibilitet hos arbetskraften med de anställdas behov av trygghet. Begreppet lanserades ursprungligen på 1990-talet av en holländsk sociolog, Hans Adriaansen, och spred sig snabbt. Numera är det inskrivet i en rad EU-dokument som vägledande för politiken.

De institutioner som diskuteras när det gäller flexicurity är framför allt lagstiftning om anställningsskydd (employment protection legislation; EPL), arbetslöshetsersättning (unemployment benefits; UB), aktiv arbetsmarknadspolitik (active labour market policies; ALMP) och vuxenutbildning (life-long learning; LLL). Det är viss utformning och vissa kombinationer av dessa institutioner som antas kunna leda till goda resultat.

Ena sidan av flexicurity är att arbetsgivarna relativt lätt ska kunna göra sig av med anställda när de inte behöver dem. Detta kräver en liberal lagstiftning om anställningsskydd. Å andra sidan ska uppsagda arbetstagar kunna lita på att det finns en trygghet i arbetslöshetsförsäkringen. Det ska också finnas en aktiv arbetsmarknadspolitik som hjälper arbetslösa tillbaka till arbete. Även arbetsmarknadspolitiken innehåller ju utbildningsåtgärder, men därutöver ska utbildningssystemet ge möjligheter till ett livslångt lärande för att möta förändrade krav på arbetsmarknaden.

Danmark och Holland nämns ofta som föredömen med avseende på flexicurity. Övriga Norden påminner i rätt stor utsträckning om Danmark, men brukar ändå få stå i skuggan i detta sammanhang. Vi har gjort flexicurity-profiler för de fyra nordiska länder som ingår i vår studie och skapat mått beträffande de ovan nämnda institutionerna. I fråga om lagstiftningen om anställningsskydd har vi använt OECD:s index för hur restriktivt skyddet är. För arbetslöshetsersättningarna har vi beräknat hur stor andel av bruttonationalprodukten som spenderas på arbetslöshetsersättning för varje procent som är arbetslösa. Detta ger ett slags mått på generositeten. På motsvarande sätt har vi mätt andelen av bruttonationalprodukten som går till aktiv arbetsmarknadspolitik per procent arbetslösa. Beträffande vuxenutbildningen räknar vi andelen av befolkningen över 25 år som är i utbildning.

Måtten används för att beskriva situationen i mitten av projektperioden 2000–2007, d.v.s. ungefär år 2003. De innebär en konstruktion som ger ett slags stiliserad bild av de relevanta institutionernas utformning. För att kort sammanfatta resultaten av denna operation kan vi konstatera följande: Danmark ligger utan tvekan närmast flexicurity-idealet. Landet har den minst restriktiva lagstiftningen om anställningsskydd men satsar relativt sett mer än de övriga tre på arbetslöshetsersättningen och den

aktiva arbetsmarknadspolitiken. Även satsningen på vuxenutbildning är omfattande i Danmark, men i det fallet ligger Sverige snäppet högre.

Norge och Sverige har den striktaste lagstiftningen om anställnings-skydd och Finland hamnar alltså i en mellanposition i detta avseende. Sverige är tvåa i fråga om satsning på aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och Norge kommer här på tredje plats. Beträffande livslångt lärande är det i stället Finland som har det tredje högsta talet och där ligger som sagt Sverige och Danmark högst respektive näst högst.

För att få lite allmän bakgrund ska vi nu betrakta sysselsättningsgraden för individer i arbetsför ålder i de nordiska länderna under åren 1997–2008 (diagram 1). Finland har den lägsta kurvan, men den pekar uppåt under hela perioden. Sverige ligger näst lägst, medan både Norge och Danmark genomgående har högre tal. Siffrorna är hämtade från Eurostat och där börjar data för Norge år 2000 eftersom Norge inte är medlem i EU. Det ska tilläggas att det finns klara skillnader i sysselsättningsgraden mellan män och kvinnor i alla länderna.

Diagram 1. Employment rates, population aged 15–64 years, 1997–2008. % (Eurostat)

Arbetslöshetens utveckling under samma period redovisas i diagram 2 och här ska man till att börja med att lägga märke till att skalan är en annan än i det föregående diagrammet. Finland har den högsta arbetslösheten, men talen har sjunkit under hela perioden. I Sverige har arbetslösheten först gått ner men sedan svängt uppåt. Den uppgången är åtminstone delvis en statistisk artefakt genom att definitionen av arbetslöshet ändrades år 2005. Å andra sidan kan man säga att om Sverige hela tiden hade haft samma definition skulle siffrorna för de tidigare åren ha varit högre. De danska och norska linjerna ligger nära varandra, men den norska har genomgående legat lägst. Siffrorna gäller till och med 2008 och därefter har ju situationen vänt och arbetslösheten har stigit.

Diagram 2. Unemployment rates, population aged 15–64 years, 1997–2008. % (Eurostat)

Därmed ska vi gå in på de tidigare nämnda formerna av rörlighet i de fyra länderna. I tabell 1 ser vi vad individerna har för status år två när de har varit sysselsatta år ett, alltså hurdan situationen är ett år senare för dem som har varit sysselsatta vid en viss tidpunkt. Vi kan notera att för Danmarks del slutar tidsserien ett år tidigare än för de övriga länderna i studien.

Reproduktionsgraden är hög; mer än nio av tio av dem som har haft arbete vid en viss tidpunkt har det också ett år senare. Övergången till arbetslöshet är inte så stor under perioden eftersom konjunkturen var ganska god. Danmark har den högsta siffran – 3,1 procent – medan Norges siffra är ungefär hälften så stor och Finland och Sverige ligger där emellan. De som har lämnat arbetskraften kan ha gjort det av många olika skäl, exempelvis förtidspensionering, sjukpensionering, studier, värnplikt eller hemarbete.

Table 1. Status year 2, when employed year 1, 2000–07%

	Denmark	Finland	Norway	Sweden
Employed	91.4	91.2	93.0	93.9
Unemployed	3.1	2.6	1.5	2.1
Inactive	5.6	6.2	5.5	4.0
Total	100	100	100	100

Nästa tabell (2) visar den status individerna har efter ett år om den har varit arbetslös vid det första mättillfället. Här är reproduktionsgraden betydligt lägre, vilket alltså innebär att risken att stå kvar som arbetslös är relativt liten. Ungefär en tredjedel av de arbetslösa i Sverige och i Finland är dock fortfarande arbetslösa också år 2. I Norge är ungefär en femtedel kvar i arbetslösheten och Danmark ligger någonstans däremellan. Med avseende på övergång till sysselsättning har Norge det högsta talet, med nästan 55 procent. I Danmark har nästan hälften fått arbete, i Sverige ungefär 44 procent och i Finland knappt 40 procent. En hel del individer har försvunnit ut ur arbetskraften. Givetvis kan det – för att upprepa det som jag sade tidigare – ha hänt en del under året som inte fångas i siffrorna.

Table 2. Status year 2, when employed year 1, 2000–07%

	Denmark	Finland	Norway	Sweden
Employed	49.3	39.5	54.6	43.9
Unemployed	27.5	33.7	18.6	34.2
Inactive	24.3	26.8	26.7	21.9
Total	100	100	100	100

Vi ska nu gå vidare med de individer som var inaktiva vid första mättilfället och se efter vad de hade för status ett år senare (tabell 3). Drygt sju av tio i alla fyra länderna var då fortfarande inaktiva. Nästan 24 procent av norrmännen hade fått arbete och siffran i Danmark är nästan 22 procent, medan motsvarande tal för Finland och Sverige ligger på drygt 18 procent. En del individer har blivit arbetslösa och Sverige och Finland har de högsta siffrorna i det avseendet.

Table 3. Status year 2, when employed year 1, 2000–07%

	Denmark	Finland	Norway	Sweden
Employed	21.7	18.3	23.6	18.2
Unemployed	7.4	7.9	5.0	8.0
Inactive	70.9	73.9	71.4	73.9
Total	100	100	100	100

Frågan är då vad skillnaderna mellan länderna kan bero på. Kanske har de med arbetskraftens sammansättning att göra. Om det finns många unga människor på en arbetsmarknad kan man räkna med att mobiliteten totalt sett blir ganska omfattande, eftersom ju de unga är särskilt rörliga. Näringsgrenssammansättningen kan också se olika ut länderna emellan. Om en bransch med hög personalomsättning är stor i ett visst land kan det bidra till en höjning av rörlighetsnivån. Det är alltså nödvändigt att kontrollera för olika variabler, t.ex. kön, ålder, civilstånd, födelseland, utbildning, näringsgren, yrkeskategori, typ av anställningskontrakt, arbetstid och arbetsplatsen storlek. Vi har också kontrollerat för arbetslöshet mätt på regional nivå samt som årliga förändringar på nationell nivå för att fånga konjunkturreffekter. Vissa analyser innehåller också en kategorisering efter huvudsaklig verksamhet, t.ex. studier och hemarbete, av dem som befinner sig utanför arbetskraften.

Den metod som har använts är logistisk regression. Man beräknar då risken för exempelvis en övergång från arbete till arbetslöshet för olika kategorier. Någon av dessa definieras som referenskategori och de övriga jämförs med denna. Referenskategorin ges värdet 1; siffror som är större än 1 innebär större risk att bli arbetslös och siffror som är lägre innebär mindre risk. Sedan kommer frågan om uppmätta skillnader – åt det ena eller andra hållet – är statistiskt signifikanta eller inte.

Här kommer redovisningen att begränsas till länderjämförelser, med och utan kontroll för olika variabler. Genomsnittet för de fyra länderna har satts till 1 – detta är referenskategorin – och högre tal betyder högre risk för en viss övergång och lägre tal det motsatta. Vi kan inte gå in på

alla övergångar utan koncentrerar oss på dem som rör arbetslösheten och möjligheterna att få arbete. Tabell 4 handlar om mobilitet – mellan år 1 och år 2 – från sysselsättning till arbetslöshet. Utan kontroll för raden av oberoende variabler får vi det högsta talet för Danmark och det näst högsta för Finland, medan Sverige och framförallt Norge ligger betydligt lägre. Samtliga resultat är statistiskt signifikanta (när så inte är fallet anges detta med bokstäverna n.s. = "non-significant"). Efter kontroll för olika variabler stiger talet för Danmark medan talen för de övriga länderna sjunker. Det råder alltså ingen tvekan om att risken för en person med arbete att följande år vara arbetslös är störst i Danmark.

Table 4. Odds ratios (ref. = mean of odds) for transitions from employment to unemployment, 2000–06

	Model 1 (without controls)	Model 2 (With controls)
Denmark	1.39	1.53
Finland	1.18	0.99 n.s.
Norway	0.67	0.82
Sweden	0.91	0.81

Tabell 5 handlar om den motsatta förändringen, alltså övergången från arbetslöshet till sysselsättning. När man jämför talen med och utan kontroll för olika variabler märker vi att ordningen för länderna blir densamma. Norge har det högsta talet, men i modell 2 (efter kontrollen) har dock Danmark närmast sig avsevärt. Sverige och särskilt Finland ligger klart under genomsnittet för de fyra länderna. Detta betyder att chansen att en arbetslös person ett år senare har arbete är störst i Norge och minst i Finland.

Table 5. Odds ratios (ref. = mean of odds) for transitions from unemployment to employment, 2000–06

	Model 1 (without controls)	Model 2 (With controls)
Denmark	1.06 n.s.	1.17
Finland	0.70	0.71
Norway	1.74	1.39
Sweden	0.78	0.87

Den tredje formen av mobilitet avser övergången från arbetslöshet till inaktivitet (tabell 6). Efter det att olika kontrollvariabler beaktats är det uppenbart att Finland har det högsta talet. Danmark och Norge ligger nära genomsnittet och Sverige klart lägre. Detta betyder att risken för en arbetslös person att ett år senare vara utanför arbetskraften är störst i Finland.

Table 6. Odds ratios (ref. = mean of odds) for transitions from unemployment to inactivity, 2000–06

	Model 1 (without controls)	Model 2 (With controls)
Denmark	0.93	0.98 n.s.
Finland	1.12	1.18
Norway	1.11	1.04 n.s.
Sweden	0.86	0.84

Slutligen ska vi betrakta utfallet beträffande övergången från inaktivitet till sysselsättning (tabell 7). Chansen för den som står utanför arbetskraften att följande år ha arbete är som synes högst i Danmark och lägst i Sverige. Finland ligger också under genomsnittet, medan Norge inte signifikant skiljer sig från detta.

Table 7. Odds ratios (ref. = mean of odds) for transitions from inactivity to employment, 2000–06

	Model 1 (without controls)	Model 2 (With controls)
Denmark	1.10	1.36
Finland	0.88	0.94
Norway	1.19	1.02 n.s
Sweden	0.87	0.76

Följande ”Concluding Table” ger en sammanfattning av de redovisade resultaten. Länderna har rangordnats efter hur stor mobiliteten är i de fyra avseenden som här har behandlats. Siffran 1 betyder hög rörlighet och 4 betyder låg rörlighet. Vi ser att Danmark har två ettor och två tvåor, men också Norge har ganska låga siffror. Om man adderar siffrorna mekaniskt kommer Finland på tredje plats och Sverige blir sist.

Concluding Table

Transitions	Denmark	Finland	Norway	Sweden
From employment to unemployment	1	2	3	3
From unemployment to employment	2	4	1	3
From unemployment to inactivity	2	1	2	4
From inactivity to employment	1	3	2	4

Det är inte alldeles lätt att svara på frågan hur den här bilden hänger ihop med de institutioner som lyfts fram i diskussionen om flexicurity. Resultaten ger dock vid handen att Danmark har hög rörlighet i alla analyserade dimensioner. Risken att förlora jobbet är där relativt stor, men utsikterna för en arbetslös att hitta nytt arbete är också hyggliga. Och även om man står utanför arbetskraften är chansen att få jobb tämligen stor. Den liberala lagstiftningen om anställningsskydd ligger sannolikt bakom det faktum att man som sysselsatt i Danmark löper ganska stor risk att bli arbetslös. Den generösa arbetslöshetsersättningen och satsningen på den aktiva arbetsmarknadspolitiken verkar i varje fall inte förhindra folk från att rekryteras till jobb; i så fall borde övergången till sysselsättning ligga på en lägre nivå. Vilka positiva effekter olika åtgärder har är däremot en öppen fråga. Detsamma gäller möjligheterna till vuxenutbildning.

Det ska samtidigt erinras om att de olika typer av rörlighet vi här talar om har ganska olika följder – positiva eller negativa – för individen. Därför är den norska bilden särskilt intressant. Där är det relativt sett osannolikt att en person med arbete blir arbetslös samtidigt som chansen att arbetslösa får nytt arbete är stor. Det också en god chans att individer utanför arbetskraften får jobb. Med andra ord är den negativa erfarenheten att

bli arbetslös relativt sett ovanlig och den positiva erfarenheten att få jobb relativt sett vanlig.

Norge har ju ett striktare anställningsskydd än i Danmark och detta bidrar kanske till att sysselsätta inte så lätt blir av med sina jobb. Sedan är det också förhållandevis lätt att hitta nytt jobb om man är arbetslös så lagstiftningen kan knappast ses som ett avgörande hinder för att anställa folk. Den ekonomiska situationen har ju allmänt sett varit bättre i Norge än i de andra nordiska länderna och det är möjligt att det är detta som återspeglas i resultaten. Dock har vi kontrollerat för arbetslösheten och förändringarna i denna.

I Finland finns en betydande risk för sysselsatta att bli arbetslösa och samtidigt är risken stor att arbetslösa också tar ett steg till och hamnar utanför arbetskraften. Våra siffror pekar på att utträdet från arbetslivet oftare sker i relativt tidig ålder i Finland jämfört med de tre övriga nordiska länderna.

Den svenska bilden beskriver mobilitetsnivåer som relativt sett är rätt begränsade. Det må ju betraktas som positivt att man inte lätt blir av med jobbet, men å andra sidan verkar det inte vara särskilt lätt att vare sig för de arbetslösa eller de individer som står utanför arbetsmarknaden att komma i arbete (igen). Detta tyder på att det finns någon eller några mekanismer som gör att inträdet i jobb inte sker i den utsträckning som man kanske skulle förvänta sig.

Det finns mycket mer att diskutera kring dessa frågor och jag kan inte påstå att vi har de färdiga svaren. Samtidigt hoppas jag det underlag som jag här har presenterat – tillsammans med övriga resultat i vårt projekt – ska kunna bidra till att den fortsatta diskussionen blir fruktbar.

Tack ska ni ha.

Att söka arbete i Europa med E303

Jóngeir H. Hlinason, Avdelningschef, Vinnumálastofnun, Island

Fri rörlighet för arbetstagare är en av de fyra friheterna som EU-arbetet vilar på och den ger en EU/EES medborgare rätten att *söka arbete* i en annan medlemsstat, *arbeta* i en annan medlemsstat, *stanna* kvar i landet man arbetar i och bli *likabehandlad* vad gäller arbetsvillkor, tillgång till arbete o.s.v.

EG-förordning 1408/71; art.69 (E303) ger en arbetslös EU/EES medborgare möjlighet att söka arbete i en annan medlemsstat med bibehållen arbetslöshetsersättning i upp till tre månader.

De som flyttar till ett annat land för att arbeta är främst unga och välutbildade, ofta ensamstående och arbetslösa. Tidigare erfarenhet visar att de flesta flyttar redan innan EU-medlemskap. Språket och anknytning till anhöriga i det mottagande landet är viktiga faktorer för den som flyttar till ett annat land.

I bild 1 visas hurdana arbetslöshetsprocent de europeiska länderna har haft i mars månad under åren 2005–2008. Om arbetslösheten har varit högre än medeltalet står siffran i rött och om den har varit lägre än medeltalet står den i grönt. För mars 2009 varierar siffrorna från Hollands 2,8 procent till 17,4 procent i Spanien. Enligt tabellen skulle det löna sig bäst att söka arbete i Holland men där ställer språket till med problem. Trots att det år efter år råder relativt hög arbetslöshet i Spanien vill många söka arbete med E303 just där. I detta system får de arbetssökande fritt välja till vilket land de reser med sin E303-blankett för att söka jobb.

Arbetslöshet i Europa (mars varje år)

	2005	2006	2007	2008	2009
Finnland	8,5	7,9	7,0	6,3	7,4
Danmark	5,0	4,3	4,1	3,0	5,7
Svitjód	6,3	7,2	6,6	5,8	8,0
Noregur	4,6	3,9	2,7	2,4	3,2
Island	2,6	1,5	1,3	1,0	8,9
Færeyjar	4,1	3,2	1,7	1,3	3,4
Pólland	18,0	16,8	10,3	7,4	7,7
Spánn	9,9	8,7	8,1	9,5	17,4
Bretland	4,6	5,0	5,5	5,2	6,6
Þýskaland	9,8	8,7	8,6	7,8	7,8
Frakkland	9,7	9,1	8,6	7,6	8,8
Portúgal	7,4	7,6	8,2	7,6	8,5
Ítalía	7,8	7,7	6,1	6,6	6,9
Holland	4,9	4,0	3,4	2,8	2,8
Luxembourg	4,3	4,8	4,9	4,4	6,1
Belgía	8,4	8,2	7,7	6,9	7,7
Austurríki	5,1	5,1	4,5	4,1	4,5
Írland	4,5	4,2	4,6	5,6	10,6
Lettland	9,1	7,6	6,4	6,1	16,1
Svíss	3,8	3,5	2,9	2,5	3,4
Litháen	9,2	6,4	4,6	4,3	15,5
Tékkland	8,0	7,7	5,6	4,4	5,5
Slovakía	16,7	15,7	11,3	9,9	10,5
Grikkland	9,9	9,6	8,6	7,8	7,8
Ungverjaland	6,8	7,4	7,3	7,6	9,2
Slovenía	6,4	6,2	5,2	4,5	5,0
Estland	8,8	7,7	5,6	4,4	11,1
Medeltal	7,6	7,0	6,0	5,4	8,0

bild 1

I bild 2 har arbetslösheten i Europa i mars 2009 visualiserats med trafikljussymbolik. Ju mörkare rött ett land är desto högre arbetslöshet har det och ju mörkare grönt desto lägre.

bild 2

E 303 från Danmark 2008

Lande		Lande	
England	152	Östrig	4
Spanien	78	Finland	4
Tyskland	76	Bulgarien	3
Sverige	55	Slovenien	3
Norge	47	Tjeckiet	3
Frankrig	33	Ungarn	2
Italien	29	Cypern	2
Holland	25	Rumänien	2
Gräkenland	23	Litauen	1
Irland	18	Estland	1
Island	16	Letland	1
Schweiz	14	Gibraltar	1
Polen	7	Nord Irland	0
Belgien	7	Malta	0
Luxembourg	6	Slovakiet	0
Portugal	4	Liechtenstein	0
Total		617

bild 3

Om vi vill se vart de arbetslösa i Danmark reste år 2008 kan vi titta på bild 3. Av de 617 som reste hade 78 personer Spanien med sin höga arbetslöshet som mål. Till grannlandet Tyskland reste 76 stycken.

Norge hade ju mycket låg arbetslöshet, bara 2,4 procent år 2008 och dit hade det rest 338 personer att söka arbete med E303. Nästa hälften av

dem kom från Tyskland var arbetslösheten var betydligt högre och det är ju rationellt även om tabellen inte berättar om de har fått jobb i Norge. Även från grannländerna Danmark, Sverige och Finland kom det många för att söka arbete i Norge.

E 303 till Norge 2008

FRA LAND		FRA LAND	
Tyskland	164	Latvia	2
Danmark	45	Sveits	2
Sverige	27	Italia	2
Frankrike	20	Ungarn	1
Finland	12	Hellas	1
Österrike	10	Luxemburg	0
Nederland	10	Kypros	0
Belgia	8	Slovakia	0
Tsjeckia	7	Färøyene	0
Spania	7	Irland	0
Polen	7	Romania	0
Storbritannia	5	Malta	0
Litauen	3	Slovenia	0
Portugal	3	Estland	0
Island	2	Bulgaria	0
Sum	330	Sum	8
Totalt		338

bild 4

Även om arbetslösheten var låg i Norge år 2008 var det ändå 210 personer som reste utomlands med E303 (bild 5). De flesta åkte till Sverige där de kan språket och troligtvis har goda kontakter. Man kan dock fråga sig varför 26 personer reste till Spanien och hur många av dem kom tillbaka till Norge efter tre månader och konstaterade att det inte går att få arbete i Spanien.

E 303 från Norge 2008

TIL LAND		TIL LAND	
Sverige	46	Irland	3
Storbritannia	30	Slovakia	3
Spania	26	Kypros	0
Tyskland	22	Romania	0
Danmark	17	Luxemburg	0
Polen	12	Litauen	0
Frankrike	9	Latvia	0
Nederland	7	Hellas	0
Island	6	Färøyene	0
Belgia	6	Malta	0
Italia	5	Ungarn	0
Sveits	5	Estland	0
Portugal	5	Bulgaria	0
Österrike	4	Slovenia	0
Finland	4	Österrike	0
sum	204	sum	6
Totalt		210

bild 5

E 303 till Sverige 2004 - 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Tyskland	34%	30%	29%	42%	42%
Danmark	17%	18%	15%	11%	11%
Norge	13%	13%	9%	8%	7%
Övriga	36%	39%	47%	39%	40%
E 303 till Sverige totalt	732	629	588	513	467

bild 6

Till Sverige kommer de flesta arbetssökande från Tyskland och grannländerna Danmark och Norge (bild 6) och från Sverige reser man oftast till Storbritannien, Spanien och Norge (bild 7). I England är arbetslösheten låg och man kan anta att alla i Sverige talar engelska och därför har möjligheter att få arbete i England medan det inte alltid kan vara rationellt att resa till Spanien. Antalet E303 ut från Sverige har under åren blivit betydligt mindre eftersom förutsättningarna för en E303 har blivit striktare.

E 303 från Sverige 2004 - 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Storbritannien	26%	25%	33%	23%	19%
Spanien	21%	22%	28%	17%	17%
Norge	10%	9%	20%	11%	12%
Övriga	43%	44%	19%	49%	52%
E 303 från Sverige totalt	1036	942	743	521	306

bild 7

År 2008 beviljades det 252 stycken E303 ut från Finland och av dessa arbetslösa skulle mer än en femtedel resa till Spanien. Speciellt för Finlands del är att mottagningslandet för ungefär var tionde E303 är okänt (bild 8).

E 303 från Finland 2008

SPANIEN	57	UNGERN	4
STORBRITAN	26	POLEN	3
Okänd	25	BULGARIEN	3
SVERIGE	23	IRLAND	2
TYSKLAND	22	ESTLAND	2
FRANKRIKE	18	MALTA	1
NORGE	13	CYPERN	1
BELGIEN	10	SLOVENIEN	1
ITALIEN	9	SLOVAKIEN	1
DANMARK	7	LETTLAND	0
HOLLAND	6	LITAUEN	0
GREKLAND	5	LUXEMBURG	0
SCHWEIZ	5	TJECKIEN	0
ÖSTERRIKE	4	ISLAND	0
PORTUGAL	4		
Sum	234		18
		Totalt	252

bild 8

Arbetsmarknadssituationen på Island enligt en arbetsmarknadsundersökning år 2008 visas i siffror i bild 9. I arbetsför ålder (som enligt isländsk definition är 16–74, ofta används 16–64 i andra länder) fanns det ungefär 216 000 personer och på arbetsmarknaden var det ungefär 182 000 personer. Arbetsmarknadsdeltagande på Island beräknas vara hela 82,5 procent, som är det högsta i västvärlden, speciellt om man tittar till åldersdefinitionen. Antalet arbetslösa var enligt undersökningen 4 500, det vill säga 2,3 procent. Medelsarbetstiden i Island var 42 timmar per vecka och medelsarbetstiden för dem som arbetade heltid var 46,5 timmar per vecka.

Key figures 2008 - labour market survey

Working age population	216,000
Labour force (16-74)	182,000
Participation rate	82.5%
Number of unemployed	4,500
Unemployment	2.3%
Working hours average	42.0
Working hours- full time	46.5

Source: Statistics Iceland

bild 9

Arbetslösheten på Island har sedan år 1979 varierat men alltid hållits under fem procent. Under krisåren på 1990-talet var arbetslösheten ganska hög, till och med 5,0 procent innan den började sjunka mot slutet av årtiondet. På mitten av detta årtionde steg arbetslösheten tillfälligt igen för några år men med den stora förändringen år 2008 steg arbetslöshetsprocenten till 8,0. Det är sannolikt att procenten kommer att bli ännu högre i år (bild 10).

Arbetslöshet på Island 1979 – 2009

bild 10

Island har fört statistik över E303-blanketterna sedan 1994. De flesta E303 till Island har alltid kommit från Danmark och man kan väl anta att det egentligen gäller islänningar som har stannat i Danmark och senare

returnerar hem med en E303. Som en sammandragning kan man säga att de övriga nordiska länderna svarar för den absolut största delen av E303-invandrarna.

När det är frågan om E303 ut från Island, har islänningarna traditionellt rest till Danmark för att söka arbete. I 2008 och i början av 2009 har det kommit fram en helt ny grupp av utresande arbetssökande nämligen polackerna som reser hem efter ett arbetsprojekt på Island. Det är intressant att se hur E303 ut från Island följer arbetslösheten (den gröna linjen i bild 11). När arbetslösheten steg år 2002 och nu igen år 2008, har det beviljats betydligt flera E303-blanketter ut från Island, d.v.s. de arbetslösa vill söka arbete i utlandet.

E 303 och arbetslöshet

bild 11

Med ett E301-intyg kan en person som flyttar till utlandet ta med sig arbets- och försäkringsperioder som han sedan kan använda i mottagarlandet. Antalet E301-intyg från Island var relativt stabil förut, det steg från 373 stycken år 2004 till 494 stycken år 2006. Från och med år 2007 har situationen ändrat då polackerna reser hem med ett E301-intyg. År 2007 fick sammanlagt 1 208 personer ett E301 (varav 798 var polacker) och under de första fyra månaderna år 2009 har 1435 intyg getts (varav 1 068 till Polen). Det är dock omöjligt att veta om dessa intyg har använts för att sammanlägga isländska arbets- och försäkringsperioder i ett annat land.

Arbetskraftens rörlighet i Norden

Johan Åström, Sakkunnig, Finlands Näringsliv, EK

Tack för den intressanta presentation som professor Furåker gav. Den här presentationen kommer inte direkt att kommentera professor Furåkers framställning utan tar mera sikte på arbetskraftens rörlighet i Finland. Läget i Finland har ju förändrats efter den period som diskuteras i Furåkers rapport. Vi har vidtagit vissa åtgärder som säkert inte är synliga ännu i den rapporten.

Innan jag kommer in på själva ämnet presenterar jag en bild som ligger till grund för det som vi på arbetsgivarsidan tänker om framtiden (bild 1). De senaste åren har tillgången på arbetskraften börjat ändras radikalt när de stora årskullarna från efterkrigstiden kommer i pensioneringsåldern. Det betyder ju att den utgående arbetskraften har ökat dramatiskt när man jämför med dem som har kommit in på arbetsmarknaden. Det mest alarmerande här är att det inte är frågan om en tillfällig topp utan enligt prognoserna kommer situationen att fortsätta likadant minst femtom år framåt. Det primära målet på arbetsgivarsidan är att förlänga arbetskarriärerna i Finland.

Tillgång på arbetskraft 1990 - 2025

10.6.2009 Johan Åström/th
2 Arbetskraftens rörlighet i Norden

bild 1

Vi har i Finland en socialskyddskommitté, den så kallade SATA-kommittén, som utreder det finländska socialskyddet och åtgärderna som ska vidtas för att hålla det fungerande också i framtiden. I bild 2 visas de målsättningar som Finlands Näringsliv har presenterat i kommittén.

Förlängning av arbetskarriären (EK:s målsättningar i SATA-kommittén)

bild 2

I teorin börjar arbetskarriären i 18-årsåldern och fortsätter till pensioneringen. I Finland är det typiskt att studierna drar ut på tiden och man kommer in i arbetslivet vid ett relativt sent skede. Vi anser att studerandena borde bli snabbare färdiga med sina studier och komma in i arbetslivet tidigare. Under själva arbetskarriären finns det också mycket att göra. Vi hörde ju i den nordiska rapporten tidigare att vi i Finland har ganska få arbetskraftspolitiska åtgärder som syftar på att få de arbetslösa tillbaka till arbete.

Vi hörde i rapporten också att Finland har mycket dåliga siffror beträffande övergången från arbetslöshet till inaktivitet. Här skulle vi kunna använda mera rehabilitering, omskolning och vuxenutbildning för att hålla arbetskraften längre kvar på arbetsmarknaden. Det också viktigt att se igenom pensionslagstiftningen och vi anser att deltidspensionssystemet borde ses över. I det finska arbetslöshetsförsäkringssystemet ingår så kallade tilläggsdagar. Normalt är maximiperioden 500 dagar men under vissa villkor kan man få arbetslöshetsersättning en längre tid. Vi anser att systemen i stället skulle behöva effektivare element för att sporra arbetstagarna att fortsätta i arbetslivet så länge som möjligt. Även om jag inte tror att vi i nära framtid kommer att nå till den höga isländska pensioneringsåldern, är det mycket viktigt att i de övriga nordiska länderna sträva till att höja den nuvarande faktiska pensioneringsåldern.

Arbetsmarknadsorganisationerna ingick år 2004 ett avtal om omställningsskyddet. Skyddet trädde i kraft i januari 2005 och det utvidgas i juli 2009. Målet med skyddet är att de som uppsagts av ekonomiska eller produktionsmässiga orsaker ska sysselsättas så fort som möjligt. I bild 3 visas den här verksamhetsmodellen som bygger på ett tätt samarbete mellan arbetsgivaren, arbetstagaren och arbetskraftsmyndigheterna. Arbetsgivaren ska informera arbetskraftsmyndigheterna om att uppsägningarna på

ekonomiska eller produktionsmässiga skäl är på gång så att myndigheterna kan förbereda sig på de nödvändiga åtgärderna.

Det nya med omställningsskyddet är att den uppsagda arbetstagaren har rätt att redan under uppsägningstiden börja söka nytt arbete under betald arbetstid. Den uppsagda får använda en viss mängd dagar för att söka nytt arbete. Antalet dagar beror på hur länge hans eller hennes anställning hos den nuvarande arbetsgivaren har varat. Maximalt är det fråga om 20 dagar. Även längden på uppsägningstiden varierar beroende på anställningens längd.

En annan väsentlig del av omställningsskyddet är sysselsättningsplanen. Den som har blivit uppsagd på grund av ekonomiska eller produktionsmässiga skäl och vid anställningens slut har minst tre år av arbetshistoria har rätt att få en sysselsättningsplan. Planen gör han upp tillsammans med Arbetskraftsmyndigheten. En sysselsättningsplan påverkar arbetslöshetsersättningens storlek så att ersättningen är högre under de perioder när den arbetslösa tar del i vissa aktiva åtgärder. På så sätt sporrar den arbetslösa att söka sig till skolning eller utbildning som underlättar hans möjligheter att få arbete.

Verksamhetsmodellen

bild 3

Tilläggsdagarna är ett av skälen till det att övergången från arbetslöshet till inaktivitet i Finland är ovanligt stort. Tilläggsdagarna används som en så kallad arbetslöshetssluss. Normalt har den arbetslösa rätt till dagpenning i 500 dagar men när den arbetslösa har hunnit fylla 59 år innan han uppfyller maximitiden 500 dagar, får han rätt till dagpenning tills han fyller 65 år. I praktiken betyder det att en person som börjar få dagpenning vid en ålder av 57 år och en månad kommer att få rätt till tilläggsda-

gar och det är klart att en sådan möjlighet påverkar arbetslöshetssiffrorna. När en person på tilläggsdagar fyller 62 år kan han välja om han går på ålderspension eller fortsätter att vara arbetssökande tills han fyller 65 år. Antingen blir han alltså inaktiv eller så förlängs arbetslösheten.

I samband med den ovan nämnda SATA-kommittén förhandlade arbetsmarknadsorganisationerna om frågor kring arbetslöshetsskyddet. I januari 2009 ingicks en överenskommelse som intogs i kommitténs betänkande som bilaga. Man siktar på att förlänga arbetskarriären med flera åtgärder. Det första elementet är att höja åldersgränsen för arbetslöshetsslussen med ett år. Arbetsgivarsidan hade gärna sett att gränsen skulle ha höjts med två år men resultatet av förhandlingarna blev ett år. Åldersgränsen för deltidspensionen höjs med två år från 58 till 60 år.

Ett mål för alla parter var att sträva efter så korta arbetslöshetsperioder som möjligt. I den finländska lagstiftningen görs vissa förändringar som syftar till detta. Ett element är att sporra arbetslösa att söka sig till utbildning och till åtgärder. Man utökar den aktiva arbetskraftspolitiken och effektiverar sysselsättningsplanerna som i praktiken inte har fungerat lika bra som i teorin. Systemet har flera så kallade check points med vilka man vill kontrollera att den arbetslösa uppfyller de krav som sysselsättningsplanen förutsätter av honom. Sysselsättningsplanen ska i fortsättningen uppgöras snabbare än förut, målet är att den görs inom två veckor. Vi vet ju alla att ju längre arbetslösheten räcker desto svårare är det att komma tillbaka till arbete och därför blir det fler check points efter det att planen har gjorts. Hittills har arbetskraftsmyndigheterna inte varit speciellt aktiva på att erbjuda arbete åt personer i arbetslöshetsslussen. Ett nytt element i att förkorta arbetslösheten är att även de som är i arbetslöshetsslussen i praktiken skall erbjudas arbete.

Det blir vissa förändringar också i omställningsskyddet. Hittills har skyddet gällt bara för uppsagda personer men det kommer att täcka även långtidspermitterade.

Vi har tre olika nivåer (bild 4) av arbetslöshetsersättning och nivåerna följer efter reformen en ny logik.

Arbetslöshetsbidragets nivåer 1.1.2010

Lön som ligger till grund: 2500 euro

	Dagpenning	% av lönen
Grundnivå (a)	64,07 €	55,1 %
Förhöjd nivå (b)	74,74 €	64,3 %
Omställningsskyddsnivå (c)	80,12 €	68,9 %

10.6.2009 Johan Åström/th
9 Arbetskraftens rörlighet i Norden

bild 4

Arbetslösa som deltar i aktiva åtgärder får högre ersättning. Ersättningen är därtill högre i början av arbetslösheten för den som har minst tre års arbetshistoria (bild 5). Arbetskarriärens längd inverkar alltså på ersättningsnivån i början av arbetslösheten.

Exempel

Personen är i sysselsättningsfrämjande åtgärd (t.ex. utbildning) i 120 dagar efter det att arbetslösheten varat 30 dagar

10.6.2009 Johan Åström/th
10 Arbetskraftens rörlighet i Norden

bild 5

Arbetsgivar- och arbetstagarsidan har tillsammans kunnat åstadkomma vissa förbättringar i systemen. Arbetsgivarsidan anser att åldersgränsen till arbetslöshetsslussen borde höjas ytterligare eller helst att själva slussen borde slopas helt och att arbetslöshetsersättningens maximitid på 500 dagar borde förkortas. Både arbetsgivar- och arbetstagarsidan måste tänka på arbetskarriären på ett nytt sätt. Omskolning och utbildning under hela arbetskarriären blir allt viktigare eftersom arbetslivet och arbetsuppgifterna förändras och det räcker inte att man har ett yrke. Detta är ju det som professor Furåker syftade till med LLL – LifeLongLearning.

Tack.

4. EG-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförordning med fokus på elektroniskt informationsutbyte (EESSI)

Jörgen Gyllenblad, chef för internationella frågor på IAF i Sverige

Kära nordiska kolleger,

Jag heter *Jörgen Gyllenblad* och är chef för internationella frågor på IAF i Sverige. Jag vill först tacka för inbjudan, särskilt till ordföranden i permanenta kommittén Olavi Myllyharju och Tea Holmström, för inbjudan att tala på detta möte tillsammans med Heljä-Marja Ketola.

Vi ska tala om de nya EG-förordningarna om samordning av medlemsstaternas sociala trygghetssystem med fokus på arbetslöshetsförsäringen och EESSI, som innebär ett moderniserat elektroniskt utbyte av information mellan medlemsländernas institutioner. Heljä-Marja Ketola, systemchef på KELA i Finland, kommer att presentera EESSI men först kommer undertecknad att ge en kort presentation av de nya reglerna.

I år är det 50 år sedan vi fick de första reglerna för samordning av medlemsstaternas sociala trygghetssystem, inklusive arbetslöshetsförsäringen. EG-förordningarna nummer 3 och 4 trädde i kraft den 1 januari 1959 och omfattade då arbetare i de sex ursprungsstaterna i EU. De förordningar vi tillämpar idag härrör från 1971 och numreras 1408 och 574. Dessa förordningar samordnar 31 nationella socialförsäkringssystem. I långa stycken gäller samma regler nu som för de sex ursprungsländerna i EU, som alla hade en likartad social- och arbetslöshetsförsäkring.

Utvidgningen av EU har inneburit att reglerna omfattar en rad olika rättssystem med olika bakgrund och uppbyggnad. Dessutom är administrationen organiserad olika mellan länderna. Det EG-rättsliga regelverket ställs således inför stora utmaningar. Utgångspunkten är att samordna, inte harmonisera, de olika nationella trygghetssystemen i syfte att underlätta, eller kanske rentav möjliggöra, för den fria rörligheten av personer mellan länderna. Ingen ska förlora trygghetsmässigt på att migrera. De enskilda medlemsstaterna är dock fria att själva besluta om utformningen av trygghetssystemen, t.ex. hur hög arbetslöshetsersättningen skall vara eller hur länge ersättning skall utgå. Detta är en fråga för nationell och inte EG-rättslig kompetens.

Svårigheterna med att tillämpa samordningsreglerna skall inte underskattas, men handlar ofta inte om att reglerna i sig är så komplicerade utan snarare på att de nationella rättsordningarna är olika. Ett problem kan också vara avsaknad av relevanta samordningsregler.

Förordningarna omfattar dessutom "försäkrade" personer och kan komma i konflikt med reglerna om fri rörlighet inom gemenskapen. Här finns en specialregel på arbetslöshetsförsäkringsområdet som innebär att den som söker arbete i ett annat land med bibehållen arbetslöshetsersättning, och inte omfattas av reglerna om fri rörlighet, måste kunna dokumentera en rätt till inresa och rätt att få anmäla sig på arbetsförmedlingen i det aktuella söklandet.

Det nuvarande regelverket, EG-förordningarna 1408/71 och 574/72, har ändrats närmare 40 gånger sedan ikraftträdandet. De nationella trygghetssystemen har också förändrats mycket de senaste decennierna och behov av modernisering och förenkling ligger bakom de nya EG-förordningarna 883/2004 och den nya tillämpningsförordningen som skall börja tillämpas den 1 mars 2010, om cirka 9 månader.

De nya EG-förordningarna vi framöver skall tillämpa har utretts i över 10 år. Startskottet var 1996 då en EU-konferens i Stockholm konstaterade att de gällande samordningsreglerna var omoderna och krångliga. Regelverket behövde reformeras. Den Europeiska Kommissionen kom 1998 med det förslag som sedan diskuterades och förhandlades fram till sista april 2004 då den s.k. grundförordningen 883/2004 antogs. För några dagar sedan antog Rådet den s.k. tillämpningsförordningen.

Alltsedan i höstas pågår det också ett arbete med att revidera den nordiska konventionen om social trygghet. En arbetsgrupp med representanter för de olika berörda departementen och myndigheterna i de nordiska länderna går igenom den nuvarande konventionen och ser över vilka förändringar som behöver vidtas. Det är dock tveksamt om den nya nordiska konventionen kan börja tillämpas samtidigt med de nya förordningarna så någon form av övergångslösning behöver antagligen arbetas fram.

För att återgå till förändringarna i EG-förordningarna så har ledorden varit modernisering och förenkling.

Strukturen i förordningen har förenklats då vissa gemensamma grundläggande principer anges i början av förordningen för att sedan övergå i förmånsspecifika regler. De domar som EG-domstolen har avkunnat har kunnat arbetas in i förordningen som dessutom har blivit lite kortare. Moderniseringstanken har främst handlat om att förbättra samordningsreglerna i ljuset av förändringar i nationell rätt.

Ytterligare två ord, eller begrepp, som skulle kunna läggas till målsättningen är "flexibilitet" och "samverkan". En allt större flexibilitet, i syfte att gynna den migrerande personen, märks i samordningsreglerna, inte minst på arbetslöshetsförsäkringsområdet. Krav på samverkan mellan medlemsstaternas institutioner har också ökat. Mer om detta senare.

De inledande principerna i förordningarna är desamma som i de nu gällande och är likabehandling, principen om endast en tillämplig lagstiftning, arbetslandets, i syfte att undvika dubbel försäkring och dubbla avgifter men också för att undvika att personen hamnar mellan stolarna och inte är försäkrad i något land. Sammanläggning av arbets- och försäkringsperioder mellan länder, för rätt till ersättning är ytterligare en viktig princip samt principen om export av förmåner, alltså rätten att ta med sig ersättning när man flyttar till ett annat land.

Dessa grundläggande principer tillämpas på de regler som finns inom arbetslöshetsförsäkringsområdet. Dessa återkommer vi strax till.

Förslagsställaren till de nya EG-förordningarna, den Europeiska Kommissionen, de förhandlande medlemsstaterna och Europaparlamentet har under utarbetandet av de nya EG-förordningarna understrukt vikten av en god institutionell samverkan mellan myndigheterna som en viktig faktor för en väl fungerande samordning av trygghetssystemen mellan länderna. I både grund- och tillämpningsförordningen finns ett antal artiklar som reglerar förhållandet mellan medlemsstaternas institutioner. Det är helt klart att institutionerna i de olika medlemsstaterna har högre krav på sig att samarbeta. Det har ett uttalat syfte, nämligen att skapa en god administration som kommer den migrerande arbetstagaren till del. Rent konkret har t.ex. vissa tidsfrister införts för begäran om information mellan två medlemsstaters institutioner och regler i syfte att lösa rättstvister mellan länder.

Möjligheten för enskilda försäkrade att få information om sina rättigheter och skyldigheter är en annan horisontell fråga som har lyfts fram i de nya förordningarna. I den nya tillämpningsförordningen uttalas att "information till de försäkrade om deras rättigheter och skyldigheter är en viktig aspekt när det gäller förtroendet för medlemsstaternas myndigheter". Väl utarbetad information är av yttersta vikt för att de försäkrade skall kunna tillgodogöra sina rättigheter när de flyttar inom gemenskapen.

De särskilda reglerna på arbetslöshetsförsäkringsområdet återfinns i grundförordningen i kapitel fem och i tillämpningsförordningen i kapitel sex. Vid en jämförelse med nuvarande regelverk kan det konstateras att den grundläggande strukturen finns kvar, men reglerna har ändrats en hel del i sitt materiella innehåll.

Inom ramen för rätten att sammanlägga perioder mellan länderna och beräkningen av dagpenning har egenföretagare förts in. Det betyder att förutom anställda kan alltså även egenföretagare överföra perioder mellan medlemsstaterna för rätt till arbetslöshetsersättning. Den senaste lönen, oavsett anställningstiden, gäller för beräkning av dagpenningen. Danmark har fått i uppdrag att senare i år under det svenska ordförandeskapet föreslå hur beräkning av dagpenning skall ske för egenföretagare. Förslaget skall sedan diskuteras med de andra medlemsländerna och fastställas i den administrativa kommissionen för migrerande arbetstagares sociala trygghet.

När det gäller rätten att söka arbete utomlands med bibehållen arbetslöshetsersättning genomförs ett flertal förändringar som samtliga kommer den försäkrade till del. Den största förändringen sker i form av införandet av s.k. direkt betalning, vilket innebär att den utbetalande institutionen i hemlandet skall, i enlighet med artikel 64 i den nya grundförordningen, utbetala ersättning direkt till den arbetssökande även om han befinner sig i ett annat land. En förutsättning är dock att de villkor som finns angivna för export av ersättning är uppfyllda. Denna princip om s.k. direkt betalning kommer *dels* innebära att problem med utbetalningar av ersättningen i andra länder kommer att försvinna och *dels* att den administrativt tunga hanteringen av fakturor mellan länderna för återbetalning av utbetald ersättning upphör. Priset av s.k. direkt betalning är dock att ett relativt avancerat återrapporteringssystem från söklandet till hemlandet införs i syfte att säkerställa att ersättning utgår korrekt.

Arbetsförmedlingen i det land den enskilde söker arbete har tre olika regler att beakta som innebär någon form av återrapportering till hemlandets institution om den arbetssökandes förehavanden. Den första är ett meddelande om att den sökande har registrerat sig på den utländska arbetsförmedlingen. Detta meddelande innebär att hemlandets institution kan fortsätta att utbetala ersättning. Den andra regeln innebär att arbetsförmedlingen skall rapportera om någon händelse inträffar som innebär att ersättningsrätten bör ifrågasättas, t.ex. avvisande av ett erbjudet arbete. Den tredje regeln handlar om att hemlandets institution, månadsvis, kan begära en rapport om att den sökande fortlöpande uppfyller kraven på arbetssökande. Dessa tre regler, eller rutiner, kan, i syfte att förenkla benämnas:

- *registreringsrapport*, alltså det meddelande som skickas då den arbetssökande har anmält sig på arbetsförmedlingen
- *aktiv rapport*, alltså när en händelse faktiskt har inträffat som kan innebära att rätten till ersättning påverkas
- *passiv rapport*, alltså att den sökande fortlöpande följer sökandelandets regler

Förutom regeln om ”direkt betalning” och ett relativt differentierat återrapporteringssystem från arbetsförmedlingen i söklandet till hemlandets institution om den arbetssökandes förehavanden så ges också möjligheter att förlänga själva sökperioden. Den försäkrade har, i enlighet med artikel 64.1 rätt att söka arbete utomlands med bibehållen ersättningsrätt i tre månader om vissa angivna villkor är uppfyllda. Denna period kan dock, av de behöriga institutionerna, förlängas upp till sex månader. Det framgår inte av förordningen eller av något beslut inom Kommissionen eller den s.k. Administrativa Kommissionen, när en sådan förlängning skall göras. Det är således helt upp till de enskilda medlemsstaterna att hantera denna frågeställning och vi kommer att få olika tolkningar i olika länder, vilket kommer att belasta administrationen. Bakgrunden till denna rättsli-

ga lösning är att medlemsländerna helt enkelt inte kom överens om sökperioden skulle kunna förlängas och en flexibel regel skapades som lämnar över frågan för nationell bedömning.

Ytterligare en artikel på arbetslöshetsförsäkringsområdet är den som reglerar rätten till ersättning för arbetslösa som bor i ett land och har arbetat i ett annat. Denna artikel är den lägsta artikeln i hela förordningen och var en av de artiklar, tillsammans med artikel om export av arbetsförmåner, som var svåra att enas om i förhandlingarna. Stötestenen var framförallt fördelningen av kostnader för arbetslösa. En regel om att fördela kostnaderna mellan bosättningslandet och det f.d. arbetslandet är den stora förändringen i denna artikel.

För den som har arbetat i ett land och bor i ett annat är utgångspunkten att ersättning utbetalas i bosättningslandet. Detta gäller både för s.k. äkta som oäkta gränsarbetare även om det finns vissa speciallösningar för den senare gruppen.

Den nya regeln ger bosättningsstaten möjligheten att fakturera det f.d. arbetslandets institution och således få utbetald arbetslöshetsersättning ersatt av den f.d. arbetsstaten. På så sätt kan kostnaden för arbetslösheten fördelas på två länder i motsats till de nuvarande reglerna där en stat tar hela kostnaden. Rätten för bosättningsstaten att få utbetald ersättning kompenserad av det f.d. arbetslandet är dock begränsad i både tid och omfattning. Det f.d. arbetslandet behöver i normalfallet betala för som längst tre månaders ersättning och inte högre än den enskilda ersättningsberättigade hade fått i det f.d. arbetslandet. Institutionen i det f.d. arbetslandet, som alltså skall betala fakturan, måste således kontrollera i de enskilda ärendena vilket belopp de hade betalat om personen hade sökt ersättning där. En form av fiktiv beräkning behöver alltså genomföras innan fakturan kan betalas. Administrationen kring fakturering mellan länderna är tungrodd och möjligheten till flexibilitet är välkommen. Medlemsländerna kan nämligen mellan varandra avtala bort att fakturering skall ske eller att fakturering ska ske efter särskilda schabloniserade belopp. Eventuellt kommer denna fråga att regleras i den nordiska konventionen om social trygghet.

Den nya regeln för ersättning till arbetslösa som har bott i ett land och arbetat i ett annat innebär också att den ersättningsberättigade har rätt att söka arbete i båda länderna, d.v.s. både det f.d. arbetslandet och bosättningslandet. Denna reglering kommer att behöva tillämpas i relation till nationella regler om krav på tillgänglighet för den nationella arbetsmarknaden för att ersättning skall utgå. Detta är en fråga som jag tror vi kommer att återvända till flera gånger inom ramen för den nordiska samverkan.

Som helhet innebär förändringarna på arbetslöshetsförsäkringsområdet att den försäkrade sätts i centrum och får ytterligare rättigheter tillgodosedda. Belastningen på myndigheter och arbetslöshetskassorna får anses bli något tyngre, men förhoppningsvis kan viljan och förmågan till en god administration i samverkan med andra länder och den tekniska

utvecklingen i form av EESSI – European Electronic Social Security Information råda bot på den ökade bördan.

Låt mig avslutningsvis säga några ord om arbetet med implementeringen av de nya reglerna. Att implementera nya EG-förordningar och ett helt nytt sätt att kommunicera via medlemsstaternas tusentals institutioner via ett datoriserat system är naturligtvis en stor utmaning för de inblandade institutionerna. Europeiska Kommissionen har tagit initiativ till ett seminarium om de nya reglerna på arbetslöshetsförsäkringsområdet som genomförs i sommar och som sedan följs upp på en större EU-konferens i Stockholm i november. Denna konferens kommer att ha de nya EU-reglerna som tema.

En god samverkan med andra berörda parter, både inom Sverige och närmast med våra nordiska grannländer, är av yttersta vikt för att på ett så korrekt sätt som möjligt implementera de nya reglerna. Samtliga berörda parter i Sverige, främst Försäkringskassan, IAF, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen och den nya pensionsmyndigheten har skapat en projektorganisation där olika frågor tas upp för behandling. Arbetet koncentreras främst till tre samordnande utskott; ett för teknik där EESSI står i centrum, ett för utbildning och information samt ett juridiskt samordningsutskott som tar upp de olika rättsliga frågeställningarna. Försäkringskassan och IAF har fått uppdrag att i samverkan med andra aktörer, kvartalsvis, rapportera till regeringskansliet om implementeringsarbetets fortskridande.

Vi ser fram också fram emot att i det nordiska samarbetet på arbetslöshetsförsäkringsområdet, t.ex. i den nordiska kontaktgruppen, diskutera olika frågeställningar som kan vara svåra att lösa och där man behöver hjälp av sina nordiska kolleger.

Jag tackar för ordet och överlämnar nu till Heljä-Marja Ketola som skall tala om utvecklingsprojektet med elektronisk överföring av information – EESSI.

Tack.

EESSI: nya regler – nytt kommunikationsmodell

Heljä-Marja Ketola, Systemchef, Folkpensionsanstalten, Finland

1. Allmänna frågor

När EU-förordningen 883/2004 och dess tillämpningsförordning har förberetts har kommunikationen setts som en väsentlig del av lagstiftningen och kommunikationen har tagits med i artiklarna. De nya förordningarna känner till endast elektroniska dokument och all internationell kommunikation mellan institutionerna är elektronisk. Informationen kommer att vara elektroniskt format i SED – Structured Electronic Document – vilka talar ”XML-språk”.

Kommissionen vill lösa problemet av en ny virtuell värld genom att skapa ett strikt centraliserat nätverk med kommunikationsmodell och allmänna verktyg så att det elektroniska utbytet blir möjligt för alla medlemsstater. Resultatet heter EESSI – Electronic Exchange of Social Security Information.

EESSI-projektet styrs av Task Force som har utnämnts av Administrativa Kommissionen och under åren 2007–2009 har flera ad hoc -grupper arbetat på de olika förmånssektorerna (pensioner, sjukförsäkring, föräldraförmåner, arbetsskador, arbetslöshetsförmåner och familjeförmåner) samt med frågor om lagval och identifiering av både personer och institutioner. Det var mest jurister som var de första att arbeta i ad hoc –grupperna för att gå igenom artiklarna och bestämma hur informationsutbytet skulle kunna gå.

Ad hoc -grupperna har beskrivit arbetsprocesserna eller Work Flows (bild 1) och informationsinnehållet för alla artiklarna i förordningen och för alla nämnda förmånerna. Detta innebär beslut om vilken institution/myndighet i land A som skickar information till vilken institution/myndighet i land B samt om att information ska sändas i formellt enhälliga paket (SED) och om vilka uppgifter varje enskild SED ska innehålla. Projektet genomfördes av nationella experter från medlemsländerna.

Bara på arbetslöshetsförsäkrings område finns det otaliga olika Work Flows. Som ett exempel visas här (bild 2) vad en arbetsgrupp bestämde om en enskild Work Flow. Arbetsgruppen samlade upp varje del av information som behövdes i t.ex. denna Work Flow.

bild 1

Exempel av Informations-innehållet

Data element	Type of data
Message 1.1 : Notification of a benefit claim request for insurance record (Article 54 of implementing regulation)	
Essential common elements (5 items)	Text
Address of the person concerned in the country in which he/she is registering for benefits	Text
Last address of the person concerned in country of former residence	Text
Reference period for all data	From
	To
Period of insurance	Period of insured employment
	Period of insured self employment
	Other period of insurance
Period of employment or Self employment	
Period	From
	To
Type	Employment
	Self Employment
	Employment that is not insurance period
	Self employment that is not insurance period
Name and address of employer / Place of business	Text
Nature of employment	Text
Reason for termination	Yes / No
Other termination if Employment	Yes / No
Reason of termination of Self employment	Yes / No
In case of self employment not treated as insurance period, earnings	Yes / No
In case of self employment not treated as insurance period, number of hours	Yes / No
Period of Sickness	
Period	From
	To
Name and address of health insurance company	Text

11.6.2009

bild 2

Kommissionens insats för IT-strukturen har varit att den satte igång ett IT-projekt för att realisera centrala service åt EESSI. Kommissionen både finansierar och äger lösningen som installeras på kommissionens data center (DG Digit). En begränsad del av kommunikationsservicen kommer att installeras oförändrad i medlemsstaterna vilket i praktik betyder access points internationella del, den så kallade svarta lådan med referens im-

plementation. Detta är nödvändigt för att man vet att informationen alltid innehåller vissa delar och att den sänds genom överenskomna kanaler på ett reglerat sätt och format. Kommissionen har även bestämt att handläggarna kommer att kunna använda en web applikation som heter WEBIC. Medlemsländerna finansierar själva inte bara den nationella kommunikationen och de nationella applikationerna utan även förbindelsen till de nationella systemen.

2. Teknisk konstruktion

Det finns en helhet (server) som heter Coordination Node som innehåller t.ex. Master Directory som för sin del innehåller adresserna till de olika institutionerna. Master Directory har även betydelse för stora publiken eftersom de kan i en öppen "kopia" av MD leta efter adresser och kontaktinformation men för behoven av det elektroniska informationsutbytet innehåller den egentliga MD all nödvändig information om de elektroniska adresserna o.s.v. Alla meddelanden ska skickas via Coordination Node från ett land (access point) till ett annat land (AP).

I varje medlemsland finns det en eller flera Access Points eller kontaktpunkter. Varje AP har sin svarta låda, d.v.s. den internationella delen, och varje AP är porten mellan Coordination Node och det nationella systemet.

WEBIC-applikationen är ett verktyg (användargränssnitt) för de anställda i institutionerna. Den känner till varje tillåten SED och den styr varje Work Flow.

Grunden för all kommunikation är det europeiska sTESTA-nätverket som både Coordination Node och de nationella Access Points använder. Antalet Access Points är begränsat så att varje enskild medlemsland ska ha minst en AP men får ha högst fem av dem. De flesta länderna väljer att ha så få APs som möjligt och de nordiska länderna kommer att ha en AP per land. (bild 3)

bild 3

När det gäller det nationella nätverket ska alla de kompetenta nationella institutionerna och myndigheterna stå i förbindelse med sin Access Point. I Finland har vi bestämt att ha en Access Point och det är Folkpensionsanstalten som levererar servicen åt alla förmånssektorer. I samband med den nationella delen av Access Point kan varje medlemsland ha nationella service efter behov, t.ex. identifieringsservice. (bild 4)

bild 4

Kommissionen kommer att ge medlemsländer ett viss paket tekniska lösningar för det elektroniska informationsutbytet. (bild 5)

bild 5

bild 6

Flow Översikt -perspektivet nedan (bild 7) är inte en skärmbild utan den visar strukturen på WEBIC. Alla de olika Flows i en institution står syn-

liga här. På vänster sida ser man om det är fråga om lokal (local) Flow som har påbörjats av användarens egen institution eller om annan (remote) Flow som ägs av en annan institution. Det finns två alternativa sätt att ordna tavlans utseende beroende om användaren vill skilja åt lokala och övriga Flows eller se dem i kombinerad form. På höger sida visas av varje enskild flow dess status (oläst, avvaktar o.s.v.), dess typ (t.ex. pensionsansökan), Flows nummer samt namnet på den andra institutionen, namnet på rättsinnehavaren i användares egen institution, dagen då processen började och det utsatta datumet då institutionen senast ska agera.

Svårigheten med denna WEBIC-lösning är att den information av varje enskild Flow som syns här är bara den information som står på kuvertet. På den här listan kan man inte se, vilken kund eller person en Flow egentligen gäller. Det kan vara svårt för handläggarna att kunna plocka fram sina egna fall från denna lista.

« Flow Översikt » perspektiv (abstrakt prototyp)

	Flow info						
	Status	Flow	Flow type	Counterparty	Assignee	Start	Due
My Institution - myuser							
Filters							
Remote flows - unassigned	🚫 →	1221	Flow type 1	Another institution 1	myuser	10/11/2001	10/01/08
Remote flows - alarms	⊙ →	1223	Another flow type 2	Another institution 2	myuser	15/12/08	29/04/09
Local flows - alarms	⊙ ←	1245	Pension Claim	Another institution 3	myuser	21/11/08	30/06/09
My remote flows - pending on me	✂ ←	1248	Pension Claim	Another institution 4	myuser	22/11/08	01/07/09
My remote flows - pending out	→	1220	Another flow type 3	Another institution 5	myuser	18/01/09	02/7/2009
My remote flows - recent	⊗ ←	1225	Another flow type 3	Another institution 6	myuser	25/01/09	23/06/09
My local flows - pending on me	←	1120	Accident Claim	Another institution 7	myuser	30/04/08	30/08/08
My local flows - pending out	⊞ ←	1100	Accident Claim	Another institution 8	myuser	29/04/08	30/08/08
My local flows - recent	↔	1098	Accident Claim	Another institution 10	myuser	09/2/2009	30/08/08
	↔	1099	Accident Claim	Another institution 9	myuser	10/2/2009	30/08/08
	↔	1099	Accident Claim	Another institution 9	myuser	19/02/09	10/4/2009
Operations							
Assign flow							
Log off							

11.6.2009

Heljä-Marja Ketola, FPA-FI

17

bild 7

De finns olika typer filter i systemet t.ex. så att en institution kan se endast de meddelanden som är adresserade till den. Filtren i systemet definieras centralt av AP och enskilda institutioner kan inte definiera sina egna filter. Filtren kan inte kombineras utan bara ett filter kan vara aktiv åt gången. Institutionerna ska få personliga och globala filter samt även filter för sådana meddelanden som inte har kommit genom WEBIC. (bild 8)

Den som använder Flows agerar antingen som handläggare (Clerk) eller övervakare (Supervisor). Ett fall eller en Flow kan vara aktiv endast hos en person åt gången. När en handläggare har tagit an ett fall blir det hennes ansvar. Hon kan öppna och vidarebefordra bara sina egna Flows medan Supervisor kan göra det även med handläggarnas Flows. Supervi-

sor kan också välja en option som heter ”un-assign Flows” och öppna låsta Flows t.ex. när en handläggare är på semester. Detta stödjer den interna kontrollfunktionen inom handläggningen.

Flow overview - Filtrar - Exempel

My Institution - myuser		Flow info						
Filters		Status	Flow	Flow type	Counterparty	Assigned	Start	Due
Remote flows - unassigned		→	1221	Flow type 1	Another institution 1	myuser	10/11/2007	10/01/09
Remote flows - alarms		→	1223	Another flow type 2	Another institution 2	myuser	15/12/08	28/04/09
Local flows - alarms		→	1245	Pension Claim	Another institution 3	myuser	21/11/08	30/06/09
My remote flows - pending on me		→	1224	Another flow type 3	Another institution 5	myuser	18/01/09	02/7/2009
My remote flows - pending out								
My remote flows - recent								
My local flows - pending on me								
My local flows - pending out								
My local flows - recent								
Operations								
Assign flow								
Log off								

11.6.2009

Helja-Marja Ketola, FPA-FI

20

bild 8

Flow Utsikt med detaljer

Flow Id	Flow Type	Owner	Assignee	Start
1248	Pension Claim	Owner 1	Greece	2/1/2009

Message Grid Panel					
Primary Conversation					
Sender	SED Id	SED Type	Counterparty	Sent	Reply
✓	137-4544645	Pension Claim SED	Counterparty 1	02/01/09	
✓	137-4544646	Pension Claim SED	Counterparty 2	02/01/09	
✓	137-4544647	Pension Claim SED	Counterparty 3	02/01/09	
→	137-4545655	Insurance Report History SED	Counterparty 1	10/1/2009	
✓	137-4545755	Insurance Periods SED	Counterparty 1	19/01/09	
✓	137-4545656	Insurance Report History SED	Counterparty 2	3/1/2009	
✓	137-4545757	Insurance Periods SED	Counterparty 2	21/01/09	
✓	137-4545857	Pension Decision SED	Counterparty 2	23/01/09	
→	137-4545657	Insurance Report History SED	Counterparty 3	3/1/2009	
✓	137-4545758	Insurance Periods SED	Counterparty 3	15/01/09	
←	137-4543838	Pension Decision SED	Counterparty 3	20/01/09	

Message Grid Panel					
Secondary Conversation					
Sender	SED Id	SED Type	Counterparty	Sent	Reply
→	137-4545655	Insurance Report History SED	Counterparty 1	3/1/2009	
⊗	137-4545680	Insurance Report History SED	Counterparty 1	5/1/2009	

11.6.2009

22

bild 9

Flow Definiering och Status

- Flow definiering innehåller alla SED som hör till en flow. Hjälper WEBIC handläggaren i dagligt jobb.
- Flow definiering berättar också status av respektive flow (nummer av utbytta meddelanden)

Flow Status Panel					
Pension Claim					
Q	G			R	M
	X	Pension Claim SED	3		
			3/3	Insurance Periods SED	X
	X	Insurance Report History SED	3/2	Pension Decision SED	X
		Summary Note SED	*		

11.6.2009

Helja-Marja Ketola, FPA-FI

23

bild 10

Med Flow Definiering kan SEDs också identifieras som Query-Reply, Notification, Group Message, Optional Message, Compound Reply eller Optional Reply.

En Flow kan även vidarebefordras till en annan institution och det går att godkänna en SED även ifall själva Flown redan är stängd på grund av t.ex. kundens önskan eller eftersom ärendet redan har slutbehandlats.

De åtgärder som användaren kan vidta med en Flow är Send/Resend, Reply, Amend, Forward, Reject/Cancel, Free Text Message, Print, Save as File, Save as Draft, Add Attachment och Import of Saved SED.

I systemet ingår även påminnelser eller Timers som handläggaren, eller den person som först har öppnat en Flow, kan använda för att få ett svar inom en viss timram och, om det inte kommer ett svar, skickar systemet automatiskt en påminnelse. Genom att använda dessa påminnelser kan handläggaren vara säkrare att ett fall eller en Flow inte blir liggande i kön för länge.

Såsom WEBIC nu ser ut kan man använda sökfunktioner endast för den information som står på kuvertet. Om man i en institution vill använda andra sökfunktioner behöver man först tillägga en egen nationell applikation som möjliggör det.

3. Övergång till ny lagstiftning

Under övergångsperioden måste vi klara av vissa tekniska frågor såsom problemet att vi har två olika lagstiftningar (883/1408) och två olika data-system samtidigt. Själva övergången till elektroniskt utbyte av information kan ske bilateralt (*MS per MS*) en förmånssektor åt gången eller mul-

tilateralt mot alla. Om de bärbara dokumenten (portable documents) inte skickas via CN kan det förekomma juridiska problem.

Eftersom länderna eventuellt kan vara i olika skeden av implementering finns det minst fyra olika typer av dokument samtidigt (gamla 1408 E-blanketter med 883/04 tilläggsblad, pappersversioner av SEDs (pSEDs) och både pappersversioner och elektroniska versioner av bärbara dokument (portable documents) (bild 11).

Därtill finns det fall (t.ex. som börjats före 1.5.2010) där 1408 med de gamla E-blanketterna fortfarande tillämpas.

bild 11

bild 12

4. Utmaningar och slutsatser

Trots det gedigna arbetet finns det inte SEDs åt alla situationer och det är ett problem som måste lösas. De ursprungliga underskrivna dokumenten ska arkiveras elektroniskt vilket medför frågor om arkiveringsstället och sättet att bekräfta arkiveringens integritet. SEDs ska även vidarebefordras till behörig institution utan att dess innehåll kan bli läst på annat håll.

EESSI styrs i Finland av en grupp som leds av social- och hälsovårdsministeriet. Den tekniska gruppen består av Folkpensionsanstalten med alla de inblandade institutionerna som tillämpar 883/04 och har med EESSI att göra. Det finns även delprojekt för pensioner, arbetslöshetsförmåner och fastställning av minimikrav innan Finland kan fungera som ett pilotland för EESSI. De olika förmånssektorerna har inga fastställda tidtabeller.

Den nationella planeringen i Finland har mött vissa utmaningar. Det är inte alltid säkert att Finland får tillräckligt information av kommissionen för att kunna planera sina åtgärder på bästa möjliga sätt. Det är inte heller säkert att Finland kan utnyttja WEBIC. Planeringen skulle vara lättare om vi visste hurdana tidtabeller våra närmaste samarbetspartner har och vilken nytta Finland eventuellt drar genom sin insats som pilotland för systemet. Man får inte heller glömma att EESSI medför behovet att ändra vår nationella lagstiftning. Dessa problem är åtminstone delvis gemensamma för de flesta EU-länderna.

Det är viktigt att de nordiska länderna samarbetar för att nå de bästa möjliga resultaten tillsammans.

5. Regler för de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena

Antagna vid det nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet i Finland juni 2009

§ 1 *Ändamål*

Nordiska arbetslöshetsförsäkringsmöten skall hållas för

- att diskutera arbetslöshetsförsäkringsfrågor i relation till de de nordiska ländernas
- arbetsmarknadspolitik,
- att sprida kunskap om arbetsförsäkringsskyddet i respektive länder,
- att ge möjligheter att ta del av erfarenheter av ändringar i nationella försäkringar såväl som erfarenheter av tillämpningen av den nordiska konventionen och EU:s förordningar om samordning av den sociala tryggheten och
- att främja samverkan mellan de nordiska länderna i frågor om arbetslöshetsförsäkringen

§ 2 *Tidpunkt för möte*

Arbetslöshetsförsäkringsmöte hålls vartannat år, dock inte det år när det nordiska socialförsäkringsmötet hålls. Turordningen mellan länderna skall vara följande:

- Finland, Sverige, Norge , Danmark, Island, Färöarna

§ 3 *Permanent Kommitté*

Till att förbereda och fastställa program för mötena utses en permanent kommitté bestående av en representant för vardera

- Arbetslöshetskassornas Samorganisation i Finland
- Finansinspektionen i Finland
- Arbetsförmedlingen i Sverige
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation i Sverige,
- Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen i Sverige.
- Arbeids- og velferdsdirektoratet i Norge
- Arbejdsløshedskassernes Samvirke i Danmark
- Arbejdsdirektoratet i Danmark
- Vinnumálastofnun/Atvinnuleysisstryggingasjóður i Ísland
- Arbeiðsloysisskipanin i Føroyum

Varje organisation utser sina representanter i kommittén. Den permanenta kommittén avgör i samråd med värdlandet tidpunkt för mötet samt antalet deltagare från respektive land.

Den permanenta kommittén ska träffas åtminstone ett år före nästkommande arbetslöshetsförsäkringsmöte för att planera den fortsatta verksamheten och senast sex månader före mötet ska de ämnen som ska diskuteras fastställas och fördelas mellan länderna.

Kallelse till permanenta kommitténs möten skickas av det land som arrangerar arbetslöshetsförsäkringsmötet.

§ 4 *Mötets Längd*

Arbetslöshetsförsäkringsmötet bör hållas i två dagar. En av dagarna bör deltagarna få möjligheter att med studiebesök se hur det praktiska arbetet bedrivs vid exempelvis arbetsförmedling, arbetslöshetskassa, trygdekontor, tillsynsmyndighet, utbildningsinstitut eller liknande.

§ 5 *Kostnader*

Värdlandet tillsammans med Nordiska Ministerrådet svarar för lokalkostnader, protokoll från mötet och liknande. Varje organisation som deltar i arbetslöshetsförsäkringsmötet eller permanenta kommittén svarar för sina deltagares kostnader.

§ 6 *Inbjudan*

Medlemmarna i den permanenta kommittén svarar för inbjudan av representanter från respektive land.

§ 7 *Ändringar*

Ändringar av stadgarna bereds av den permanenta kommittén och beslutas vid ett nordiskt arbetslöshetsförsäkringsmöte.

Förslag till ändringar ska lämnas till värdlandet senast tre månader före arbetslöshetsförsäkringsmötet.

Regler för de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena, stadgeändring

Efter diskussionen:

Mötet godkände ändringarna i artikel 3 angående permanenta kommitténs representanter : "Finansinspektionen i Finland och Arbetsförmedlingen i Sverige"

Vid mötet gjordes även ändringsförslag angående artikel 5. Man beslöt att permanenta kommittén går igenom regler för de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena till nästa möte och gör behövliga ändringsförslag.

6. Workshops

Workshop 1

Statusrapport över den sammanlagna socialförsäkringen i Norge

Inledare: Underdirektør Kristian Heyerdahl, Arbeids- och velferdsdirektoratet

Klockan 11.30–12.30	Klockan 13.30–14.30	Klockan 15–16
Beck Jensen Marie	Borg Susanne	Bengtson Ekström Katarina
Bisgaard Anne-Cathrine	Carlsson Lars	Berglund Tomas
Hedenström-Eriksson Gertrud	Furåker Bengt	Högnabba Stefan
Hlinason Jóngeir H.	Hallengren Janne	Lindström Inger
Kaspersen Morten	Hansen Per	Myllyharju Olavi
Martinsen Mona	Jacobsen Ernst	Neimala Anne
Mattsson Katarina	Kappel Jorgen	Peterson Harald
Oftedal Erik	Lagerberg Liselotte	Petterson Karin
Qvarfort Anne-Marie	Linderö Åse-Marie	Ryder Karen
Rudsberg Seija	Molsted Jorgensen Thomas	Songisepp Ira
Sinander Magdalena	Niinen Seppo	Treier Diana
Staffansson Ulf		
Ödebrink Melker		

Helsinki 11. juni 2009

Den norske arbeids- og velferdsforvaltningen

Underdirektør Kristian Heyerdahl
Arbeids- og velferdsdirektoratet, Norge

Agenda

- Den norske arbeids- og velferdsforvaltningen
- Finanskrise – Konjunkturomslag – ledighet
- Dagpengeforvaltningen – saksbehandlingstid
regelendringer

Hovedmål for arbeids- og velferdsetaten

1. Flere i arbeid og aktivitet, færre på stønad
2. Et velfungerende arbeidsmarked
3. Rett tjeneste og stønad til rett tid
4. God service tilpasset brukernes
forutsetninger og behov
5. En helhetlig og effektiv arbeids-
og velferdsforvaltning

NAV samler tjenestene

NAV, 28.07.2009

Side 4

Arbeids- og velferdsforvaltningen – TALL OG FAKTA

- Opprettet 1. juli 2006 som fusjon av Arbeidsmarkedsetaten og Trygdeetaten
- Skal innen 2010 gjennomføre en av tidenes største forvaltningsreformer: Lokale partnerskap stat/kommune
- 14 000 ansatte (i statsetaten)
- ca 17 000 ansatte gjennom partnerskap med kommunene
- Nesten hele befolkningen er blant våre brukere
- Forvalter en tredjedel av statsbudsjettet, gjennom ordninger som arbeidsledighetstrygd, attføring, pensjon, barnetrygd, kontantstøtte, m.m.
- Kontor i hele landet

NAV, 28.07.2009

Side 5

Tre reformer samtidig

NAV, 28.07.2009

Side 6

Ambisjonsnivå NAV-kontor og samarbeidet med primærkommunene

- En gjenkjennelig inngangsport til samlede tjenester
- Opplevs av brukerne som samlet enhet
- Rask og helhetlig behovsavklaring
- Samordnet tjenestetilbud
- Individuell og tett oppfølging – evt. individuell plan

NAV, 28.07.2009

Side 7

Hva er status?

- Etableringene går etter planen
- Nå: 331 NAV-kontor
 - Fremdeles NAV trygd og NAV arbeid over hele landet
- 156 NAV-kontor etableres i 2009 (1,8 mill innbyggere)
- Resultat i 2010: ca 457 NAV-kontor

Vi er i rute!

NAV, 28.07.2009

Side 8

Hva er det NAV skal få til?

- Én dør for alle brukere av NAV – tilgang til samordnede og samtidige tjenester
- Flere beslutninger tas nærmere brukeren
- Tydelig arbeidslinje i front; målrettet løp fra passivitet til aktivitet – det skal lønne seg å være aktiv
- Tid til mer og bedre oppfølging som er individuelt tilpasset
- Klart skille mellom produksjon og arbeidsrettede prosesser
- Økt bruk av selvbetjeningsløsninger
- Høy brukertilfredshet - reell brukermedvirkning

NAV, 28.07.2009

Side 9

Rapport fra NAV-hverdagen

NAV, 28.07.2009

Side 10

Agenda

- Den norske arbeids- og velferdsforvaltningen
- **Finanskrise – Konjunkturomslag – ledighet**
- Dagpengeforvaltningen – saksbehandlingstid regelendringer

NAV, 28.07.2009

Side 11

Registrerte ledige, summen av registrerte ledige og ordinære tiltaksdeltakere og arbeidsledige målt ved AKU (sesongjusterte tall), Januar 1999 – mai 2009

NAV, 28.07.2009

Side 12

Prosentvis vekst i antall helt ledige i periodene mai 87 til august 88 og februar 08 til mai 09

NAV, 28.07.2009

Side 13

Utvikling i sysselsettingen. Sesongjusterte tall, tre måneders glidende gjennomsnitt. Januar 1999 – februar 2009.

- 240.000 flere sysselsatte (mars 05 - april 08)
- 50.000 færre ledige
- Betydelig arbeidsinnvandring
- Mobilisering av innenlandsk arbeidskraft
- Stabil sysselsetting fram til februar

NAV, 28.07.2009

Side 14

Arbeidstillatelser gitt til borgere av de nye EU-landene (EU12) i perioden 2004 – 2009. Kilde UDI

NAV, 28.07.2009

Side 15

Økt ledighet blant arbeidsinnvandrere

NAV, 28.07.2009

Side 16

Redusert sysselsetting

Tabell 2: Endringer i arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledige fra året før.

	2008	2009	2010
Arbeidsstyrke (AKU)	80 000	12 000	-10 000
Sysselsetting (AKU)	76 000	-25 000	-45 000
AKU arbeidsledige	4 000	37 000	35 000
Registrerte helt arbeidsledige	-3 500	37 000	35 000

NAV, 28.07.2009

Side 17

Overgang til arbeid for ulike grupper av arbeidssøkere, 2004 – 2008.

NAV, 28.07.2009

Side 18

Agenda

- Den norske arbeids- og velferdsforvaltningen
- Finanskrise – Konjunkturomslag – ledighet
- Dagpengeforvaltningen – saksbehandlingstid
regelendringer

NAV, 28.07.2009

Side 19

Høyt antall dagpengesaker til behandling pr mnd og uke

NAV, 28.07.2009

Side 20

Andel dagpengesaker utbetalt innen 21 dager

NAV, 28.07.2009

Side 21

Utvikling for alle saksområder

NAV, 28.07.2009

Side 22

Utfordringsbildet akkurat nå

- Høyt volum på reformaktiviteter
- Bidrar til å redusere produktivitet på kort sikt
- Nødvendiggjør effektivisering av ytelsesforvaltningen og kompenserende tiltak
- Forsterkes av kraftig økning i arbeidsledigheten
- Ansatte opplever en meget presset arbeidssituasjon

NAV, 28.07.2009

Side 23

Dagpenger under arbeidsledighet Regelverksendringer hittil

- 52 uker permittering for ordinært permitterte (1. feb 2009)
- Fra 10 til 5 ventedager for ordinært permitterte (1. april 2009)
- Opphevelsen av overgangsreglene EØS
 - Bulgaria og Romania fremdeles underlagt overgangsregler
- Dagpenger ved 40% reduksjon av arbeidstid for permitterte (fra 1.7.09)
- Avbrudd i permitteringen kan vare inntil 6 uker (fra 1.7.09)

NAV, 28.07.2009

Side 24

Statusrapport over den sammanlagda socialförsäkringen i Norge

Kristian Heyerdahl, underdirektör, Arbeids- og velferdsdirektoratet

I dia 4 visas hur de statliga Trygdeetaten och Aetat och den kommunala Socialtjenesten har slagits samman till det nya NAV. Varje kommun och staten har slutit avtal om detta genom ett ramavtal. Vid varje NAV-kontor finns både kommunalt anställda och statligt anställda medarbetare. Beroende på ärendet rapporterar chefen för NAV-kontoret till antingen kommunen eller staten.

I dia 5 presenteras fakta för arbets- och välfärdsförvaltningen. I Norge finns 457 kommuner vilka alla ska få sitt eget NAV-kontor. Kommunerna hör till 19 olika fylken och fylkets NAV-direktör styr över NAV-kontoren i sitt fylke. Över fylkena står Arbeids- og velferdsdirektoratet och över det Socialdepartementet. Tillsynen av kontoren fortsätter som förut eftersom reformen inte ändrar den ursprungliga situationen med många små kommuner som fattar beslut gällande de medel som betalas till invånare. Också besvärsvägen är densamma som förut och den enskildas rättsskydd förändras inte. Istället för att satsa tungt på personalens utbildning i en situation där varje arbetsdag är viktig, koncentrerar NAV sig på att anställa kunnig personal.

I dia 6 beskrivs tre reformer som pågår samtidigt. För det första pågår den stora omorganiseringen som resulterar i ett NAV-kontor i varje norsk kommun. För det andra blir det stora förändringar i reglerna som gäller ålderspensionen och för det tredje ska helserefusjonerna (betalningar för läkarutgifter osv.) avföras från NAV:s administration.

I dia 10 visas NAV:s interna organisation. Postmottagning och registrering sker ännu inte helt centraliserat men ska göra det i framtiden. Eftersom det kommer att finnas så många NAV-kontor är en del av dem ganska små enheter med 3–4 handläggare. Detta medför en viss risk för ärendehantering i fall en eller två medarbetare är samtidigt borta från arbetet, eftersom endast vissa ärenden kan flyttas elektroniskt till ett annat kontor för behandling. Bland specialenheter finns bland andra Kongsvinger för gränsarbetsfrågor, ett kontor för tekniska hjälpmedel så som rullstolar, enheter för kontroll eller överklagande. Därtill fungerar varje fylke som back-office för sina NAV-kontor.

I dia 21 visas hur NAV-kontoren har lyckats nå sin målsättning för ärendehanteringstider. Enligt det uppställda målet ska 80 procent av ärendena behandlas inom 21 dagar från det att de har inkommit till NAV men under januari–mars 2009 har NAV-kontoren i genomsnitt inte kunnat nå målen. Detta berodde på ett betydligt större antal ansökningar än tidigare. Senare under våren satsade NAV-kontoren ännu mera på sakbehandling och kunde igen minska andelen ärenden vars behandling tog över 21 dagar. I Danmark har de som är medlemmar i en arbetslöshetskassa som är knuten till ett fackförbund möjlighet att få räntefritt lån när arbetslöshetsersättningen dröjer på grund av en så stor tillströmning av ansökningar att a-kassorna inte kan behandla dem lika snabbt som normalt.

I dia 24 diskuteras skillnader i den permitterades rätt till dagpenning. I Sverige finns inte möjlighet för permittering över huvudet. I Danmark kan den permitterade ha rätt till vanlig dagpenning från a-kassan men under en kortare period än en helt arbetslös person. I Finland kan den permitterade få vanlig arbetslöshetsdagpenning under hela den tid han är berättigad till dagpenning.

Workshop 2

Arbetsmarknadsparadoxen – brist på arbetskraft, ändå svårt att komma in på arbetsmarknaden

Inledare: Bergtóra Høgnadóttir Joensen, Socialrådgiver och medlem i Färöarnas Lagting

Klockan 11.30–12.30	Klockan 13.30–14.30	Klockan 15–16
Aamodt Vibeke	Bengtson Ekström Katarina	Bisgaard Anne-Cathrine
Carlsson Lars	Hansen Birta	Borg Susanne
Hallengren Janne	Hedenström-Eriksson Gertrud	Furåker Bengt
Jacobsen Ernst	Högnabba Stefan	Hansen Per
Joensen Mourits	Kaspersen Morten	Holmström Tea
Lagerberg Liselotte	Mattsson Katarina	Linderö Åse-Marie
Lindström Inger	Myllyharju Olavi	Mannonen Sanna
Peterson Harald	Nenonen Ranja	Meling Timo
Treier Diana	Nyberg Niclas	Päivänsalo Kirsi
	Pettersen Karin	Rudsberg Seija
	Qvarfort Anne-Marie	Sigursson Karl
	Sinander Magdalena	Staffansson Ulf

Arbetsmarknaden med plats för alla

Bergtóra Høgnadóttir Joensen, Socialrådgiver, Arbejdøloysissskipanin, Färöarna

I början av 1990-talet var arbetslösheten på Färöarna ungefär 25 procent och till och med femtusen öbor emigrerade åtminstone delvis för att hitta arbete annanstans. År 1992 grundades arbetslöshetskassan på Färöarna och den finansieras av arbetsgivar- och arbetstagaravgifter vilka var 1,0 procent år 2008 och är 3,4 procent nu år 2009.

Det finns en viss paradox på den nutida arbetsmarknaden då det ofta är brist på kunnig arbetskraft men samtidigt är det svårt för personer med nedsatt arbetsförmåga att bli accepterade på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknaden ska ju spegla hela samhället och det måste finnas plats för alla oavsett kön, ålder utbildningsnivå eller eventuellt nedsatt arbetsförmåga. Arbetsidentiteten är en stor del av det som vi är. En av de första frågorna som vi får på ett nytt ställe gäller vad det är vi gör eller vad vi har för arbete. Att ta bort arbetsidentiteten från en människa mot hennes vilja skär bort mycket av det som hon är.

När vi talar om en arbetsmarknad som ska ha plats för alla är det tre olika dimensioner vi tänker på: förebyggande, upprätthållande och integration.

Att förebygga nedsatt arbetsförmåga betyder egentligen att arbetstagaren inte blir utsatt för onödiga risker i sitt arbete och detta tar plats på själva arbetsplatsen. Arbetsmiljölögnstiftning skyddar arbetstagarna mot olyckor medan rotation och arbetsplatsvärderingar hjälper arbetstagarna att bättre orka med arbetet och att utveckla sig.

Upprätthållande kommer till bild när arbetsgivaren håller kvar arbetstagare även om hennes arbetsförmåga har nedsatts på grund av en sjukdom eller en olycka. Det kan betyda att personen i fråga omplaceras eller att hennes uppgifter förändras genom att t.ex. hon inte längre har nattskift om det hjälper henne att fortsätta i arbetet.

Med integration försöker man få tillbaka på arbetsmarknaden sådana personer som redan står utanför på grund av nedsatt arbetsförmåga.

Det är viktigt att förebygga isolation för sådana personer som antingen plötsligt eller efter t.ex. en långvarig sjukdom tappar en del av sin arbetsförmåga. Man ska försöka hålla dem kvar på arbetsmarknaden och, om de redan har hunnit glida ut, integrera dem tillbaka.

Det blir överraskande dyrt för samhället när en arbetstagare är sjuk, framförallt när vi vet att när sjukperioden har varat ett år kommer bara varje tionde sjukskriven tillbaka på arbetsmarknaden. Vem som helst kan träffas av en olycka, eller av något annat skäl förlora en del av sin arbetsförmåga men de flesta kan ändå arbeta, kanske till och med relativt mycket. Likväl ska man komma ihåg att det är en styrka att ha olika människor både på arbetsplatser och i samhället.

Man vet från erfarenhet att det går att sysselsätta även personer med nedsatt arbetsförmåga. Om man vill se det en person kan göra istället för det han inte kan göra hittas arbetstillfällen. På posten har även personer med psykiska problem kunnat arbeta när deras arbetsuppgifter har anpassats till deras kompetens. I några fall, t.ex. i callcenter, behöver arbetstagaren inte befinna sig på ett visst ställe utan kan lika väl arbeta hemifrån.

I en enkät svarade en tredjedel av de intervjuade att vid lågkonjunktur vore det bäst att först säga upp de äldre arbetstagarna och de som på nå något sätt är svaga. En sådan attityd är dock mycket kortsiktig. De gamla arbetstagarna har ofta ovärderliga oigenkända kunskaper som är livsviktiga för arbetsplatsen som skulle försvinna med dem. Den grupp människor som får understöd från samhället med inte står till arbetsmarknadens förfogande är ett problem men samhället och vi enskilda individerna måste hitta på ett produktivt sätt att handla med dem. Också dessa människor har rätt till aktivitet och mår bättre av att vara inkluderade som en medlem i samhället.

Vi behöver inte godkänna tankesättet att bara de starkaste ska ha möjlighet till arbete och ett lyckligt liv. Vi kan vilja fram ett annorlunda sätt att tänka, mjukare värden och en attitydförändring. Om de offentliga arbetsgivarna agerar som pionjärer, t.ex. genom kvoter, kan de ses som förebilder på hur man kan sysselsätta även arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga.

Alla aktörer i samhället har ansvar för att även personer med nedsatt arbetsförmåga kan fortsätta arbeta och att de godkänns som myndiga medlemmar i samhället. Enskilda individer kan medverka till ett bättre klimat på arbetsplatsen. Företagare och arbetsgivare kan fundera på nytt vilka egenskaper hos arbetstagaren som egentligen är viktiga och vilka man förutsätter bara av gammal vana. Fackföreningar, intresseorganisationer och politiker har möjligheter att på högre nivå agera för ett samhälle och en arbetsmarknad som inte utesluter alla utom de mest arbetsdugliga.

Det finns flera fördelar i att sysselsätta också dem med nedsatt arbetsförmåga. Arbetsgivaren märker att hans beslut har viktig betydelse för arbetstagaren, som kan försörja sig enligt den modell som godkänns allmänt i samhället. Arbetstagarens självtillit ökar och han mår bättre av att aktivt delta i arbetslivet och av att ha kvar sin arbetsidentitet. Vem som helst kan bli offer för en olycka eller en sjukdom och det är viktigt också för utomstående att se hur man inte behöver bli utesluten efter en olycka. Inte heller får vi glömma att ett gott exempel brukar sprida så att också andra vill göra gott, både arbetsgivare och enskilda individer. Summa summarum mår samhället, arbetsmarknaden och individerna bättre närvar och en har möjlighet att arbeta enligt sina resurser.

Workshop 3

The scope for a positive interplay between labour market flexibility and social protection

Inledare: Professor Per Kongshøj Madsen, Aalborg University

Klockan 11.30–12.30	Klockan 13.30–14.30	Klockan 15–16
Bengtson Ekström Katarina	Andersen Tom Ove	Beck Jensen Marie
Berglund Tomas	Dalbro Vibeke	Carlsson Lars
Borg Susanne	Gyllenblad Jörgen	Hedenström-Eriksson Gertrud
Furåker Bengt	Holmström Tea	Hlinason Jóngeir H.
Gatzwiller Bo	Joensen Mourits	Jørgensen Ingmar
Kure Hans	Lindström Inger	Kappel Jorgen
Linderö Åse-Marie	Oftedal Erik	Kirk Verner Sand
Mannonen Sanna	Peterson Harald	Lagerberg Liselotte
Meling Timo	Pohja Heikki	Martinsen Mona
Molsted Jorgensen Thomas	Ryder Karen	Mattsson Katarina
Petterson Karin	Sigursson Karl	Nenonen Ranja
Päivänsalo Kirsi	Songisepp Ira	Nyberg Niclas
Väisänen Marjatta	Toivonen Maritta	Pietilä Antero
	Treier Diana	Qvarfort Anne-Marie
		Talonen Juhani
		Ödebrink Melker

*Centre for Labour Market Research,
Aalborg University, Denmark (CARMA)*

Flexicurity:

A Danish – or a Nordic - Way for Europe?

Per Kongshøj Madsen
Centre for Labour Market Research (CARMA)
Aalborg University
www.carma.aau.dk

NORDISKT ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGSMÖTE 2009 10-12 juni
i Finland på Gustavelund i Tusby

CARMA

- An interdisciplinary research centre at the Department of Economics, Politics and Public Administration, Aalborg University
- A staff of 19
- Research topics: wage formation, industrial relations, lifelong-learning and labour market policy
- Flexicurity-research

Overview

- The performance of the Nordic countries
- A blend of flexibility and security: **flexicurity**
- A Danish – or a Nordic way?
- Can you learn flexicurity?
- Flexicurity and the Lisbon-strategy

EU-champs in job-creation

Source: OECD: Employment Outlook 2007

International Competitiveness

Source: The Economist Intelligence Unit, Press Release, October 26, 2007

The basics of flexicurity

- The starting point: Flexibility and security are **not** contradictions, but can be mutually supportive
- Originally a Dutch concept from the 1990s (given academic content by professor Ton Wilthagen, Tilburg University)
- Against both common sense and mainstream economic theory

Rapidly rising media interest

References to flexicurity in Danish media 2001-2008

Source: Infomedia

And international research

Source: Number of new references to "flexicurity" on google.scholar.com

The outcome of flexicurity

- Flexicurity arrangements can be important components in achieving a high level of "institutional competitiveness" => Link to Lisbon Strategy
- The two icons of flexicurity: The Wilthagen matrix and the Danish "golden triangle"

The Wilthagen Matrix

	Jobsecurity (keeping your job)	Income security (unemployment benefits)	Employment security (getting a new job)	Combination security (work-life balance)
Numerical flexibility (hire and fire)				
Functional flexibility (between tasks)				
Working time flexibility				
Wage flexibility				

Source: T. Wilthagen (2004)

Examples of flexicurity policies

Table 1: *Wilthagen Flexicurity matrix*

Flexibility	Job security	Employment security	Income security	Combination security
External numerical flexibility	<ul style="list-style-type: none"> Types of employment contracts Employment protection legislation Early retirement 	<ul style="list-style-type: none"> Employment services/ALMP Training/life-long learning 	<ul style="list-style-type: none"> Unemployment compensation Other social benefits Minimum wages 	<ul style="list-style-type: none"> Protection against dismissal during various leave schemes
Internal numerical flexibility	<ul style="list-style-type: none"> Shortened work weeks/part-time arrangements 	<ul style="list-style-type: none"> Employment protection legislation Training/life-long learning 	<ul style="list-style-type: none"> Part-time supplementary benefit Study grants Sickness benefit 	<ul style="list-style-type: none"> Different kind of leave schemes Part-time pension
Functional flexibility	<ul style="list-style-type: none"> Job enrichment Training Labour leasing Subcontracting Outsourcing 	<ul style="list-style-type: none"> Training/life-long learning Job rotation Teamwork Multi-skilling 	<ul style="list-style-type: none"> Performance related pay systems 	<ul style="list-style-type: none"> Voluntary working time arrangements
Labour cost/wage flexibility	<ul style="list-style-type: none"> Local adjustments in labour costs Scaling/reductions in social security payments 	<ul style="list-style-type: none"> Changes in social security payments Employment subsidies In-work benefits 	<ul style="list-style-type: none"> Collective wage agreements Adjusted benefit for shortened work week 	<ul style="list-style-type: none"> Voluntary working time arrangements

See for example http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/emco_workgroupflexicurity06_en.pdf

Putting countries in boxes

	Jobsecurity	Income security	Employment security	Combination security
Numerical flexibility (hire and fire)		Denmark (for decades)	Denmark (since 1990s)	
Functional flexibility (between tasks)	Germany (Sweden?)			
Working time flexibility				
Wage flexibility				

Source: T. Wilthagen (2004)

Job tenure

Average tenure data in 1992 and 2005. Source: Auer, 2007, Figure 1.

Protection of ordinary employees 2003

Kilde: OECD: Employment Outlook 2004 (Index of Employment Protection Legislation – EPL)

And some correlation

Source: Employment in Europe 2006, chapter 2

But also a feeling of security?

Source: Employment in Europe 2006, chapter 2

Unemployment benefits

Source: OECD (2007) – Average of four family types and two levels of income over 60 months

Labour Market Policy

Source: OECD Employment Outlook, 2007

The Danish flexicurity model

Source: Employment in Europe 2006, chapter 2

The Danish Golden Triangle

How did the Danes get there?

- The 1899-agreement: The freedom of the employer to hire and dismiss workers
- An industrial structure dominated by SME's
- State-supported unemployment insurance funds since 1907 – and a major reform in 1970 increased compensation rate to 90 percent for low-income groups
- Strong corporatist structures and implicit social contract balancing interests of capital and labour
- The absence of Social Democratic majority governments has preserved strong liberal traits in the Danish welfare state

OECD – Juni 2004

The Danish *flexicurity* approach

Denmark provides an interesting combination of high labour market dynamism and relatively high social protection – the so-called *flexicurity* approach. Underlying the success of the Danish model is the combination of *flexibility* (a high degree of job mobility thanks to low EPL), *social security* (a generous system of unemployment benefits) and *active labour market programmes*. The Danish model of *flexicurity* thus points to a third way between the flexibility often attributed to deregulated Anglo-Saxon countries and strict job protection characterising southern European countries.

Kilde: OECD Employment Outlook 2004

Is Denmark a hybrid?

	Unit	Year	United Kingdom	Denmark	Sweden
Tenure	Year	2005	8.2	8.4	10.6
EPL	Index	2003	1.1	1.5	2.9
Net replacement Rate	Percent of Income	2005	62	79	70
Active LMP	Percent of GDP	2005	0.49	1.74	1.32

Sources: For average tenure: Auer (2007), Figure1; for employment protection: OECD (2004), *Employment Outlook 2004* table 2.A2.1; for net replacement rates: OECD (2007), *Benefits and Wages*, table 3.3; for ALMP: OECD (2007), *Employment Outlook 2007* table 7.

Or is there a Nordic model?

- Are the differences that big?
 - EPL-indicators can be misleading
 - So can data on job-to-job mobility
- High levels of income security are a common feature for the Nordic countries
- So are high levels of welfare state services in general (providing both combination and employment security)
- And a governance structure based on a high level of labour market organisation and the involvement of social partners

Job-til-job-mobility

Number of jobs held to date

Source: Eurobarometer 64.1 on geographical and labour market mobility – September 2005

Learning flexicurity?

- Many **options** for flexicurity arrangements – more than just copying the Danish – or Nordic(?) version
- **Direct policy transfer** is rarely possible – one size will not fit all

European Council ended up believing in it!

In this context, the European Council asks Member States to direct special attention to the key challenge of "flexicurity" (balancing flexibility and security): Europe has to exploit the positive interdependencies between competitive-ness, employment and social security....

The Commission, jointly with Member States and social partners, will explore the development of a set of **common principles on flexicurity**.

The Commission's view on flexicurity

- *Flexible and reliable contractual arrangements* (labour laws, collective agreements and work organisation)
- *Comprehensive lifelong learning (LLL) strategies*
- *Effective active labour market policies*
- *Modern social security systems* that provide adequate income support, encourage employment and facilitate labour market mobility.

Source: Communication from the Commission, June 2007

The outcome

- European Council agreed on eight common principles in December 2008
- Four pathways for different groups of countries based on identification of "flexicurity systems"
- Focus on reform packages rather than on individual policy tools
- Flexicurity is now an integral part of the European Employment Strategy and the Lisbon-agenda
- Indicators are being developed
- Reporting in National Reform Programmes

The eight principles

1. Flexicurity must meet the definition
2. Balance between rights and duties
3. There are many form of flexicurity (one size won't fit all!)
4. Segmentation must be reduced
5. Both external and internal flexicurity are important
6. Equal opportunities and work-life-balance
7. Trust is important
8. Keep sound public budgets

The new map of Europe

Source: Employment in Europe 2006

Europeans and flexicurity

Special Eurobarometer on European Employment and Social Policy, October 2006

But some diversity across Europe

The Scope for a Positive Interplay between Labour Market Flexibility and Social Protection

Per Kongshøj Madsen, Centre for Labour Market Research (CARMA), Aalborg University

Presentation

Per Kongshøj Madsen opened his presentation with an introduction to the Danish system of flexicurity: a mixture of labour market flexibility and social security. He also explained the history and development of the concept of flexicurity.

One of the distinctive features of the Nordic countries is that they are very competitive internationally in spite of having high taxation and high levels of income security. The fundamental idea behind the concept of flexicurity is that flexibility and security are not contradictory to one another, but can support one another.

The tables presented showed that flexibility and security are multi-dimensional concepts that come in a variety of shapes. As illustrated in the tables, there are many potential combinations of flexibility and security. These tables can be used as a tool for describing the relationships between flexibility and security in a given national labour market regime, for instance.

The Danish employment system is often referred to as a prime example of a labour market with a well functioning flexicurity arrangement – even to such an extent that the “Danish model” and “flexicurity” are seen as almost identical.

Denmark has managed to combine a high level of social benefits with a high level of employment. The Danish labour market model is often described as a “golden triangle”. The model combines high mobility between jobs with a comprehensive social safety net for the unemployed and an active labour market policy.

The tables showed that in countries with low job security, people nevertheless do have a feeling of security. Madsen argued that the less strict the employment protection law, the happier the citizens. Flexicurity creates more win-win situations. When a country wants to develop flexicurity, all the relevant stakeholders should take part in the process of decision-making.

The European Council has agreed on eight common principles of flexicurity. It has been suggested that strengthening flexicurity is, or could be, the way for all of Europe in the future and not just for Denmark.

Discussion and comments by the participants:

Labour market flexibility is not very popular at the moment because people have been fired.

According to Madsen, there is evidence to suggest that people experience participating in active programmes as a threat to some extent. Both

the active measures and the level of benefits have an effect on the time it takes a person to get a new job. The longer finding employment takes, the greater the importance that active measures have. Active measures shorten the time it takes to find new employment by an average of two weeks.

The "Danish model" of flexicurity started to be developed in the 1970s when the state started having to finance more benefits as unemployment increased.

In Denmark, it is possible to insist that a person accepts a low-paid job, although this is not usually enforced. After all, what employer would like to employ a person unwilling to work?

There was also a discussion about the implications of the financial crisis and the sustainability of the Danish model. According to Madsen, Denmark has gone through many crises. In Denmark, unemployment has increased, just as it has in other European countries. According to Madsen, the level of benefits in Denmark has decreased over time and the trade unions have demanded that they be increased. If this demand is not accepted, there will be increased demands for greater job security. However, a positive attitude to the future should be adopted.

Doesn't low job security increase unemployment? The purpose is to produce flexibility. According to Madsen, it does not make sense to keep people employed in factories or mines if it is more profitable to do this elsewhere. Lower job security contributes to a less segmented labour market and decreases long-term unemployment.

According to Madsen, there have been some problems with the model in Denmark, as some people have not been members of an unemployment fund and therefore have no unemployment insurance at all. Now that the world is in recession, it is too late to join an unemployment fund, since employees have to be a member of a fund for one year before being able to get unemployment benefits. This means that people who are not members of a fund can only get a cash benefit.

One suggestion made with respect to solving these kinds of problems was that it would be better to have low fees for unemployment insurance. According to Madsen, it is good to have both voluntary and mandatory insurance.

Workshop 4

Den svenska arbetslöshetsförsäkringen – förändringar och deras effekter

Inledare: Enhetschef Uno Ströberg, Inspektionen för arbetslöshets- försäkringen, avdelningschef Lars-Erik Mellilä.

Klockan 11.30–12.30	Klockan 13.30–14.30	Klockan 15–16
Hansen Birta	Beck Jensen Marie	Aamodt Vibeke
Högnabba Stefan	Berglund Tomas	Andersen Tom Ove
Jørgensen Ingmar	Bisgaard Anne-Cathrine	Gyllenblad Jörgen
Kappel Jorgen	Gatzwiller Bo	Hallengren Janne
Myllyharju Olavi	Hlinason Jóngeir H.	Jacobsen Ernst
Neimala Anne	Kirk Verner Sand	Kaspersen Morten
Nenonen Ranja	Kure Hans	Molsted Jorgensen Thomas
Niininen Seppo	Martinsen Mona	Oftedal Erik
Nyberg Niclas	Päivänsalo Kirsi	
Pietilä Antero	Rudsberg Seija	
Pohja Heikki	Staffansson Ulf	
Ryder Karen	Väisänen Marjatta	

En förändrad arbetslöshetsförsäkring – bakgrund och effekter

Uno Ströberg, enhetschef, IAF, Sverige

Under de senaste åren har arbetslöshetsförsäkringen i Sverige genomgått vissa markanta förändringar.

Förändringarna har motiverats bl.a. med ökad försäkringsmässighet då den som har större risk för arbetslösheten har även högre arbetslöshetsförsäkringsavgift. Med att minska kostnaderna för försäkringen har man ökat incitamenten för de enskilda att aktivt verka för omställning genom att göra ersättningen mindre attraktiv. Försäkringens egentliga syfte är ju att medverka vid omställning från ett arbete till ett annat. Genom föränd-

ringarna har den del av kostnaderna för försäkringen som de försäkrade själva täcker via a-kassan ökat. Det har även framkommit en viss omställningseffekt genom lönepåverkan.

De första förändringarna trädde i kraft den 1 januari 2007. En ny förhöjd finansieringsavgift introduceras och de icke-arbetslösas avgift blir högre samtidigt som a-kasseavgiften inte längre blir avdragsgill vid deklarationen. Finansieringsavgiften beräknas på ett nytt sätt och utjämningsystemet mellan a-kassorna avskaffas. Som motvikt beviljas ett statligt administrationsbidrag på 49 miljoner svenska kronor till vissa a-kassor samt ett tillfälligt administrationsbidrag på 250 miljoner för merkostnaderna som uppstår för a-kassorna till följd av regeländringarna. Även försäkringsvillkoren ändras. Möjligheten till förhöjd ersättning under de första 100 ersättningsdagarna slopas och arbetsvillkoret skärps från 70 till 80 timmar. Det introduceras ett nytt sätt att beräkna normal arbetstid och ersättningsgrundade inkomst. Den överhoppningsbara tiden sänks från 7 till 5 år medan studerandevillkoret och möjligheten till arbetslöshetsersättning under studieuppehåll avskaffas.

I mars 2007 trädde flera förändringar i kraft. Ersättningen sänks efter 200 dagar från 80 till 70 procent och till 65 procent från dag 301. Det finns dock en särregel för den som vid 300 ersättningsdagen är förälder till barn under 18 år. Ersättningsdagar och aktivitetsstöddagarsamordnas när de 200 respektive 300 dagarna inträffar.

Förändringar som trädde i kraft den 2 juli 2007 medför att kravet för bisyssla skärps från sex till tolv månader. Möjligheten att förlänga ersättningsperioden med 300 dagar slopas men 150 dagars förlängning kan beviljas för föräldrar till barn under 12 år. Möjligheten för den arbetslösa att begränsa sökande yrkesmässigt eller geografiskt under de första 100 ersättningsdagarna avskaffas liksom aktivitetsgarantin. I stället införs jobb- och utvecklingsgarantin. Obligatorisk platsanmälan till arbetsförmedlingen avskaffas.

En bidragsbrottlag trädde i kraft den 1 augusti 2007 vilket innebär att a-kassorna ska göra en anmälan vid misstanke om brott. Från den 1 oktober ska avräkning från den totala ersättningsperioden a-kassadagarna samordnas med dagar med aktivitetsstöd. I december månad införs det en jobbgaranti för ungdomar. I särskilda regler för nivån på aktivitetsstödet fastställs. För den som inte har barn uppgår den till 80 procent för dagarna 1–100, 70 procent för dagarna 101–200 och 65 procent efter det. För ungdomar med barn gäller nivåerna 80 procent för dagarna 1–200, 70 procent för dagarna 201–300 och 65 procent därefter.

I april 2008 införs en ny deltidsbegränsning vilket betyder att den arbetslösa kan få högst 75 ersättningsdagar i kombination med deltidsarbete. Den vars ersättning upphör som följd till denna regel och som har vårdnad om barn under 18 år kan erbjudas deltagande i jobb- och utvecklingsgaranti. I juli 2008 introduceras en ny finansieringsavgift, definitionen av ”arbetslös” revideras och antalet karensdagar höjs från 5 till 7 dagar.

Regeringen har i en aviserad proposition föreslaget förbättrade och förenklade villkor i a-försäkringen genom bl.a. nya regler för inträden i en a-kassa samt en sänkt avgift för medlemskap.

En framtida fråga är möjligheten införa en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Vidare kan resultatet i riksdagsvalet 2010 ge upphov till nya förändringar.

Förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen har påverkat systemet på flera sätt. Medlemstalet i a-kassorna har sjunkit och kostnaderna för försäkringen till följd av regelförändringarna bedöms minska med 1,3 miljarder svenska kronor år 2007 och med 1,7 miljarder år 2008. De olika grupperna av arbetssökande berörs olika mycket av regelförändringarna och rätten till ersättning tillkommer en minskande andel av de arbetssökande. Av samtliga som nyanmälde sig som arbetssökande sjönk andelen som kom att uppbära ersättning från i genomsnitt 61 procent år 2005 till 56 procent (år 2006) och ända till 42 procent under första halvåret 2007. Det är möjligt att kostnader övervältras från a-kassorna till kommunerna.

Arbetsförmedling i förändring

Lars-Erik Mellilä, Arbetsförmedling, Sverige

Regeringens uppdrag regeringsbeslut 2008-12-18

"Regeringen anser att det finns ett behov av förstärkt stöd till personer som förlorar arbetet och som kan ges utanför jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar tidigt i en arbetslöshetsperiod."

"Stödet ska kunna ges till alla som blir arbetslösa och som Arbetsförmedlingen bedömer har behov av ett sådant stöd."

"Stödet ska ges i form av personliga coacher som kan ge ett individanpassat och effektivt stöd för att snabbt kunna hjälpa en arbetssökande tillbaka till arbete."

Kompletterande aktörer ska leverera jobbcoaching enligt anbud, avtal och tillhörande allmänna bestämmelser. Processen ska starta inom en vecka från första kontakten. Coachen ska upprätta en gemensam planering i samråd med den arbetssökande och ge henne i tre månader individuellt stöd som förstärker hennes möjligheter till arbete. Coachen ska söka fram lediga jobb och ta fram platser för praktisk kompetensutveckling. Han ska lämna information till den arbetslösa och återrapportera till arbetsförmedlingen. Coachen ska också medverka till samråd mellan den arbetslösa och arbetsförmedlingen. Coachen ska underrätta arbetsförmedlingen vid avvikelser och det uppstår situationer som kräver myndighetsutövning. Sådana situationer förekommer t.ex. när den arbetslösa inte tar emot coaching eller det blir avbrott i den redan på började coachingen. Arbetsförmedlingen ska få även information gällande den arbetslösas aktiva arbetssökande och om eventuella begränsande hinder i dennas arbetssökande.

Även om den arbetslösa får personlig coaching hos en kompletterande aktör har även arbetsförmedlaren fortfarande ansvar för honom. Arbetsförmedlaren följer upp den arbetssökandes handlingsplan och anvisar honom till lediga jobb. Det är arbetsförmedlingen som fattar beslut t.ex. om aktivitetsstöd i samband med praktisk kompetensutveckling eller om pendlingsstöd och respenning. När det gäller s.k. nystartsjobb som är avsedda för en viss grupp av arbetslösa fungerar arbetsförmedlingen enligt sina vanliga procedurer. Ansvar för tillämpningen av regelverket för arbetslöshetsförsäkring ligger hos arbetsförmedlingen.

Den ersättning som de kompletterande aktörerna erhåller är högst 11 000 svenska kronor per deltagare och den utbetalas i två steg. När en deltagare har påbörjat aktiviteten hos aktören betalas 82 procent (9 020

kronor) och en bonus på 18 procent (1 980 kronor) betalas om deltagaren får arbete under den tiden han deltar i aktiviteten.

I dagsläget finns det 740 personer anställda i jobbcoaching under arbetsförmedlingen och de är anställda till slutet av år 2009. Deras ålder varierar mellan 21 och 65 år och 61,5 procent av dem är kvinnor.

Peter Schönefeld, Kanslichef, Arbetslöshetskassornas Samorganisation

Förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen har påverkat arbetslöshetskassorna på flera olika områden. Nya regler förmedlemshanteringen, ekonomi och föräkringsärenden förutsätter ökade administrativa resurser hos arbetslöshetskassorna. Förändringarna har varit stora, många och snabba vilket betyder att administrationen har blivit mera krävande och väsentligt dyrare samtidigt som behovet av ny information och utbildning har ökat avsevärt.

Förändringarna har haft effekter på arbetslöshetsförsäkringssystemet som helhet. Försäkringsmässigheten ser nu annorlunda ut än före förändringarna. Priset på försäkringen har ökat, avgifterna har differentierats, nivån på skyddet är lägre och det betalas till färre arbetslösa än förut. På grund av de höjda avgifterna överfinansierades arbetslöshetsförsäkringen med 28 miljarder kronor år 2007. Regeltillämpningen har blivit betydligt mera invecklat på grund av nya och flera regler vilka i vissa fall kombineras med varandra eller är i kraft bara för relativt korta perioder. Även nya inslag har introducerats i lagstiftningen såsom regler för förälder till barn under 18 år och nya begrepp som inte heller överensstämmer med vanligt ordbruk för befrielse från del av arbetslöshetskassans medlemsavgift.

Arbetslöshetskassornas ersättningshantering har allmänt sett fungerat bra med normala handläggningstider men brister i samordningen med Försäkringskassan har medfört vissa problem med utbetalningar. Genomströmningstiderna på ansökningarna har blivit längre på grund av krångligare regler och ökade krav på uppgifterna. De nya reglerna har betytt 250 miljoner kronor i ökad kostnad för medlemsadministrationen och samtidigt lider a-kassorna av en relativt stor hantering av obetalda medlemsavgifter.

Tekniken

Förändringarna har påverkat även arbetslöshetskassornas teknisktöd. Det har förekommit förändringar i alla de grundläggande systemen (utbetalnings-, internet och medlemssystem) samt behov av nya IT-stöd på grund av nya regler om återkrav och ränta. Även samordningen med Försäkringskassan har förändrats i både omfattning och innehåll.

Förändringarna har varit många, d.v.s. på 30 månader sedan slutet av 2006 har kassorna tillämpat 15 nya versioner av utbetalningssystemet. Förändringarna har ofta varit stora och delvis på helt nya nya områden för arbetslöshetskassorna. Förändringarna har varit snabba och tiden från förslag till implementering har ofta varit tre och en halv månad och inledningsvis när riksdagen fattade beslut om förändringen den 21 december och den trädde i kraft den 1 januari.

Förändringarna i IT-systemen förorsakade en fördubbling av kostnaderna för tekniken år 2007 och innebar också att datasystemen delvis blev "sönderbyggda". Arbetslöshetskassorna har haft möjlighet att förvalta

endast det nödvändigaste och normala kvalitetskrav har därför inte kunnat upprätthållas. Även ny- och vidareutvecklingen av kassornas IT-stöd har kraftigt försenats och fördröjats.

Ekonomi

7

Workshop 4 NAFM 2009

SO ARBETSLÖSHETSKASSORNAS SAMORGANISATION

Ekonomi

Förändringarna har haft stor påverkan på arbetslöshetskassornas ekonomi. Den genomsnittliga medlemsavgiften har ökat kraftigt och avgifterna har höjts från netto 62 svenska kronor per månad till 350 kronor. Ökningen av avgifter till staten var ungefär 7,5 miljarder kronor 2007 och kan beroende på arbetslösheten utveckling komma att minska något efter den förändringen som trädde i kraft i juli 2008. Ett utjämningsystem mellan arbetslöshetskassorna har slopats vilket betyder att de minsta och mest belastade kassorna tappade ca. 77 miljoner kronor i intäkter. Vissa mindre och hårt belastade arbetslöshetskassor har fått bidrag till administrationen 2007 och 2008 men det betalas först i efterhand och utan kända regler. Förändringarna har även medfört priskonkurrens bland arbetslöshetskassorna då skillnaderna i medlemsavgifterna har blivit betydande. Tidigare var skillnaderna i medlemsavgifterna 34 kronor per månad men är nu ca. 300 kronor.

Antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna har minskat med 480 000 personer – under 30 månaderna – sedan slutet av 2006. Kassornas ekonomi är mera ansträngd delvis på grund av en kraftigt minskad finansieringsbas men också eftersom arbetslöshetskassorna nu har svårare att förutse sina kassaflöden.

Som framgår av diagrammet finansierades arbetslöshetsförsäkringens totala kostnad under 2007 till ca. 61 procent och ersättningen till ca. 60 procent genom medlemmarnas avgifter till arbetslöshetskassorna.

”Kompensationsgrad”

Kompensationsgrad

Statistiken bygger på uppgifter ur IAF:s statistikdatabas ASTAT och gäller de som fick inkomstrelaterad ersättning vecka 6 och 35. Av de 41 494 arbetslösa vecka 6 år 2009 som innan arbetslösheten arbetat heltid var 32 936 "underförsäkrade", det vill säga de fick mindre än 80 procent av sin tidigare inkomst. Denna grupp "heltidare" är den som bäst överensstämmer med den tidigare statistiken som SO producerat sedan 1998.

Statistiken visar att 74 844 fick inkomstrelaterad ersättning dag 1–200 i vecka 6 2009. Av dessa var 43 619 "underförsäkrade", det vill säga de fick mindre än 80 procent av sin tidigare inkomst. Det var 41 494 arbetslösa som innan arbetslösheten arbetat heltid, övriga är personer som av olika skäl inte har haft ett heltidsarbete som beräkningsgrund för sin ersättning. Genom förändringar under 2007 får den som inte har arbetat heltid i tolv månader reducerad ersättningsrätt. T.ex. anses en person som arbetat heltid sex av de senaste tolv månaderna endast ha arbetat halvtid vilket betyder "halv" ersättning.

Medlemsutveckling

11

Workshop 4 NAFM 2009

SO ARBETSLÖSHETSKASSORNAS SAMORGANISATION

Medlemsadministrationen

Medlemshanteringen hos arbetslöshetskassorna har blivit mer krävande på grund av nya avgifter och nya regler. Både de avgifter som medlemmarna betalar till arbetslöshetskassan och de finansieringsavgifter som arbetslöshetskassorna betalar till staten har förändrats två gånger sedan slutet av 2006 och ytterligare förändring sker genomgå en tillfällig reducering från den 1 juli 2009. För tillfället finns det mer än tjugo olikamedlemssystem som arbetslöshetskassorna ska administrera. Även avgiftsrutinerna har förändrats och det finns nya komplicerade regler för avgiftsbefrielse för "arbetslösa" medlemmar. Eftersom medlemmens avgiftsbefrielse är avhängigt arbetslösheten behöver arbetslöshetskassan retroaktivt justera medlemsavgifter varje månad.

Medlemsflöden

12

Workshop 4 NAFM 2009

SO ARBETSLÖSHETSKASSORNAS SAMORGANISATION

Medlemmar och medlemsflöden

Ut- och inflödet i arbetslöshetskassorna har sedan länge varit ungefär lika stort, med en liten övervikt för inflöden. Perioden 2004–2006 visar samma utveckling och där den förbättrade arbetsmarknaden från slutet av 2005 troligtvis kan tillskrivas en något högre tillströmning i åldrarna 15–34 år. För perioden 2006 till 2008 visar statistiken att samtliga åldersgrupper har minskat i antal. Med störst minskning för de som är under 55 år, totalt en minskning på ca. 350 000 personer. Gruppen 55+ har minskat med ca. 150 000 personer.

Mycket kraftigt minskade inflöden av nya medlemmar under perioden 2006–2008 märks framförallt i åldrarna 15–34 år. Samtidigt som det varit mycket kraftigt ökade utflöden i åldrarna 15–54 år. Där har antalet som inte längre omfattas av rätten till inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring ökat med nästan en kvartsmiljon personer. Detta samtidigt som drygt hundratusen färre blev medlemmar. Den samlade effekten är minst 350 000 personer som inte längre har ett inkomstskydd. Om man jämför med hur medlemstalen utvecklats under de senaste decennierna då medlemsantalet följt utvecklingen av arbetskraften, borde ytterligare uppemot 150 000 personer valt att bli medlemmar i en a-kassa. Vilket innebär att så många som 500 000 personer färre kan omfattas av rätten till inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring vid arbetslöshet. Detta oberoende av hur de som är 55+ valt att göra.

Utbetalningen erhåller högst betyg medan Försäkringsreglerna är den faktor som får det lägsta betyget

Betyg på 0–100 gradig skala

Medlemsnöjdhet

Trots tuffare förutsättningar för arbetslösa att få ersättning är arbetslöshetskassornas medlemmar nöjda med den service som kassorna erbjuder. Detta visar en undersökning som Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO) utfört tillsammans med CFI Group hösten 2008.

På initiativ av a-kassornas samorganisation, SO, har 32 av landets 33 a-kassor genomfört en omfattande medlemsstudie i syfte att undersöka hur arbetslöshetskassornas medlemmar uppfattar kassornas service. Totalt har cirka 4000 ersättningstagare deltagit i undersökningen som utfördes under september månad. Syftet med undersökningen är att få större träffsäkerhet i kassornas kvalitetsarbete och att öka nöjdheten bland medlemmarna. Undersökningen som genomförts av CFI Group visar att medlemmarna, trots de stora regel- och avgiftsförändringar som skett under de senaste åren, är nöjda med och har ett stort förtroende för arbetslöshetskassorna. Framför allt framhävs personalen på a-kassorna vilka anses ha både ett trevligt bemötande och relevant kompetens. Medlemmarna är mest nöjda med att kassornas utbetalning av ersättningen sker på utlovad tid.

A-kassorna ligger på ett högre NKI än både Försäkringskassan och Skatteverket

Betyg på 0-100 gradig skala

Skilnader mellan SKI och NKI

- Generell enkät och analysmodell
- Nöjdhetsfrågorna i början av enkäten istället för i slutet
- NKI får i allmänhet något högre resultat

© 2008 CFI Group - 16

CFI Group

I jämförelse med Systembolaget och Apoteket är a-kassornas medlemmar något mindre nöjda, men jämfört med Skatteverket och Försäkringskassan som bedriver liknande handläggningsverksamheter har Sveriges arbetslöshetskassor betydligt nöjdare medlemmar.

Workshop 5

The experiences and consequences of labour migration in the Baltic countries

Inledare: Adviser Pille Liimal, Estonian Unemployment Insurance Fund (Töötukassa)

Klockan 11.30–12.30	Klockan 13.30–14.30	Klockan 15–16
Andersen Tom Ove Gyllenblad Jörgen Hansen Per Holmström Tea Kirk Verner Sand Sigursson Karl Songisepp Ira	Aamodt Vibeke Jørgensen Ingmar Mannonen Sanna Meling Timo Neimala Anne Pietilä Antero Talonen Juhani	Gatzwiller Bo Hansen Birita Joensen Mourits Kure Hans Niininen Seppo Pohja Heikki Sinander Magdalena Toivonen Maritta

In this workshop we discuss five aspects of labor migration from the Estonian point of view:

- Labor migration in the European Union
- Migration from East to West
- Estonians' mobility intentions and actual mobility
- Labor migration reflected in unemployment insurance
- Consequences

Labour migration in the European Union

Only 4 per cent of the workers have moved to another EU country after leaving home and the annual flow is estimated to be around 0.5 percent of the total workforce in the EU. The experience of mobility between regions and countries differs widely from one member state to another. The Nordic countries, Ireland, UK and France are countries of high mobility whereas the mobility in Southern European countries is lower.

From East to West

People originating from the 12 new member states form 1.1 per cent of the working age population of the EU15. The situation differs from country to country, i.e. in Ireland 5.4 per cent of the working age population comes originally from the new member states, while the figure is 2.3 percent for Spain and 1 percent for Germany. Overall the level of geographical mobility level is lower in EU12 than in EU12 but the Baltic countries show greater mobility.

The number of people participating in the Estonian labor market approximates 600,000the present economic situation is clearly visible also in Estonia. The unemployment rate in the summer 2008 was 4 per cent but in the first quarter of 2009 the figure was already 11.4 percent (figure 1).

Estonian labour market before 2009

28.07.2009

Eesti Töötukassa

6

Figure 1

Figure 2 shows how the employment growth is actually negative and the unemployment rate is expected to rise rapidly before the situation levels out with the upswing of the world economy.

Forecast of labour market situation

28.07.2009

Eesti Töötukassa

7

Figure 2

Estonians' mobility intentions

EU accession led to a temporary "euphoria" regarding intentions to move, especially in the Baltic countries and Poland. In years 2000 and 2003 about 50 per cent of the working age population in Estonia claimed that they would either certainly or very likely work abroad. Since then the intentions have dropped by half as in year 2006 only 26 per cent of the working age population considered going abroad to work and a majority would do so only temporarily. Firm intention to move corresponds quite well with the actual mobility and the figure has remained on the same level having been 4.3 percent in 2003 and 3.9 per cent in 2006.

Intentions to work abroad are greater among the young and single as well as among people with lower pay and education levels. However, people over 30 and with higher education have firmer actual intentions and plans to work abroad. Those least likely to move abroad for work are Russian-speaking and married women.

The preferred sectors for work are construction (37%), hotels and restaurants (32%) and agriculture (21%). The preferred destination countries are Finland (42%), UK (19%), USA and Germany (5% each) as well as Norway and Sweden (3% each).

Estonians' actual mobility

The exact number of people who have worked or are working abroad is not known but according to a migration survey 9 per cent of respondents (15–64 years old) had worked abroad within past five years. Various estimations suggest that around 35,000 people have worked abroad since the EU accession with Finland, UK and Ireland as the main destination countries.

The cross-border mobility between Estonia and Finland and between Estonia and Latvia shows two different traits. The mobility between Estonia and Latvia consists of approximately 500 commuters each way. The commuters from Estonia to Finland outnumber the mobility to the opposite direction 16 to 1 (figure 3).

Cross-border mobility: Estonia-Finland

Direction	Number of cross-border commuters	Cross-border commuters in target region (% of employees)
From Estonia to Finland	20 000	2.06
From Finland to Estonia	1250	0.29

Cross-border mobility: Estonia-Latvia

Direction	Number of cross-border commuters	Cross-border commuters in target region (% of employees)
From Estonia to Latvia	500	0.1
From Latvia to Estonia	500	0.28

Cross-border commuting study, European Commission 2009

28.07.2009

Eesti Töötukassa

14

Figure 3

Labor migration reflected in unemployment insurance

About 74 per cent of those who bring insurance periods to Estonia in order to claim unemployment benefits come either from Finland, Ireland or UK. Of those exporting Estonian insurance periods 64 per cent claim unemployment benefits in Finland and 11 per cent in Ireland (figure 4).

Mobility reflected in unemployment insurance

28.07.2009

Eesti Töötukassa

15

Figure 4

Still, it is good to remember that less than 3 per cent of unemployment benefit recipients in Estonia actually have used imported insurance periods as basis for the benefit (figure 5).

Mobility reflected in unemployment insurance

Impact of migration on unemployment insurance. Less than 3% of benefit recipients have worked abroad and have used the right to aggregate their insurance periods from EU.

28.07.2009

Eesti Töötukassa

16

Figure 5

Consequences

The total labor migration is rather limited in the EU and there is no evidence of vast labor migration from East to West. The migration from Estonia is unlikely to exceed 4 per cent of the working age population. More profound research and analysis is, however, needed to assess the impact of migration both on the national economy and on other areas of life.

Background and discussion

Background

Estonian Unemployment Insurance Fund

The Estonian Unemployment Insurance Fund is an independent Government body responsible for the administration of unemployment insurance (since 1 January 2002 and the provision of active labour market measures since 1 May 2009).

The highest body of the Fund is the Supervisory Board, which operates on a tripartite principle: the employers, the employees through trade unions, and the Government each have two representatives. The management of the Fund is the responsibility of the Management Board, which is composed of three members.

The Unemployment Insurance Fund currently has a central office and 15 regional offices. The system is quite new in Estonia; prior to 2001, there was no insurance-based security for workers should they be made unemployed.

1. Unemployment Insurance in Estonia

An important element of Estonian unemployment insurance is that it also covers the risks of collective redundancy and the employer's insolvency. In the event of the former, the function of unemployment insurance is to help the employer cover the expenses relating to collective redundancy, which in turn makes it cheaper to reorganize the company and prevents solvency problems arising in a difficult market situation and the obligation to make large redundancy payments. In the event of the employer's insolvency, the function of unemployment insurance is to secure outstanding claims arising from the employees' employment relationship, at least at the minimum level of compensation.

Unemployment insurance benefit

Eligibility requirement: contributions must be paid for at least 12 months within the last 36 months prior to registering as unemployed.

Involuntary unemployment: benefit is not paid if the employee leaves the employment at his or her own request (except if the employer violated the terms and conditions of the contract or changed the organisation of production or the work). Likewise, the benefit is not paid to unemployed persons who leave their employment under an agreement between the parties or due to an infringement, the loss of confidence, or an indecent act or act of corruption.

Active job-search requirement: in order to receive the benefit, the person must be registered with a local employment office and actively seeking employment. The benefit is suspended if the person refuses to participate in active labour market measures or to take up a suitable job.

The amount of unemployment insurance benefit paid is related to the beneficiary's salary prior to unemployment. The beneficiary first receives 50% of his or her salary and then 40% after the first 101 days of unemployment.

The amount of salary taken into account when calculating the benefit payable is subject to a maximum limit of three times the value of the average wage in Estonia during the previous calendar year. The maximum payable benefit in 2009 is EEK 15 725 (=USD 1 572).

Unemployment allowance

Unemployment allowance is paid to unemployed persons who are not eligible for or who have exhausted the right to unemployment insurance benefit. Unlike insurance benefit, unemployment allowance is also paid

in the event of voluntary unemployment. The benefit is means-tested: the allowance is only paid if the person's income falls below the rate of the allowance (EEK1 000/USD100 per month in 2009).

The allowance is granted as a rule up to 270 days to person who:

- is registered as unemployed and is actively looking for work
- has been employed or engaged in an activity equal to work for at least 180 days during the 12 months prior to registering as unemployed
- has income below the rate of the unemployment allowance.

2. Collective redundancy benefit

With respect to collective redundancy, unemployment insurance provides partial cover for the employer's obligation to pay redundancy benefits to employees.

The Unemployment Insurance Fund generally covers up to half of the employees' redundancy benefits and the rest is paid by the employer.

3. Employer's insolvency benefit

With respect to insolvency, unemployment insurance provides partial cover for the employer's obligation concerning the employees' outstanding wages, holiday pay and benefits upon termination of the employment contract.

Financing unemployment insurance

The unemployment insurance system is financed through employees' and employers' unemployment insurance premiums. Unemployment allowance is financed from the state budget.

The Government, sets the rate for unemployment insurance premiums every year on a proposal from the Supervisory Board of the Unemployment Insurance Fund. Currently, employees pay 0.6% and employers 0.3%. From 1 June 2009, the rates will be 2% for employees and 1% for employers.

Unemployment insurance benefits are financed from the Employees' Fund, and collective redundancy and insolvency benefits from the Employers' Fund.

Active labour market measures are financed by the state (from the state budget) and the European Social Fund.

Summary: Discussion

- The "old" EU Member States have more restrictions on the labour market and mobility than the "new" Member States.
- The extent of geographic mobility is lower in old Member States than in the new Member States, although there is greater mobility in the

Baltic countries. For example, 2% of the Estonian labour market is working abroad and the figure for Lithuania is over 5%.

- There are no surveys on unregistered migration.
- Surprisingly, there is no clear connection between the financial situation and the degree of mobility.

Group 1 discussed measures to prevent high unemployment rates:

- More active labour market policy measures are needed.
- More education, work placements and other active employment measures are needed.
- We need people from different social services, organisations and professions to work as a team to solve the problems together.
- We should be able to guide clients and make sure that everyone gets the right services.
- We have to reduce the number of people who have been outside the labour market for a long time.
- We also need more co-operation with employers. For example, there would be greater opportunities to look for employment if international relations were strengthened.
- Xenophobic attitudes can be witnessed in many countries, despite the fact that foreign labour has had a significantly beneficial impact on welfare.

Group 1 also discussed the relationship between foreign and domestic labour and unemployment rates between these two groups.

Current estimated unemployment rates in the participants' countries:

Norway	3.8%
Denmark	3.0% – rapidly increasing
Iceland	8.7%
Sweden	8.2%
Finland	8.8%
Estonia	11.4% – rapidly increasing

Group 2 discussed the influences behind migration and mobility.

- It would be useful to conduct surveys on the following:
- What is the actual effect of the target country's employment situation on those who are planning to leave the country of origin?
- Do unemployment insurance reforms have any impact on the decision to stay or leave the country of origin?
- Are immigrants planning to stay in target country permanently or temporarily?
- Immigrants are often not members of labour unions.

Group 2 also discussed the possibility of abusing the system of unemployment benefits. The benefit system itself reduces abuse through its complexity.

- Migration is directed from East to West. There is no migration from Estonia eastwards because of the unemployment situation in Russia. However, there are as many as 20 000 people commuting from Estonia to Finland every week.
- Heavy industry has been centred in northern and eastern Estonia. The unemployment rates are lower in the south of Estonia.

Group 3 discussed the political situation and future legislation (including the flexicurity package) in Estonia.

Group 3 also discussed taxation and its connection to mobility and migration.

- There are three main causes that impact on migration: differences in pay levels, working conditions and the working environment between the target country and the country of origin.

7. Landrapporter

Danmark

Rapporteringsperiode

Den seneste rapport om arbejdsløshedsforsikringen i Danmark blev udarbejdet til Nordisk Arbejdsløshedsforsikringsmøde 2007, der fandt sted på Færøerne den 29.–31. maj 2007.

Punkt I indeholder en kort generel beskrivelse af hovedreglerne i arbejdsløshedsforsikringssystemet i Danmark.

Punkt II indeholder en kort beskrivelse af de væsentligste lovændringer mv. på arbejdsløshedsforsikringsområdet efter den 1. april 2007.

Punkt III indeholder statistiske oplysninger.

Arbejdsløshedsforsikringssystemet i Danmark

Arbejdsløshedsforsikring i Danmark er en frivillig ordning. Arbejdsløshedsforsikringen administreres af de statsanerkendte a-kasser, der er private selvstændige foreninger under offentligt tilsyn.

Der er 29 statsanerkendte a-kasser med i alt næsten 2,3 millioner medlemmer.

Medlemskab af en a-kasse er som hovedregel betinget af,

- at man er mellem 18 og 63 år,
- at man har bopæl og ophold i Danmark,
- at man er i beskæftigelse som lønmodtager eller er selvstændig erhvervsdrivende.

Man kan dog også optages i en a-kasse, hvis man har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed.

Man kan optages som såvel fuldtids- som deltidsforsikret medlem. Det følgende tager alene udgangspunkt i fuldtidsforsikrede medlemmer.

Et arbejdsløst medlem af en a-kasse skal lade sig registrere som arbejdssøgende på jobcenteret i staten for at kunne stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det er endvidere en betingelse for ret til arbejdsløshedsdagpenge, at man har været medlem af a-kassen uafbrudt i mindst 1 år og har været i beskæftigelse som lønmodtager i mindst 1924 timer inden for en periode på 3 år eller har drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i en tilsvarende periode.

Et medlem, som har erhvervet ret til dagpenge, kan modtage dagpenge i en periode på 4 år inden for en periode på 6 år. En række forhold forlænger, henholdsvis forbruger, af perioderne.

Et medlem, hvis ret til dagpenge er bortfaldet, som følge af at perioderne er udløbet, kan igen få dagpenge, når medlemmet har arbejdet mindst 962 timer inden for en periode på 3 år.

Der kan højst udbetales 90 % af den hidtidige arbejdsfortjeneste til et ledigt medlem. Hertil kommer, at der i lov om arbejdsløshedsforsikring mv. er fastsat et maksimumbeløb. I 2009 udgør højeste dagpengesats 725 kr. pr. dag. Mindstesatsen er i 2009 på 595 kr. pr. dag.

Dagpengene beregnes på grundlag af den seneste periode af mindst 3 måneders varighed, hvor der foreligger et antal løntimer, som mindst svarer til 2/3 af fuld overenskomstmæssig arbejdstid. Der gælder dog særlige regler for selvstændige erhvervsdrivende.

Ved deltidsarbejde kan man opnå ret til supplerende dagpenge, hvis man kan stå til rådighed for fuldtidsarbejde. Arbejder man i et ansættelsesforhold med opsigelsesvarsel, udløber dagpengeretten dog efter, at man har fået dagpenge i sammenlagt 30 uger inden for 104 uger. Det er endvidere en betingelse, at man har været ledig i mindst 7,4 timer pr. uge.

Hvis man kan stå til rådighed for arbejdsmarkedet, kan man desuden modtage dagpenge i 78 uger samtidig med, at man driver selvstændig virksomhed som bibeskæftigelse.

Alt arbejde og indtægter medfører som hovedregel fradrag i dagpengene.

Et medlem, der opsiges sit arbejde eller bliver afskediget uden en gyldig grund, er selvforskyldt ledig.

Dette gælder også ved afslag på formidlet arbejdet og lignende.

Et medlem, der er selvforskyldt ledig, pålægges en karantæne på 3 uger. Ved gentagelsestilfælde mistes dagpengeretten.

I 1979 indførtes en efterlønsordning, som giver medlemmer, der er fyldt 60 år, mulighed for at trække sig helt eller delvist tilbage fra arbejdsmarkedet. Det er en betingelse, at man har betalt efterlønsbidrag i en længere periode, og at man på overgangstidspunktet er berettiget til dagpenge.

Det er muligt at arbejde ubegrænset i efterlønsperioden mod fradrag i efterlønnen.

Lovændringer mv.

Kommunalreformen

Med kommunalreformen, der trådte i kraft den 1. januar 2007, er den statslige og kommunale beskæftigelsesindsats samlet i jobcentre. Der er foretaget konsekvensændringer i arbejdsløshedsforsikringsloven som følge af kommunalreformen.

Velfærdsaftalen

I juni 2006 blev der indgået en bred politisk aftale om fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden. Velfærdsaftalen er i forhold til arbejdsløshedsforsikringsloven udmøntet i 2 love, hvoraf det ene omhandler forhøjelse af tilbagetrækningsalderen og det andet en forstærket indsats for at nedbringe ledigheden.

Reglerne om forhøjelse af tilbagetrækningsalderen betyder, at efterlønsalderen hæves gradvist til 62 år fra 2019 frem mod 2022. Ydelserne i efterlønsordningen er uændrede, mens bidragsperioden for indbetaling af efterlønsbidrag er forlænget fra 25 til 30 år.

Der er indført en fortrydelsesordning, der har til formål at sikre, at personer med en lang tilknytning til arbejdsmarkedet, som tidligere har fravalgt efterlønsordningen, får mulighed for at fortryde fravalget og tilmelde sig ordningen senest 15 år før efterlønsalderen.

Samtidig med at tilbagetrækningsalderen hæves, er der med reglerne også sat fokus på at styrke jobmulighederne for de ældre ledige. Der er indført samme regler for dagpenge og aktivering for ældre ledige, som gælder for andre ledige dagpengemodtagere. Det har betydet, at særreglerne om forlænget dagpengerebet for de 55–59-årige, den kortere dagpengeperiode for de over 60-årige og fritagelse af de 58–59-årige for aktivering er ophævet.

Med reglerne om en forstærket indsats for at nedbringe ledigheden har a-kasserne fra den 1. januar 2007 overtaget ansvaret for at afholde CV-samtaler for alle ledige, også nyledige. Fra den 1. marts 2007 har a-kasserne også fået til opgave at afholde personlige rådighedssamtaler med den enkelte ledige hver 3. måned. Samtidig er der indført nye skærpede sanktionsregler i tilfælde af, at ledige gentagne gange udebliver fra samtaler i jobcenteret eller a-kassen.

I forhold til gruppen af unge dagpengemodtagere mellem 25 og 30 år uden uddannelse indførtes der med virkning fra den 1. juni 2007 regler om, at disse unge – i stedet for at tage imod et løntilskudsjob tidligt i ledighedsperioden – kan vælge at gå i gang med ordinær uddannelse. Der indførtes nye sanktionsregler til de unge, der herefter alligevel ikke går i gang med uddannelsen. Der er ikke i øvrigt ændret på ydelsesniveauet.

Fra 1. oktober 2007 indførtes der regler om, at alle ledige dagpengemodtagere mindst én gang om ugen skal bekræfte, at de fortsat er arbejdssøgende. Bekræftelsen skal ske digitalt via www.Jobnet.dk. Ved undladelse af at bekræfte registreringen får den ledige en påmindelse og frist. Har den ledige ikke bekræftet sin registrering senest ved fristens udløb, afmeldes den ledige og vil ikke have ret til dagpenge, før der er sket en ny registrering som arbejdssøgende.

Jobplanen

Regeringen indgik i februar 2008 en aftale i Folketinget om ”En Jobplan”, der primært vil øge arbejdsudbuddet på kort sigt. Jobplanen giver

bl.a. folkepensionister bedre mulighed for at arbejde, sikkerhed for retten til førtidspension, skattnedslag til 64-årige i arbejde samt en handlingsplan for sygefravær.

På dagpengeområdet betød jobplanen en ændring af regler vedr. supplerende dagpenge:

- Fremover kan der modtages supplerende dagpenge i 30 uger inden for 104 uger. Justeringen skal øge incitamentet til overgang fra deltidsarbejde til fuldtidsarbejde ved at sikre tilstrækkelig tilskyndelse hos arbejdsgivere og arbejdstagere. Justeringen forventes at have en beskæftigelseseffekt på 1700 fuldtidspersoner.

Jobplanen skal ses i sammenhæng med Trepartsaftalerne fra 2007, hvor regeringen sammen med KL, Danske Regioner, LO, FTF, AC aftalte at arbejde for, at offentlig ansatte i deltidsjob skal have mulighed for at få fuld tid eller flere timer.

Statistiske oplysninger

	Dagpengesatser/kr. pr. 01.01.07	Dagpengesatser/kr. pr. 07.01.08	Dagpengesatser/kr. pr. 05.01.09
Fuldtidsforsikrede	683	703	725
Deltidsforsikrede	455	469	483
Dimittender (fuldtidsforsikrede)	560	576	595
Dimittender (deltidsforsikrede)	373	385	396

Kilde: www.adir.dk

Gennemsnitlige antal ledige (såvel forsikrede som ikke forsikrede):

2005	155.773
2006	122.675
2007	77.671
2008	51.279

Gennemsnitlige antal fuldtidsforsikrede ledige:

2005	128.162
2006	99.024
2007	60.950
2008	39.447

Kilde: www.dst.dk

Anm: Ny opgørelsesmetode fra 2007.

Der er i alt 29 arbejdsløshedskasser (2009)

Arbejdsløshedskassernes medlemstal (gennemsnit):	Fuldtidsforsikrede	Deltidsforsikrede
2005	2.285.577	45.382
2006	2.245.803	39.454
2007	2.220.297	35.272
2008	2.061.776	24.712

Kilde: Statistisk årbog

Statens indtægter og udgifter ved arbejdsløshedsforsikringen de sidste 4 år, mio. kr.:

	2005	2006	2007	2008
Indtægter i alt Medlemsbidrag	12.779	12.731	12.892	13.129
Udgifter i alt	45.061,1	38.093,9	33.544,1	30.779
Dagpenge	20.405,1	15.955,2	11.595,5	7.943
Efterløn	24.147,0	21.995,0	21.948,4	22.836
Overgangsydelse	509,0	143,6	0,2	0

Kilde: Finansministeriets regnskabsdatabase. Regnskabstal 2008.

Bemærk at udgifter til efterløn er inkl. skattefripræmie.

Dagpengesatser og medlemsbidrag i de sidste 4 år:

	Maksimalt dagpenge	Medlemsbidrag i staten
2006	667 kr.	3.204 kr.
2007	683 kr.	3.276 kr.
2008	703 kr.	3.372 kr.
2009	725 kr.	3.480 kr.

Kilde: www.adir.dk

Udviklingen i antallet af efterlønsmodtagere 2005–2009

	Fuldtid	Deltid	I alt
Januar 2005	168.349	11.870	180.219
Januar 2006	148.188	9.347	157.535
Januar 2007	140.407	8.271	148.678
Januar 2008	136.555	12.425	148.980
Januar 2009	136.443	8.505	144.948

Kilde: Adir; Månedlig opgørelse af arbejdsløshedskassernes afregning af medlemsbidrag, januar

Finland

Denna rapport listar de viktigaste lagänringarna från åren 2007 och 2008 samt även ändringar år 2009 före det nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötet i Finland

Förändringar 1.1.2007

Lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändrades så att tiden i arbete bestäms utgående från de inkomster som omfattas av lagarna om arbetspension. Övergången till det nya beräkningssättet för tid i arbete sker gradvis, eftersom tiden i arbete först år 2007 kommer att beräknas enligt den nya modellen.

I samband med arbetspensionsreformen omvandlades registret över arbetsförhållanden i princip till ett register över förvärvsinkomster. I detta kommer uppgifter om när ett anställningsförhållande börjat eller slutat i regel inte att registreras med samma noggrannhet som förut. Dessutom är den nedre gränsen för försäkringsskyldigheten betydligt lägre från början av år 2007 än den tidigare försäkringsgränsen. På grund av att registerpraxisen ändrades, ändrades lagen om utkomstskydd för arbetslösa så, att tiden i arbete inte skall beräknas enligt den registrerade tiden i arbete utan i stället på grundval av den registrerade inkomsten.

Ändringen förbättrar i viss mån ställningen för personer med visstidsanställning, eftersom man till exempel genom att ha inkomster om 5 076 euro i året tjänar in tid i arbete motsvarande ett år, fastän året också omfattar arbetslöshetsperioder.

Förändring 1.7.2007

Ändring i lagen om arbetslöshetskassor. För granskning av en arbetslöshetskassas förvaltning och räkenskaper skall vid kassamötet väljas minst två revisorer och suppleanter för dem. Revisorerna skall vara CGR-revisor eller CGR-sammanslutning som avses i i revisionslagen eller GRM-revisor eller GRM-sammanslutning som avses i nämnda lag. Har till revisor valts en sammanslutning som nämns ovan, behöver suppleanter inte väljas för revisorerna.

Förändringar 1.1.2009

Från och med den 1 januari 2009 svarar Finansinspektionen för tillsynen över arbetslöshetskassorna. Som ny myndighet med ansvar för finans- och försäkringstillsynen tog nya Finansinspektionen (FI) den 1 januari 2009 över de flesta uppgifterna från de tidigare tillsynsmyndigheterna Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen. Under FI:s tillsyn står bland annat bankerna, försäkringsbolagen, pensionsbolagen, andra aktö-

rer i försäkringsbranschen, *arbetslöshetskassorna*, värdepappersföretagen, fondbolagen, värdepapperscentralen och börsen. Vidare övervakar FI de noterade bolagens informationsskyldighet och handeln med värdepapper. Verksamheten finansieras huvudsakligen av tillsynsobjekten. Administrativt är FI knuten till Finlands Bank men fattar sina beslut självständigt. FI har ca. 220 anställda

Från och med den 1 januari 2009 ska arbetslöshetskassans styrelse se till att arbetslöshetskassan med beaktande av arten och omfattningen av kassans verksamhet har tillräcklig intern kontroll och tillräckliga riskhanteringssystem. Arbetslöshetskassans styrelse ska även för kassan göra upp en placeringsplan för arbetslöshetskassans medel.

Från och med den 1 april 2009 kan arbetslöshetskassor betala jämkad ersättning som förskott. Förskott kan få vara betalt för högst två jämningsperioder.

Arbetslöshetsförsäkring i Finland (1.4.2009)

Arbetslöshetssystemen i Finland

I Finland finns två parallella arbetslöshetsförsäkringssystem, det obligatoriska och det frivilliga. Alla de som arbetar är täckta av den obligatoriska försäkringen, medan de som är medlemmar i en arbetslöshetskassa och uppfyller vissa villkor täcks av den frivilliga försäkringen. Den obligatoriska försäkringen (grunddagpenning) sköts av Folkpensionsanstalten och den frivilliga försäkringen av arbetslöshetskassorna (inkomstrelaterad dagpenning).

Arbetslöshetsdagpenning

Dagpenningsperioden

Arbetslöshetsdagpenning betalas i Finland ut i högst 500 dagar, fem dagar i veckan, dock längre för äldre arbetslösa som uppfyller vissa villkor. Åldersgränserna för arbetslöshetsdagpenning är 19–65 men även för de 66–68-åriga kan dagpenning betalas under vissa tillfälliga arbetslöshetsperioder.

När dagpenningsperioden börjar ställs det en självriskperiod på sju arbetsdagar då den arbetslösa inte har rätt till arbetslöshetsdagpenning.

Rätt till dagpenning

För att en person har rätt till arbetslöshetsförmåner ska hon vara arbetslös, söka heltidsansökning och stå till arbetsmarknadens förfogande (hon ska ha anmält sig hos Arbetsmarknadsmyndigheten och söka heltidsanställning). För att ha rätt till arbetslöshetsdagpenning ska hon ha fyllt arbetsvillkoret som är 43 arbetsveckor inom de senaste 28 månaderna eller 34 arbetsveckor inom de senaste 24 månaderna. (Det senare gäller för den

som redan har fått arbetslöshetsdagpenning tidigast 1.1.1997.) För att ha rätt till inkomstrelaterad dagpenning ska personen i fråga ha varit medlem i en a-kassa i minst 10 månader under vilken tid hon ska ha fyllt det gällande arbetsvillkoret.

Den som inte fyller arbetsvillkoret kan ha rätt till behovsprövat arbetsmarknadsstöd. En företagare kan också ha rätt till inkomstrelaterad dagpenning förutsatt att hon har varit medlem i en företagarkassa i minst 24 månader och uppfyllt företagares arbetsvillkor. Detta innebär att han inom de senaste 48 månaderna har arbetat som företagare i företagsverksamhet som till sin omfattning har varit väsentlig.

Granskningsperioden på 28, 24 eller 48 månader kan förlängas med högst sju år om den arbetslösa har haft giltiga, i lagen nämnda, skäl att inte stå till arbetsmarknadens förfogande (t.ex. barnafödsel, studier, värnplikt).

Arbetsvillkoret för löntagare

En vecka på 18 arbetstimmar uppfyller arbetsvillkoret då arbetet har varit försäkrat och avlönat. Lönen ska följa kollektivavtalet eller, om det inte finns ett kollektivavtal, ska månadslönen för heltidsarbete vara minst 1 019 euro år 2009. Vissa undantag för 18 veckotimmars minimikrav görs för lärare, konstnärer och dem som utför hemarbete, skapande arbete eller uppvisningsarbete. I periodarbete som t.ex. sjukvård och restaurangbransch ska arbetstiden under perioden vara i genomsnitt minst 18 timmar per vecka.

Tider utan rätt till dagpenning

Arbetskraftsmyndigheten ger i vissa fall ett arbetskraftspolitiskt utlåtande till betalarna (FPA, a-kassorna) om att en person inte har rätt till arbetslöshetsförmåner. Detta gäller naturligtvis när personen i fråga arbetar, studerar eller idkar företagverksamhet i heltid eller på annat sätt visar sig inte stå till arbetsmarknadens förfogande. Under vissa omständigheter kan arbetskraftsmyndigheten ge även ett utlåtande på en bestämd tid på 30, 60 eller 90 dagar då den arbetslösa inte har rätt till arbetslöshetsförmåner. Då har den arbetslösa själv förorsakat sin arbetslöshet eller inte vidtar de åtgärder som arbetskraftsmyndigheten kräver.

Vissa socialförmåner förorsakar att arbetslöshetsdagpenning inte kan utbetalas samtidigt. Eftersom några sociala förmåner har ingen påverkan på dagpenningrätten medan den tredje gruppen förminskar dagpenningen med hela sitt belopp lönar det sig inte att här gå djupare i socialförmånernas förhållande till arbetslöshetsdagpenning.

När ett arbetsförhållande tar slut kan den arbetslösa ha rätt till semesterersättning eller sådan ekonomisk ersättning som arbetsgivaren betalar och som är förknippad med arbetets upphörande. Betalaren periodiserar ersättningen, d.v.s. räknar ut hur lång tids lön ersättningen motsvarar och

under denna periodisering har den arbetslösa inte rätt till arbetslöshetsdagpenning.

Dagpenningens storlek

Grunddagpenningen år 2009 är 25,63 euro.

Den inkomstrelaterade dagpenningen består av en grunddel på 25,63 euro och en förtjänstdel, som beror på den sökandes lön. Förtjänstdelen är 45 procent av skillnaden mellan dagslönen och grunddelen. Om månadslönen överskrider 2 306,70 euro ($90 \times \text{grunddagpenning}$), är förtjänstdelen 20 procent för den överskridande delen. Den inkomstrelaterade dagpenningen kan vara högst 90 procent av dagslönen, dock minst lika stor som grunddagpenningen förhöjd med barntilläggen. Barntillägget är 4,86 euro för ett barn, 7,13 euro för två barn och 9,19 euro för tre eller flera barn som inte fyllt 18 år.

Löntagarens inkomstrelaterade dagpenning uträknas på hans regelbundna, skattepliktiga inkomster under den arbetsvillkorsperiod som gäller för honom. I säsongbetonat eller oregelbundet arbete beaktas inkomsterna under de 12 månader som närmast föregår arbetslösheten. Från löneinkomsten avdras semesterpremien och semesterersättningarna. Då dessa poster avdragits, avdras 4,50 % (år 2009), som motsvarar löntagarens arbetspensions- och arbetslöshetsavgifter. Dagslönen fås genom att man delar månadslönen med 21,5.

Om dagpenningen fastställs utgående från äldre löneuppgifter på grund av att man av giltig orsak kunnat förlänga granskningsperioden för den sökandes arbetsvillkor (moderskapsledighet el.dyl.), höjs lönen med lönekoeficient.

Vissa arbetslösa kan få rätt till förhöjd förtjänstdel eller tillägg för samsättningsplanen. Dessa tillägg förutsätter att arbetsförhållandet har upphört på vissa grunder, det finns en viss arbetshistoria som är längre än arbetsvillkoret samt även en längre a-kassamedlemskap för förhöjd förtjänstdel. Tilläggen utbetalas i högst 150 respektive 180 dagar.

Dagpenningen fastställs på nytt och 80 %-skydd

Dagpenningen fastställs på nytt varje gång då arbetsvillkoret på 34 veckor uppfylls. Då arbetsvillkoret uppfyllts uträknas dagpenningen utgående från lönen för dessa 34 kalenderveckor.

Den fulla dagpenningens belopp är minst 80 % av den tidigare fulla dagpenningen (utan barnförhöjning) när tiden för de 500 dagpenningdagarna nollas. Då de 500 dagpenningdagarna har utnyttjats, kan man inte tillämpa skyddsregeln på 80 %.

Jämkad dagpenning

Jämkad dagpenning kan betalas till den som arbetar deltid mot sin vilja, vars dagliga arbetstid eller arbetstid per vecka är förkortad på grund av

permittering, som tagit emot ett heltidsarbete vilket varar högst två veckor eller som har inkomst från företagsverksamhet eller eget arbete.

Arbetstiden per granskningsperiod för den som får jämkad förmån får vara högst 75 procent av heltidsarbetstiden inom branschen.

Den jämkade förmånen räknas så att 50 procent av lönen eller arbetsinkomsten dras av från dagpenningen under en månad eller fyra veckor (den s.k. jämningsperioden). Lönen plus den jämkade dagpenningen för jämningsperioden får vara högst 90 procent av den lön som ligger till grund för dagpenningen, dock högst 100 procent ifall personen har rätt till förhöjd dagpenning eller tillägg för sysselsättningsplan.

Jämkad förmån kan betalas i högst 36 månader, dock t.o.m. 31.12.2009 även om den utbetalats i 36 månader före det. Äldre personer kan beviljas jämkad förmån också efter det att maximitiden gått ut. Maximitiden börjar räknas på nytt då personen arbetat heltid utan avbrott minst 6 månader eller om hon uppfyllt arbetsvillkoret på nytt efter dessa 36 månader.

För ett heltidsarbete som varar över två veckor betalas ingen jämkad förmån, utan personen får full inkomstrelaterad dagpenning för de övriga arbetslöshetsdagarna under kalendermånaden, om det inte finns andra hinder för detta.

Utbildningsstöd och utbildningsdagpenning

Utbildningsstöd

En arbetslös arbetssökande som har rätt till arbetslöshetsdagpenning kan få utbildningsstöd under utbildningstiden. För att utbildningsstöd skall beviljas förutsätts att den sökande har godkänts till en arbetskraftsutbildning som arbetskraftsmyndigheten har köpt. Det rör sig i allmänhet om yrkesinriktad utbildning.

Utbildningsstödet består av grundstöd och förtjänststöd, beroende på om den arbetslösa är medlem i en arbetslöshetskassa. Den som deltar i utbildning kan dessutom få ersättning för uppehälle och inkvartering. Folkpensionsanstalten betalar grundstödet och arbetslöshetskassan betalar förtjänststödet till sina medlemmar.

Förtjänststödet kan inte betalas om maximitiden på 500 dagar för arbetslöshetsdagpenning gått ut innan utbildningen börjar.

Utbildningsdagpenning

Arbetslösa som har en lång arbetskarriär bakom sig kan få utbildningsdagpenning när de studerar på heltid och på eget initiativ och studierna främjar deras yrkesfärdighet.

Villkoren för utbildningsdagpenning är att den sökande har anmält sig som arbetslös arbetssökande vid arbetskraftsbyrån, har fått arbetsmarknadsstöd eller arbetslöshetsdagpenning i minst 65 hela dagar under de

föregående 12 månaderna och har förvärvat arbetat, dvs. varit anställd eller företagare i 10 år.

Utbildningsdagpenningen är lika stor som den sökandes arbetsmarknadsstöd, grunddagpenning eller inkomstrelaterade dagpenning beroende på vilken typ av ersättning den sökande skulle ha rätt till som arbetslös. Utbildningsdagpenning betalas för högst 500 dagar och antalet arbetslöshetsdagpenningsdagar och utbildningspenningsdagar är sammanlagt högst 565.

Om den utbildning som ger rätt till utbildningsdagpenning ingår i den personliga sysselsättningsplanen förutsätts det inte att personen i fråga har fått arbetsmarknadsstöd eller arbetslöshetsdagpenning i minst 65 dagar. Till utbildningsdagpenningen betalas inte heller tillägg för sysselsättningsplan.

Sökande av ändring i dagpenningsbeslut

Ändring i a-kassans och folkpensionsanstaltens beslut söks hos besvärsnämnden för utkomst-skyddsärenden och gällande nämndens beslut söks ändring hos försäkringsdomstolen.

Finansiering

Grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet betalas ur statsmedel.

Kostnaderna för inkomstrelaterade dagpenningen betalas av staten, arbetsgivarna och arbetstagarna. Staten finansierar grunddagpenningens belopp, kassornas medlemmar med medlemsavgifter 5,5 % av de förmåner som kassan betalar och arbetsgivarna resten. Arbetsgivarens andel uppbärs i samband med olycksfallsförsäkringspremien som en särskild arbetslöshetsförsäkringspremie. Den uppgår år 2009 till 0,65 % av lönerna för de första 1 788 000 € och 2,7 % för den överstigande lönesumman. Arbetstagarens arbetslöshetsförsäkringspremie år 2009 är 0,2 % av lönen.

Statistiska upplysningar		2007	2008
a	Antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna 31.12.	1 976 956	1 980 100
b	Antalet arbetslösa 31.12. (innehåller permitterade)	219 000	233 800
c	Antalet arbetslösa som erhållit arbetslöshetsdagpenningar från a-kassorna (under året sammanlagt)	232 619	224 720
d	Antalet arbetslösa som erhållit statlig arbetslöshetsersättning grunddagpenning (sammanlagt)	44 665	44 778
	arbetsmarknadsstöd	202 554	183 485
e	Det procentuella antalet arbetslösa av kassornas medlemmar som erhållit arbetslöshetsdagpenning	12	11
f	Antalet dagpenningsdagar (a-kassor, milj.)	25,4	23,2
g	Antalet ersättningsdagar i genomsnitt per årsmedlem i arbetslöshetskassorna	12,9	11,8
h	Den genomsnittliga dagpenningstidens längd per arbetslös	109	103
i	Storleken av dagpenning per dag (maximum)	inget maximum	inget maximum
	- grunddagpenning	23,91 €	24,51 €
	(+ max. barnstilläg.)	8,58 €	8,79
j	Den genomsnittliga inkomslaterade dagpenningen per dag, helt arbetslösa (a-kassan)	51,99 €	53,44 €
k	Antalet dagpenningsdagar per vecka.	5	5
l	Antalet karenisdagar per dagpenningperiod	7	7
m	Antalet arbetslöshetskassor 31.12	36	36
n	Årsmedeltal medlemmar=a)		
o	Arbetslöshetskassornas medlemsavgifter (intäkter) (milj.€)	133	131
p	Statens bidrag i € fördelade på bidrag till dagpenning och bidrag till administrationskostnader (milj. €)	577	560
q	Utbetald arbetslöshetsdagpenning, ur arbetslöshetskassor (milj.€)	1 470	1 445
r	Utbetald grunddagpenning ur folkpensionanstalten (milj. €)	94	96
	- arbetsmarknadsstöd (milj. €)	706	645

Färöarna

Indhold

Del 1 indeholder en kort generel beskrivelse af hovedreglerne i arbejdsløshedsforsikringssystemet på Færøerne.

Del 2 indeholder en kort beskrivelse af de væsentligste lovændringer på arbejdsmarkedsområdet siden sidste arbejdsløshedsforsikringsmøde på Færøerne i maj 2007.

Del 3 indeholder statistiske oplysninger

Del 1: Arbejdsløshedsforsikringssystemet på Færøerne

Arbejdsløshedsforsikring på Færøerne er obligatorisk for alle, der modtager A-indkomst i henhold til lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning. Arbejdsløshedsforsikringen administreres af Arbejdsloysis-skipanin (ALS herefter).

Loven om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning (ALS-loven herefter) er fra 1992, og ALS udbetalte første gang dagpenge dette år. Før ALS-loven blev understøttelse udbetalt efter bistanndsloven.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler løn, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler 1 pct. hver af den udbetalte eller modtagne løn til ALS. Selvstændige har også mulighed for at tegne forsikring, men for denne gruppe er det frivilligt.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der en særlig ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelse.

ALS, der administrerer arbejdsløshedsforsikring, administrerer også arbejdsanvisning. Arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde, som vedkommende har faglig kompetence til. I denne forbindelse betragtes hele landet som et anvisningsområde. I denne forbindelse kan det nævnes, at Færøerne er forbundet med et veludviklet vejnet, og 85 procent af befolkningen er forbundet med moderne veje, og de længste afstande er under 100 km. Den øvrige del af Færøerne er forbundet med færgetrafik.

Udbetalingsperioden for dagpenge er fastsat til 5 år. I denne periode kan den arbejdsløse modtage dagpenge i op til 798 dage, hvorefter retten til udbetaling bortfalder. I et år er der 253 udbetalingsdage, lørdag og søndag og helligdage er ikke udbetalingsdage. En arbejdsløs kan dermed i den seneste 5-års periode modtage dagpenge i ca. 3 år og 2 måneder. En ny udbetalingsperiode kan ikke opnås, før en periode på 24 måneder er gået.

Den årlige udbetaling er 70 pct. af den arbejdsløses indtægtsgrundlag, som er A-indkomsten de seneste 12 måneder før stadfæstet ret til dagpenge. Den maksimale dagpengesats svarer til 70 pct. af overenskomsten for

ufaglærte. En fulltidsarbejdsløs kan, med virkning fra den 1. maj 2009, maksimalt få udbetalt 617,6 kr. pr. dag eller 156.257,85 pr. år.

En person, der opsiges sit arbejde eller bliver afskediget på grund af grov forsømmelse, er selvforskyldt ledig. Dette gælder også ved afslag på arbejde formidlet af ALS.

En arbejdsløs, der er selvforskyldt ledig, pålægges en karantæne på 4 uger.

I forhold til anden indtægt når man modtager støtte, er hovedregelen, at arbejdsløshedsstøtten bliver reduceret med enhver form for skattepligtig A-indkomst. Skattepligtig A-indkomst omregnes til timer.

Hvis mere end 25 % af de omregnede arbejdstimer er fra samme arbejdsgiver, og antallet af timer i fire perioder er mere end 20 timer i hver periode, betragtes vedkommende ikke længere som arbejdsløs i henhold til lovgivningen og mister dermed støtten.

Modtager en arbejdsløs derimod et mindre fast beløb, der skønnes ikke at kunne opgøres eller omregnes til timer, mister vedkommende ikke retten til dagpenge. Støtten reduceres dog tilsvarende.

Generelt kan siges, at arbejdsløshedsprocenten på Færøerne har været meget lav de senere år. Siden 2001 har ledigheden samtlige år været under 4 procent.

Den øverste myndighed for ALS er en bestyrelse, der har 7 medlemmer. Ministeren for arbejdsmarkedsanliggender udpeger medlemmerne i bestyrelsen efter indstilling fra arbejdsgivere og fagforeninger. Nedenfor er et organisationsdiagram for ALS.

ALS er også en fond og har dermed egen økonomi og regnskab, hvilket vil sige, at fonden er udenfor den offentlige finanslov og er dermed afskærmet fra direkte indblanding fra de politiske myndigheder. Det betyder, at det er muligt at sikre, at fonden har tilstrækkelige midler til at finansiere en eventuel kraftigt stigende arbejdsløshed. Der kan hentes flere oplysninger om ALS på www.als.fo.

Organisationsdiagram for Arbejdsloysisskipanin – ALS

Del 2: Lovændringer

De vigtigste lovændringer siden det seneste Nordiske Arbejdsløshedsforsikringsmøde i 2007 er følgende:

- arbejdsmarkedsreform: ændring i lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning fra maj 2009
- ændring i lov om barselsordning fra juni 2008

Ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning (ALS-lov)

I starten af 2009 begyndte arbejdet at reformere ALS-loven. Senest loven blev ændret var i 2001.

Støtte til arbejdsløse stiger nu fra 70 pct. til 80 pct. af den optjente A-indkomst det første år og derefter 75 pct. i den resterende dagpengeperiode.

Maksimal dagpengesats ændres også fra 70 pct. af overenskomsten for ufaglærte til et generelt maksimum på 240.000 kr. pr. år. Det betyder en månedlig stigning fra 13.021 kr. til 20.000 kr., den procentvise stigning er 54.

Perioden, der kan modtages dagpenge, bliver også læmpeligere, idet der nu kan modtages dagpenge 650 dage de seneste 3 år i forhold til før 798 dage de seneste 5 år. Det betyder, at der nu kan modtages dagpenge i 59 pct. i en periode på 3 år i forhold til før 44 pct. i 5 år.

Dog skal der fortsat gå en periode på 2 år, før en arbejdsløs igen kan modtage dagpenge, efter at det maksimale antal udbetalingsdage er benyttet i perioden på tre år.

Som omtalt ovenfor, indbetaler lønmodtager og arbejdsgiver 1 pct. hver af udbetalt A-indkomst til ALS. Ordningen forbliver obligatorisk for alle, der modtager A-indkomst, men nu indføres et indbetalingsloft på 6.500 kr. om året. Formålet med dette er, at ALS nu bliver en forsikrings lignende ordning. For arbejdsgivere er der dog ingen ændring, de skal fortsat indbetale 1 pct. af den udbetalte A-indkomst.

De op til 10 karenstage bliver afskaffet. Før lovændringen var det gældende, at hvis den arbejdsløse havde en indkomst det sidste halve år på over 114 tus. kr., før arbejdsløsheden indtraf, skulle der afsones én karenstage, før der kunne modtages dagpenge, der kunne afsones op til 10 karenstage.

I tillæg til en forbedring af den særlige ordning for arbejdere på filet-fabrikker indføres der nu også en særlig ordning for fiskere, dette betyder, at hvis deres skib skal gennemføre en større reparation og som følge deraf er ude af drift, kan der modtages dagpenge i op til 60 dage, efter at skibet har været ude af drift i 30 dage.

For den selvstændigt erhvervsdrivende forbedres ordningen, såfremt virksomheden ophører, og vedkommende bliver arbejdsløs kan der nu modtages dagpenge, mod at der indbetales et fast årligt kontingent.

For udlændinge gælder det nu, at de kan søge om fritagelse fra at indbetale til ALS, såfremt der søges om dette, og nogle nærmere betingelser er opfyldt.

Ændringen af loven giver nu mulighed for en refusion til arbejdsgivere i forbindelse med ansættelse af langtidsledige.

Det økonomiske grundlag for lovændringen er fonden bag ALS, der udbetaler arbejdsløshedsstøtte. Ultimo 2008 var der 700 mio. kr. i fonden. Fonden har haft overskud siden 1994.

Ændring i lov om barselsordning

Med den nye lov om barselordning, der trådte i kraft den 1. juni 2008, skete der er generel forbedring af ordningen. Perioden, forældre kan få betalt orlov, blev forlænget. For mødre blev retten til betalt orlov forlænget med 6 uger, de har dermed nu ret til 30 uger. Fædre kan nu også i tillæg til de første 2 uger efter fødslen tage 4 uger sammen med moderen, eller når moderen har holdt sine 30 uger orlov. Forældrene kan også aftale, at faderen giver moderen 2 af sine uger, som betyder, at moderen kan holde 32 uger indenfor de første 34 uger efter at barnet er født.

Såfremt moderen eller faderen er enlige, kan denne få overført det andet forælders antal uger til betalt orlov, dette er dog betinget af, at det andet forælder ikke har tilknytning til barnet.

Hvis der er tale om adoption kan moderen og faderen deles om ialt 38 uger i betalt orlov.

Del 3: Statistiske oplysninger om arbejdsløshedsanliggender på Færøerne

	2007	2008
Antal medlemmer i a-kasser, 31. des.	1) 26.058	1) 5.658
Gennemsnitligt antal medlemmer	1) 25.820	1) 5.873
Antal arbejdsløse, årsgennemsnit	2) 433	2) 374
Antal arbejdsløse i pct, årsgennemsnit	2) 1,5	2) 1,3
Antal arbejdsløshedsunderstøttelsesdage	253	253
Dagpengesatser ult. året Dkr.	590,80	603,92
Gennemsnitligt dagpengebeløb	438,16	486,14
Antal understøttelsesdage per uge (maks)	5	5
Arbejdsløshedsunderstøttelsesperiodens længde	3) 798	3) 798
Antal karenstage	1–10	1–10
Antal arbejdsløsheds-kasser 31. des.	1	1
Finansiering av arbejdsløshedssystemet	4)	4)
Kollektiv ansluttet	5)	5)
Varierende mellem (angiv beløb) Kontigent til ALS fra arbejdsgivere og arbejdstager (mio. kr.)	140	141
Udbetalt fra ALS arbejdsløshedsdagpenge (mio. kr.)	48	46
Årsresultat ALS (mio. kr.)	95	57
Egenkapital ALS-fonden ult. året (mio. kr.)	640	697

Kommentar:

- 1) Som omtalt ovenfor, er ordningen tvungen for alle, som modtager A-indkomst, dermed er alle lønmodtagere medtaget.
- 2) Understøttelse for deltidsarbejdsløshed er ikke mulig
- 3) 798 dage i en periode på 5 år – (fra 1. januar 2010–650 dage i en periode på 3 år)

- 4) Arbejdsmarkedet finansierer ALS. Arbejdsgivere, som betaler A-indkomst, og lønmodtagere, som modtager A-indkomst, indbetaler til ALS. Siden jan. 2004 har indbetalingsprocenten været 1%.
- 5) Obligatorisk medlemsskab for alle lønmodtagere og løngivere
- 6) Staten/Landsstyret betaler som arbejdsgiver på ligefod med private arbejdsgivere.

Island

1. Udviklingen på arbejdsmarkedet

1.1 Oversigt

Arbejdsløsheden i 2008 blev 3 % ifølge AKU.I 2009 er der ventet en meget stor vækst i arbejdsløsheden således er den beregnet til at blive i gennemsnit omkring 9%.

Erhvervsfrekvensen i 2008 lå på 82,6 %, en lille reducereing fra forrige år hvor den lå på 83,3 %. Den forventes at blive mindre under recessioenen, således blev den målt 79,5 % i første kvartal 2009, det laveste siden 1. kvartal 2004.

Ledige stillinger var ca. 355 i gennemsnit pr. måned i 2008 mens de var ca. 400 i 2007 i gennemsnit pr. måned.

Antal arbejdstimer per uge har ligget omkring 42–44 timer de sidste år, således lå den gennemsnitlige arbejdstime på 41,6 timer i 2008 og 41,9 timer i 2007 mens antal arbejdstimer lå på 42,9 timer i 1995 og 43,8 timer i 1991.

1.2 Lavkonjunktur i Islands økonomi og udsigt til forværring af økonomien i de kommende år

Det er udsigt til at BNP vil falde med godt 10 % i 2009. Meningsmålinger tyder på faldende forventninger både til økonomien som helhed og på arbejdsmarkedet. Derimod ventes der en stigning i BNP på 0,5 % i 2010 og 5% i 2011.

Arbejdsudbudet i Island er stærkt afhængigt af konjunkturerne således at med faldende arbejdskraftefterspørgsel fratræder flere arbejdsmarkedet, uddanner sig, desuden rejser en del af den udenlandske arbejdskraft hjem efter udført arbejde.

1.3 Arbejdskraftbevægelser

I alt er der omkring 20.000 udenlandske statsborgere i Island i alderen 16–70 år. (1. januar 2009).

Antal nye registreringer af lønmodtagere fra de nye EU lande var 3.844 i 2008 og fra januar til april 2009 er der blevet udstedt 65 nye temporære arbejdstilladelser til statsborgere udenfor EØS mens dette antal var i alt 180 i samme periode året før.

Antallet af udenlandske statsborgere var nok så stabilt i perioden 1981–1996, hvor 3.500–5.000 udenlandske statsborgere var bosatte i landet for derefter at stige markant fra 5.000 til 10.000 i 2001, derefter er antallet uændret indtil 2004 hvor det stiger fra 10.000 i 2004 til ca. 25.000 i 2008. Ændringerne i antal udlændinge hænger sammen med den økonomiske udvikling i Island, således at når arbejdsløsheden går ned

stiger immigration og omvendt med voksende arbejdsløshed sker der en nettoudvandring.

Af alle udenlandske statsborgere er nordiske statsborgere omkring 7 % i begyndelsen af 2009, mens 73 % kommer fra andre EØS lande. De fleste udenlandske statsborgere kommer fra Polen, ca. 11.000, fra Lithaen 1.670, fra Tyskland 1.140 og 950 fra Danmark. Indtil 2003 var antal kvinder højere end antal mænd blandt udenlandske statsborgere, men fra 2004–2008 vendte denne udvikling og udenlandske mænd blev langt flere end udenlandske kvinder, som hænger sammen med de store energiprojekter i Island som nu er overstået.

Udstedte E-301 certifikater er i alt 1.435 fra januar – april 2009, en stigning fra 1.059 året før (2008) og kun 201 i samme periode 2007. Tendensen viser derfor voksende udvandring fra Island på grund af den økonomiske krise. Udstedte E-303 certifikater viser stor vækst i udstedte certifikater fra 24 i jan – april 2008 til 336 i jan – april 2009.

1.4 Udsatte grupper på arbejdsmarkedet

Langtidsledige

De langtidsledige var 17 % af samtlige arbejdsløse i 2008, som er et fald fra 32 % i 2007. Dette hænger sammen med en kraftig stigning af antal arbejdsløse i de sidste tre måneder i 2008. I alt var der 524 uden job i længere periode end 6 måneder i 2008, mens tilsvarende tal for 2007 var 576.

Nu vokser antallet af langtidsledige dersom den store vækst af nyregistrerede arbejdsløse i vinter fremkommer i langtidsarbejdsløshedsstatistikken. Således var der 3.269 langtidsledige i slutningen af april (arb.løse over 6 måneder) eller omkring 20 % af samtlige arbejdsløse, men 8,2 % i januar 2009. Gennemsnitsarbejdsløsheden lå omkring 17 % i 2008 og 32 % i 2007.

Unge arbejdsløse

Der var en stor stigning blandt unge arbejdsløse, der voksede fra 17 % af samtlige arbejdsløse i 2007 til 20 % i 2008. I alt var der 657 unge mellem 16 og 24 år arbejdsløse i 2008 sammenlignet med 303 i gennemsnit i 2007. I april 2009 var antallet af unge uden arbejde 3.588 eller 21,4 % af samtlige arbejdsløse. Unges andel af antal arbejdsløse voksede fra 17 % i 2007 til 20 % i 2008. Udviklingen bliver formodentlig en voksende andel af unge af alle på arbejdsløshedsregistre.

Udenlandske statsborgere

I slutningen af april 2009 var der i alt 2.100 udenlandske statsborgere uden job. Der var omkring 1.700 udenlandske statsborgere på arbejdsmarkedet som rejste til udlandet fra januar – april og med en 80 % erhvervsdeltagelse af 16–70 årige udenlandske statsborgere er der omkring 16.000 udenlandske statsborgere på arbejdsmarkedet med en arbejdsløshed på

omkring 11 % af samtlige udenlandske på arbejdsmarkedet uden job i slutningen af april 2009.

Langt de fleste arbejdsløse udenlandske statsborgere var indenfor byggeri og anlæg eller omkring 41 % i april 2009 men der var mange uden job indenfor industri, handel og anden service.

Invalide pensionister

Der var 14.103 invalidepensionister i 2008. Stigningen var moderat mellem 1986 og 1991 hvor der var 3.617 invalidepensionister i 1986, en stigning på 5.056 i 1991 eller 40 % siden voksede antallet i 1996 til 7.577 invalidepensionister, i 2001 var der 9.780, i 2006 var der 13.230 invalidepensionister med en stigning på 35 % fra 2001.

Gennem de sidste 22 år er antallet af invalidepensionister derfor steget med i gennemsnit med 480 om året.

Al job integrering af de handicappede blev overført til Arbejdsdirektoratet i august 2008.

Ifølge direktiv om arbejdsmarkedstiltag kan Arbejdsdirektoratet lave en særlig job rehabiliterings aftale med jobsøgeren som er forsikret indenfor arbejdsløshedsforsikringssystemet, grundet arbejdsrelateret rehabilitering. Jobsøgeren forpligter sig til at deltage i en job rehabiliteringsplan som er aftalt i samarbejde med Arbejdsdirektoratets rådgivere.

Ifølge direktiv om arbejdsmarkedstiltag kan Arbejdsdirektoratet gøre en særlig job rehabiliteringsaftale med jobsøgeren som er forsikret indenfor arbejdsløshedsforsikringssystemet hvis der er tale om en job relateret rehabilitering. Ifølge aftalen forpligter jobsøgeren sig til at deltage i job rehabiliteringsplanen som han har gjort i samarbejde med Arbejdsdirektoratets rådgivere og andre serviceydere.

I denne forbindelse skal der tilføjes at i slutningen af 2005 blev et udvalg nedsat af Statsministeriet som havde som formål at nedsætte antallet af handicappede, hvor det fremgik i udvalgets resolution om forslag til at nedsætte antallet af handicappede og skabe muligheder for de fleste at blive integreret på arbejdsmarkedet igen.

2. Udfordringer og centrale problemstillinger indenfor arbejdsmarkedspolitikken

Arbejdsmarkedspolitikken er præget af de pressede forhold der er nu på arbejdsmarkedet med en kraftig vækst i ledigheden fra 1,3 % i september 2008 til 9,1 % i april 2009.

Blandt de lovændringer der er fremkommet er en ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring fra 2006, no. 121/2008 hvor arbejdsløshedsunderstøttelse er betalt samtidigt med reduceret arbejdsbidrag og forlængelse af indkomstrelateret arbejdsløshedsunderstøttelse, i forhold til de rettigheder den forsikrede har. Den forsikrede har fortsat ret til betaling af arbejdsløshedsunderstøttelse kontinuerligt i tre år.

Når arbejdsløshedsunderstøttelse er betalt samtidigt med deltidsarbejde skal fast løn fra arbejdsgiveren for deltidsarbejde ikke reducere arbejdsløshedsunderstøttelsen, holder den forsikrede mindst 50 % arbejde. Dette gælder både udbetalt arbejdsløshedsunderstøttelse eller basisunderstøttelse.

Forudsætningen for at få lavere arbejdsløshedsunderstøttelse er at den ledige skal have tabt sit job p.g.a. mindre omsætning i virksomheden eller den ledige har ansat sig i et deltidsarbejde hos en anden arbejdsgiver i et lavere arbejdsforhold givet at vedkommende ikke har mulighed for at ansætte sig i samme job forhold som før.

Selvstændige, med egen drift

Når det gælder selvstændige med egen drift er der også mulighed for lavere arbejdsløshedsunderstøttelse. Da skal den pågældende oplyse hvis der er tale om en radikal reducere af egen drift som afsluttes med temporær arbejdsløshed. Der skal oplyses om betalt skat af egen drift hver måned og aflevering af momsrapport ifølge rapport skal finde sted. Hvis den selvstændigt beskæftigede ikke afleverer resultater i forbindelse med driften rettidigt såvel som en momsrapport, falder retten til arbejdsløshedsunderstøttelse ned fra den tid hvor aflevering af rapport skulle have fundet sted indtil endeligt opgør er blevet afleveret. Denne regel med deltidsunderstøttelse til selvstændige med egen drift gælder indtil 1. Maj 2009.

Følgende tiltag bliver der lagt vægt på:

I forbindelse med arbejdsmarkedstiltag er det nødvendigt at udvikle elektronisk arbejdsformidling, desuden at forøge introduktionen blandt arbejdsgivere i forbindelse med job relaterede tiltag. Det er lagt vægt på en effektiv job-søgning i udlandet ved hjælp af EURES jobformidlingssystemet.

Følgende arbejdsmarkedstiltag findes:

Jobtræning, prøveansættelser, studiekontrakter, job relateret rehabilitering, udvikling af produkt idé (koncept), støtte til initiativtagere, særlige arbejdsmarkedstiltag.

Ifølge et nyt direktiv om arbejdsmarkedstiltag fra januar 2009 om uddannelse og kurser tilhører følgende studier og kurser de forskellige arbejdsmarkedstiltag:

Uddannelse som er accepteret af erhvervslivets uddannelsescenter.

Andre uddannelser holdt på vegne af erhvervslivets uddannelsesinstitutioner.

Kurser som Centret for Innovation holder.

Kurser som universiteternes centre for kontinuerlig uddannelse holder.

Uddannelse indenfor teknikum og arbejdsmarkedsuddannelser efter lønmodtageres behov.

Kurser som rehabiliteringscentre holder.

Andre kurser som muligvis støtter folk på arbejdsmarkedet efter Arbejdsdirektoratets vurdering.

Ifølge reglerne kan job søgere gøre en særlig aftale med uafhængige organisationer om at job søgere deltager i frivilligt arbejde, dersom her er tale om at den arbejdsløse kan deltage i frivilligt arbejde men samtidigt skal den frivillige være aktivt jobsøgende.

I særlig prioritet er forpligtelser hos de ledige indenfor tidsramme af arbejdsløshedsperioden og skal der satses mere på mål baseret politik hos forvaltningen. Nye projekter har desuden udvidet forvaltningens arbejdsområde.

Ifølge direktivet er det også muligt at gøre en særlig aftale med jobsøgeren som har ret til arbejdsløshedsforsikring om at arbejde i op til 6 måneder ved udvikling af eget koncept og realisering af produktet. Det er muligt at udvide aftalen om udvikling af et koncept i op til 6 måneder hvis der er gode job muligheder i følge Arbejdsdirektoratets rådgiver.

Det er også muligt at lave en særlig initiativkontrakt med virksomheder eller en forvaltning som har til hensigt at udføre et nyt koncept, som f.eks. initiativprojekter eller udviklingsprojekter.

Særlige tiltag

Det er muligt at lave en særlig aftale med en virksomhed eller en forvaltning om at ansætte en arbejdsløs job søger hvis særlige temporære tiltag er udøvet som er udover lovpligtig generel drift.

Ifølge disse projekter skal Arbejdsdirektoratet betale til den pågældende virksomhed, forvaltning eller lignende et beløb som er det samme som grundbeløbet for arbejdsløshedsdagpenge som jobsøgeren har ret til fra Arbejdsløshedsforsikringsfonden foruden 8 % bidrag i pensionsfond. Kontrakten skal maks. være til 6 måneder og det er ikke tilladt at forlænge kontrakten med samme arbejdsgiver. Det er obligatorisk at job søgerens ansættelse resulterer i større ansættelse hos virksomheden, forvaltningen eller de uafhængige organisationer. Jobsøgeren skal desuden være i regelmæssig forbindelse med Arbejdsdirektoratets rådgivere, men behøver ikke nødvendigvis at deltage i effektiv jobsøgning på samme tid.

Servicekontorer – medarbejderes kontinuerlig uddannelse – Arbejdsmarkedsskolen

Et særligt udbetalingskontor af arbejdsløshedsdagpenge er blevet stationeret i Nord Island. Større arbejde som er pålagt Arbejdsdirektoratets medarbejdere kræver større indsats for kontinuerlig uddannelse i samarbejde med Uddannelsescentre. Uddannelsen er primært for almene medarbejdere, men andre medarbejdere får mulighed til at deltage i en del af kurserne.

Arbejdsmarkedsrådene

Blandt de opgaver arbejdsmarkedsrådene har udført er bl.a. at undersøge hvilket syn virksomheder i turisme har m.h.t. udenlandske lønmodtagere. Desuden er det blevet undersøgt hvilke forventninger der var til erhvervsdeltagelse og flytning. Der har været lagt stor vægt på informationsformidling mellem parterne på arbejdsmarkedet desuden som eksterne parter har informeret om status i enkelte sager. Arbejdsmarkedsrådene behandler bl.a. støtte til forskellige formål. Særlig analyse af beskæftigelsessituationen i enkelte regioner og forøget arbejdsmarkedsforskning er blandt de opgaver som rådene har. I den forbindelse har der været oprettet en særlig arbejdsgruppe for aldersgruppen 16–24 år om de yngre på arbejdsmarkedet om at komme med forslag om hvorledes de yngres situation kan forbedres med studiemæssige og job relaterede tiltag. Rådernes opgave er bl.a. at analysere arbejdsmarkedssituationen og udviklingen i regionerne samt at komme med forslag om arbejdsmarkedstiltag i regionerne i samarbejde med det relevante regionale kontor.

Rådene skal desuden komme med forslag og udøve arbejdsmarkedsforskning, undersøgelser og udviklingsopgaver som er nødvendige for uddannelses og job vejledning samt organisering af job rehabilitering.

Forøget vægt på tiltag imod arbejdsløshed

Der bliver lagt stor vægt på Arbejdsdirektoratets rådgivningsfunktion og organisering af arbejdsmarkedstiltag. I den forbindelse koncentrerer der om arbejdsmarkedsrådene, kontinuerlig uddannelse, arbejdsmarkedets parter, kommuner og offentlige forvaltninger, virksomheder og frie foreninger. Arbejdsmarkedstiltag støttet af Arbejdsløshedsforsikringsfonden inden for rammen af nye direktiver om job søgeres deltagelse i arbejdsmarkedstiltag og parterne stimulerede til samarbejde på indirekte måde. Arbejdsdirektoratet vil desuden deltage i samarbejdsprojekter som har til formål at vedligeholde og aktivere arbejdsløse endvidere.

Forøget forskningsarbejde

Der skal lægges større vægt på forskningsarbejde såvel som rapportarbejde indenfor arbejdsmarkedsområdet med vægt på at undersøge arbejdskraftbehov og fremtidsudsigter i erhvervene for at forøge gennemskueligheden på arbejdsmarkedet.

Dette burde forøge vurderingen af jobmulighederne for dem som er under uddannelse

Barselsorlovsfonden

Fonden har den rolle at yde betaling til forældre som modtager betalinger i barselsorlov og til de forældre som har ret til betaling af støtte.

Der bliver lagt vægt på følgende i 2009:

- Større kontrol hvorvidt forældre i barselsorlov stopper deres arbejde. Større statistisk arbejde for større kontrol.
- Fortsættelse af resultatomålinger og deres antal forøget.
- Forøget informationsformidling i forbindelse med barselsorlov.
- Forbedring og udvikling af Barselsorlovsfonden.
- Kursus for Arbejdsdirektoratets medarbejdere.
- Kvalitetshåndbog for Arbejdsdirektoratet skal opdateres.
- Nærmere forskningsopgaver og nærmere samarbejde med Jævnstillingsforvaltningen.
- Udvikling af elektronisk brug af fondens edb-system.

3. Politikændringer

Omlægning af brug af virkemidler

I 2009 er der udsigt til at Arbejdsdirektoratets aktiviteter bliver større end nogensinde, p.g.a. kraftig vækst i arbejdsløsheden. Dels gælder det kravet om forøget serviceniveau som Arbejdsdirektoratet bliver stillet overfor og direktoratets budget. I den forbindelse er det nødvendigt at prioritere direktoratets opgaver i følgende:

Modtagelse af kunder, ekspedition, rådgivning og arbejdsmarkedstiltag.

Rådgivningen og organisering af arbejdsmarkedstiltag bliver en meget stor faktor i den service direktoratet vil udøve og i den forbindelse stor det klart at uden andre forvaltningers støtte bliver det svært at udøve denne funktion.

I denne henseende er det nødvendigt at fokusere nærmere på arbejdsmarkedsrådene, kontinuerlig uddannelse, arbejdsmarkedets parter, kommunerne, offentlige forvaltninger, virksomheder og selvstændige organisationer.

En ny kontrolafdeling med udenlandsk arbejdskraft vil blive støttet yderligere.

Andre projekter:

Støtte fra Socialministeriets arbejdsmarkedsfond:

- Til dette formål var der 55 mio. ISK. i 2008. Støtte blev ydet til både enkelte personer, virksomheder og til forskningsprojekter.
- I alt søgte 40 om støtte til i alt 62 projekter og 19 fik uddelt støtte for i alt 32 projekter.
- En særlig rådgivende gruppe evaluerer ansøgninger og vælger efter nærmere regler de mest kvalificerede.
- Der bliver lagt vægt på følgende ansøgninger for udbetalinger i 2009:
- I alt er der 35 mio.kr. som bliver uddelt i 2009.

Der bliver lagt vægt på følgende ved årets uddeling:

- Dårlig beskæftigelsesmæssig status på arbejdsmarkedet, hvor 14 ansøgere fik uddelt støtte til i alt 19 projekter for 22 mio. ISK.
- Ansøgninger til alle beskæftigelsesmæssige forhold, hvor 15 ansøgere fik støtte til i alt 16 projekter for 13,6 mio. ISK.
- Støtte til kvinders beskæftigelsesfremme

Social – og Forsikringsministeriet brugte 50 mio.kr. til kvinders erhvervsfremme i 2008.

I alt fik 56 kvinder støtte til forskellige projekter rundt om i Island, men 260 ansøgninger indkom. Knap halvdelen gik til kvinder i hovedstadsregionen og halvdelen til ansøgere ude i regionerne. Blandt opgaverne er forskellig service, social – og sundhedsservice såvel som kulturknyttet turisme, produktion m.m.

Denne støtteordning startede i 1991 af Socialministeriet og i 1997 overtog Arbejdsdirektoratet denne støtteordning.

For at sætte mere indsats i dette projekt blev der ansat en særlig rådgiver på området i sommeren 2008, som skal yde hjælp til de kvinder der er interesseret i at arbejde som selvstændige arbejdsgivere. Rådgivningen er bl.a. til de kvinder der er lige startet med egen drift hvor yderligere service bliver givet med bedre adgang til information og uddannelse. Planen er at oprette en webside hvor kvinder kan have en nem adgang til rådgivning og information ved brug af et kontaktnet for nybegyndere blandt erhvervskvinder. Desuden bliver der placeret nærmere oplysninger om støtte og kreditmuligheder for kvinder i erhvervslivet.

I 2009 bliver der til disposition 25 mio.kr. til dette formål, og som før skal følgende betingelser opfyldes:

- 1) Projektet skal være i besiddelse af eller administreret af en kvinde.
- 2) Projektet medfører permanent jobskabelse.
- 3) Projektet medfører nye initiativer og nyskabelse.
- 4) Produktionsplanen skal være godt udført.

Tabel 1 Udviklingen i udstedte arbejdstilladelser, nye registreringer og andre 2003–2008

	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Nye udstedte arbejdstilladelser	501	538	2.849	3.965	1.374	556
Ny arbejdsplads	180	178	294	344	236	295
Forlænget arb.tilladelse	1.220	1.937	2.019	1.569	1.135	1.434
Ubegrænset arb.tilladelse	158	58	138	349	824	708
Studiearbejdstilladelse	81	76	73	96	134	135
Servicekontrakter/særlige arb.	9	117	45	5	5	131
Andre tilladelser		60	68	39	42	33
Nye registreringer fra EU-8	3.844	7.196	3.999			
<i>Total</i>	<i>5.993</i>	<i>10.160</i>	<i>9.485</i>	<i>6.367</i>	<i>3.750</i>	<i>3.292</i>

Tabel 2: Nationalregnskab^{*} for 2007–2011

	2007	2008 **	2009 ***	2010 ***	2011 ***
BNP	2,7	0,3	-10,6	0,5	5,0
Privat konsum	3,8	-7,7	-24,7	-2,5	5,0
Offentligt konsum	2,8	2,8	0,5	0,3	0,4
Realinvest.	-13,2	-21,8	-36,3	11,6	17,7
Eksport	12,2	7,1	0,5	1,6	3,0
Import	-18,0	-18,0	-27,9	2,4	6,1
Arbejdskraft *	160,9	164,3	167,8	165,0	-
Ledighed (1.000)	1,6	2,6	15,1	15,8	-
Arbejdsløshed (%)	1,0	1,6	9,0	9,6	7,5

* 1.000

** Foreløbige tal

*** Skøn

Vækst fra forrige periode hvis ikke andet fremkommer.

Procent ændringer.

Kilde: Arbejdsdirektoratet, Finansministeriet, Maj 2009

4. Arbejdsløshedsforsikringen i Island

Arbejdsløshedsforsikringsloven fra 2006 blev revideret i november 2008. Blandt de lovændringer der er fremkommet er ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring fra 2006, no. 121/2008 hvor arbejdsløshedsunderstøttelse er betalt samtidigt med reduceret arbejdsbidrag og indkomstrelateret arbejdsløshedsunderstøttelse, i relation til de rettigheder den forsikrede har. Den forsikrede har fortsat ret til betaling af arbejdsløshedsunderstøttelse kontinuerligt i tre år.

Når arbejdsløshedsunderstøttelse er betalt samtidigt med deltidsarbejde skal fast løn fra arbejdsgiver for deltidsjob ikke resultere i reduceret arbejdsløshedsunderstøttelse, hvis den forsikrede har minimum 50 % arbejde. Dette gælder både udbetalt arbejdsløshedsunderstøttelse såvel som grundunderstøttelse.

Forudsætningen for at få en lavere arbejdsløshedsunderstøttelse er at den ledige skal have tabt sit job p.g.a. mindre omsætning i virksomheden eller den ledige har tabt sit job eller er blevet ansat i deltidsarbejde hos en anden arbejdsgiver i et lavere arbejdsforhold givet at vedkommende ikke har mulighed for at ansætte sig i samme jobforhold som før.

Obligatorisk medlemskab

Alle lønmodtagere er obligatorisk forsikrede i en arbejdsløshedsforsikringsfond som er finansieret igennem sociale afgifter fra arbejdsgivere. Selvstændige er forsikrede hvis de har betalt skat og arbejdsgiverafgift af deres beregnede lønninger og deres drift er ophørt såvel som de har registreret sig som aktivt jobsøgende hos arbejdsformidlingen.

Hvem får arbejdsløshedsdagpenge

Ret til arbejdsløshedsdagpenge har bosatte i Island i alderen 16–70 år (inden de bliver 70 år), er aktive i jobsøgning, har arbejdet i mindst 25% i 3 måneder indenfor de sidste 12 måneder, har lov til at arbejde i Island

uden restriktioner, har været lønmodtager eller selvstændig indenfor den periode der giver ret til dagpenge, fremviser attest fra forrige arbejdsgiver(e) og søgt kontinuerligt i 3 dage fra den tid ansøgningen om arbejdsløshedsdagpenge blev sendt til Vinnumalastofnun.

Arbejdsløshed

Lønmodtagere og selvstændigt beskæftigede søger om arbejdsløshedsdagpenge til de regionale kontorer indenfor Vinnumalastofnun når de bliver arbejdsløse.

Attest fra forrige arbejdsgiver, erklæring om ophør af drift og andre nødvendige dokumenter efter evaluering fra Vinnumalastofnun.

På arbejdsformidlingen får den arbejdsløse en ansøgningsblanket om arbejdssøgning og dagpenge fra Vinnumalastofnun.

Ansøgningen bliver gennemgået af Greidslustofa Atvinnuleysisbota (Dagpenge udbetalingsforvaltningen).

Følgende dokumenter skal følge med:

- Attest fra forrige arbejdsgiver(e), lægeattest hvis der er tale om en reduceret arbejdsevne.
- Information om løn for deltidsarbejde.
- Information om pensioner og andre indtægter.
- Ansøgningen bliver gennemgået af Dagpenge Udbetalingsforvaltningen.

Ansøgning om arbejdsløshedsunderstøttelse er også en ansøgning om deltagelse i arbejdsmarkedstiltag.

Arbejdsvilkår

Arbejdsvilkårene bliver opfyldt når arbejdstageren under de forudgående 12 måneder på det indenlandske arbejdsmarked har arbejdet i mindst 3 måneder, er forsikret proportionalt i forhold til arbejdstidens længde.

De 12 måneders krav kan ændres til maks. 36 måneder.

Syge, arbejdsskadede eller frihedsberøvede kan forskyde perioden i den tid denne situation varer.

Dagpengebeløb

- Ansøger om arbejdsløshedsunderstøttelse kan få indkomstafhængige dagpenge i starten af understøttelsesperioden i 3 måneder.
- Basisbeløbet er dog udbetalt i de første 10 dage, derefter følger dagpenge som bygger på forudgående indkomst i de næste 65 dage.
- Det maksimale beløb for indkomstrelateret arbejdsløshedsunderstøttelse er afhængigt af den forsikredes proportionelle ret til dagpenge, dog aldrig mere end ISK 242.636 pr. måned med 100 % dagpenget.

- Indkomstafhængig arbejdsløshedsunderstøttelse er 70 % af den totale løn og gælder for en 6 måneders periode som starter to måneder inden ansøgeren blev arbejdsløs.
- Ansøgere om arbejdsløshedsdagpenge som er på karenperiode har ikke ret til dagpenge.
- Fulde dagpenge er 6.900 pr. dag, fra 1. januar 2009.
- Foruden betales der børnedagpenge for hvert barn under 18 år, 4 % af fulde dagpenge eller 276 ISK pr. dag.
- Dagpenge betales for højst 5 dage om ugen.

Hvor længe betales der arbejdsløshedsdagpenge

Arbejdsløshedsdagpenge betales i maks. 3 år.

Efter at dagpenge er blevet betalt i 3 år, har ansøgeren ikke ret igen til dagpenge i min. 24 måneder, desuden skal ansøgeren arbejde fuldtids i mindst 6 måneder for at opnå ret til at gå under en ny arbejdsløshedsperiode.

Orlovsbetaling

Orlov som betales ved arbejdets afslutning eller senere er afhængigt af arbejdsperiode og løn. Under orlovsbetalingen er man ikke berettiget til dagpenge.

Karensperioder

Arbejdsløshedskommiteen under Vinnumalastofnun beslutter i problematiske situationer om jobsøgerens ret til dagpenge.

Karensperioden er på 40 dage hvis lønmodtageren opsiges sit job uden gyldig grund eller taber den p.g.a. egen skyld. De har heller ikke ret til indkomstrelaterede arbejdsløshedsdagpenge.

Hvis den arbejdsløse som har været uden job i mindst 4 uger fra det tidspunkt Vinnumalastofnun modtog ansøgning og accepterer ikke et jobtilbud fra arbejdsformidlingen tabes ret til dagpenge i 40 dage.

Hvis den forsikrede tager et job som ikke er en del af arbejdsmarkeds-tiltag falder straffen bort efter at den forsikrede har arbejdet i mindst 10 dage inden denne søger om arbejdsdagpenge igen, hvis jobsøgeren har ej selv sagt op eller mistet jobbet uden egen skyld.

Studier i mindst 6 måneder indenfor de sidste 12 måneder inden ansøgning om arbejdsløshedsdagpenge fandt sted er tilsvarende som 13 ugers arbejde i fuldtids arbejde hvis den pågældende har arbejdet i mindst 3 måneder i Island. Dagpenge er heller ikke betalt hvis den arbejdsløse er blevet arbejdsløs, p.g.a. strejke eller lockout, har uden begrundet årsag afvist arbejde eller uddannelse, har ikke meldt sig til arbejdsformidlingen når den arbejdsløse får løn på opsigelsesfrist, eller en anden økonomisk grund fra arbejdsgiveren, orlov og forskellige forsikringspenge.

Hvad påvirker dagpenge

Følgende kan påvirke dagpenge:

- Invaliditet – eller alderspension
- Løn for deltidsarbejde
- Kapitalindkomster
- Følgende bidrag påvirker ikke dagpengesatsen:
- Børnebidrag, social bidrag, boligbidrag.

Vilkår for arbejdsløshedsdagpenge for selvstændigt beskæftigede

Ansøgeren skal være aktivt jobsøgende nået 16 års alder men er yngre end 70 år, bosat i Island, har været selvstændigt beskæftiget, har ophørt drift eller orienteret skattemyndighederne om ophør af drift, har betalt forsikringsudgifter og skatter af egen drift, har søgt arbejde i 3 dage inden ansøgning om arbejdsløshedsdagpenge blev sendt til Vinnulastofnun og fremlægger skoleattest når der er brug for den.

Sverige

Rapportperiod 1 april 2007 – 1 april 2009

En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring

Alltsedan den 1 januari 1998 har Sverige en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring som består av två delar; en grundförsäkring och en frivillig inkomstrelaterad försäkring.

Grundförsäkring

Grundförsäkringen betalas ut med högst 320 kronor per dag med ett så kallat grundbelopp. Grundbeloppet betalas ut till den som uppfyller arbetsvillkoret och som inte är medlem eller inte varit medlem tillräckligt länge för att uppfylla ett medlemsvillkor i arbetslöshetskassa.

Frivillig inkomstrelaterad försäkring

Ersättning från den frivilliga inkomstrelaterade försäkringen betalas ut till den som uppfyller ett arbetsvillkor och som varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader (medlemsvillkor). Dagpenningens storlek beräknas på den inkomst som den sökande hade innan arbetslösheten, max 680 kr per dag.

Administration

Arbetslöshetsförsäkringen administreras av arbetslöshetskassor och Arbetsförmedlingen.

Arbetslöshetskassorna som beslutar om och utbetalar arbetslöshetsersättning är föreningar med de försäkrade som medlemmar. Arbetslöshetskassorna är privatrektliga organ vars handläggning och beslut i ärenden rörande arbetslöshetsförsäkring utgör myndighetsutövning. Vid 2008 års utgång fanns det 33 arbetslöshetskassor. Samtliga arbetslöshetskassor kan betala ut så kallat grundbelopp till sina medlemmar. En av arbetslöshetskassorna – Arbetslöshetskassan ALFA – har också statens uppdrag att betala ut grundbelopp till dem som inte är medlemmar i någon arbetslöshetskassa.

Arbetsförmedlingen informerar de arbetssökande om grundvillkoren för att få arbetslöshetsersättning och kontrollerar att de uppfylls och betalar ut statsbidrag till arbetslöshetskassorna.

IAF (Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen) utövar tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, dvs både över arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen. IAF har också föreskriftsrätt (se nedan).

Lagstiftning

Bestämmelser om arbetslöshetsförsäkring finns i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF) och förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

I lagen om (1997:239) om arbetslöshetskassor och förordning (1997:836) om arbetslöshetskassor finns föreningsrättsliga bestämmelser om arbetslöshetskassorna, bestämmelser om rätt till medlemskap och bestämmelser om tillsynen över arbetslöshetskassorna.

Föreskrifter

IAF (Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen) utfärdar föreskrifter som förtydligar tolkningen av lagarna om ersättningsreglerna och om arbetslöshetskassornas verksamhet.

Ny regering hösten 2006

Alltsedan den 1 januari 2007 har regeringen genomfört förändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring som skall uppmuntra till arbete, öka sysselsättningen och stärka arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring. Regeringen menar att allas vilja till arbete måste tas till vara och utanförskapet brytas. Arbetsmarknadspolitiken skall få tydligare fokus på jobb samt effektiva insatser för dem som står allra längst från arbetsmarknaden. Regeringen har också genomfört en ny modell för finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen.

Förändringarna som redovisas nedan härrör till rapportperioden den 1 april 2007 – 1 april 2009. Regeringen har i en proposition till riksdagen ”Förbättrade och förenklade villkor i arbetslöshetsförsäkringen”, daterad den 12 mars 2009, aviserat regelförändringar för att bl a stimulera ny- och återinträde i arbetslöshetsförsäkringen. Förslagen förväntas träda i kraft den 1 juli 2009.

Det har, utöver de nedan beskrivna förändringarna, varit vissa mindre justeringar och redaktionella förändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om arbetslöshetskassor som det inte finns anledning att närmare beskriva i denna rapport.

*Förändringar den 2 juli 2007**Ersättningsperiod*

Ersättning lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Möjligheten att förlänga ersättningsperioden med ytterligare 300 dagar tas bort.

Till en sökande som dag 300 i ersättningsperioden är förälder till barn under 18 år lämnas dock ersättning under längst 450 dagar.

Allmänna villkor för rätt till ersättning

Rätten för en sökande att under de 100 första ersättningsdagarna i en ersättningsperiod begränsa sig till att söka lämpliga arbeten inom sitt yrke och i närområdet tas bort.

Inkomstrelaterad ersättning

Vid beräkningen av ersättningsperioden i arbetslöshetsförsäkringen skall dagar då en sökande fått aktivitetsstöd räknas samman med dagar med arbetslöshetsersättning. Dagar före den 1 oktober 2007 skall inte beaktas.

Bisyssla – företag parallellt med arbete

För att ett arbete skall ses som bisyssla i arbetsförsäkringens mening skall arbete ha utförts under minst tolv månader före arbetslöshetens inträde vid sidan av ett heltidsarbete

Förändringar den 1 december 2007

Allmänna villkor för rätt till ersättning

Den som avvisar en anvisning till jobbgarantin för ungdomar har inte rätt till ersättning vid fortsatt arbetslöshet.

Förändringar den 7 april 2008

Ersättning vid deltidsarbetslöshet

Rätten till ersättning vid deltidsarbetslöshet har begränsats till högst 75 ersättningsdagar per ersättningsperiod i samband med deltidsarbete. För veckor då ersättningstagaren är helt arbetslös kan han eller hon få ersättning för återstående dagar av den beviljade ersättningsperioden på sammanlagt 300 dagar (450 dagar för föräldrar till barn under 18 år). Regeln gäller alla anställningsformer, även timanställningar.

Förändringar den 1 juli 2008

Införande av arbetslöshetsavgift

Den s k förhöjda finansieringsavgiften till staten, som arbetslöshetskassorna betalar, har ersatts av en arbetslöshetsavgift, som motsvarar 33 procent av den under månaden utbetalade inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen vid respektive arbetslöshetskassa.

Definitionen av arbetslös

Kretsen arbetslösa omfattar, förutom dem som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, även dem som får utvecklingsersättning, sjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitetsersättning eller tidsbegränsad sjukersättning. Som förutsättning gäller att de inte heller under aktuell månad haft

förvärvsarbete eller ska anses ha haft förvärvsarbete enligt 13§ i lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Förändringar den 7 juli 2008

Karensdagar

Karensvillkoret skärps från fem till sju dagar.

Statistiska upplysningar		2007	2008
Antal medlemmar i arbetslöshetskassor		3 387 922	3 308 673
Antalet personer med arbetslöshetsersättning		417 016	327 613
Utbetald ersättning, tusental kronor		19 437 542	3 591 820
Genomsnittlig dagpenning	- inkomstrelaterad	590	583
	- grundersättning	289	255
Antalet dagar för vilken	- ersättning utbetalas	35 048	2 451
	- dagar per person	84	75

Summary

This report contains information from the Nordic Unemployment Insurance Meeting 2009 held in Finland on 10–12th June 2009. The meeting took place at the Conference Hotel Gustavelund in Tuusula.

These meetings are held in the Nordic countries every second year. A permanent Committee consisting of representatives from all the Nordic countries is responsible for the arrangements.

The main theme of the meeting was the mobility of the work force in the Nordic countries, with a particular focus on unemployment insurance in the future. Professor Bengt Furåker, University of Gothenburg, presented a report on a Scandinavian research project. Jóngeir Hlínason, from Iceland's Directorate of Labour, and Johan Åström, Confederation of Finnish Industries, both presented a view on the mobility of the work force.

On the second day of the conference, Jörgen Gyllenblad, from the Swedish Unemployment Insurance Board, IAF, and Heljä-Marja Ketola, from Finland's Social Insurance Institution, KELA, gave lectures on EU Regulation No 883/2004 and on its implementing Regulation, focusing on the EESSI project (Electronic Exchange of Social Security Information).

The day continued with five workshops:

- A status report on the integration of social insurance in Norway; Kristian Heyerdahl
- The labour market paradox – a shortage of labour, yet the labour market is difficult to enter; Bergtóra Hógnadóttir Joensen, Faeroe Islands
- The scope for a positive interplay between labour market flexibility and social protection; Per Kongshøj Madsen, Denmark
- Unemployment insurance in Sweden – changes and effects; Uno Ströberg, Lars-Erik Mellilä, and Peter Schönefeld
- The experiences and consequences of labour migration in the Baltic countries; Pille Liimal, Estonia.
- The third day of the meeting consisted of a short excursion to Keuda Vocational College and a sightseeing tour of lake Tuusula.

The meeting was attended by 75 participants from the Nordic countries and Estonia. The lectures were held in Swedish with simultaneous interpretation into English.

The Nordic Unemployment Insurance Meetings are an important forum for providing mutual information on the unemployment insurance systems in the Nordic countries and their role in the Nordic welfare system, as well as on the development of labour market policy.

Bilaga 1 – Program Nordiskt Arbetslöshetsförsäkringsmöte 2009

10–12 juni i Finland på Gustavelund i Tusby

Huvudtema: Arbetskraftens rörlighet i Norden med fokus på arbetslöshetsförsäkringen i framtiden

Onsdagen den 10 juni

12.00	Lunch
13.00	Välkomstord, <i>Olavi Myllyharju</i> , ordförande i permanenta kommittén
	Mötets öppnande, <i>Liisa Hyssälä</i> , social- och hälsovårdsminister
13.15	De nordiska länderna har samarbetat i arbetslöshetsförsäkringsfrågor 60 år. Under denna tid har både den nordiska och internationella arbetsmarknaden genomgått stora omstruktureringar. Den nu aktuella jubileumsskriften omfattar de sista 10 åren och den presenteras av kanslirådet <i>Risto Laakkonen</i> , f.d. konsultativ tjänsteman i arbetsministeriet i Finland.
14.00	<i>Paus</i>
14.15	Arbetskraftens rörlighet i Norden med fokus på arbetslöshetsförsäkringen i framtiden. Rapportering från nordiskt/skandinaviskt forskningsprojekt <i>Bengt Furåker</i> , professor vid Göteborgs universitet och <i>Tomas Berglund</i> , universitetslektor vid Göteborgs universitet
15.30	<i>Kaffepaus</i>
16.00	Kompletterande inlägg: <i>Jóngeir H. Hlínason</i> , avdelningschef, Vinnumálastofnun (Arbetsdirektoratet) Island <i>Johan Åström</i> , sakkunnig, Finlands Näringsliv EK

Ordet fritt till 17.45

19.0	Middag
------	--------

Torsdagen den 11 juni

- 09.00 EG-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförförordning med fokus på elektroniskt informationsutbyte (EESSI)
Jörgen Gyllenblad, chef för internationella frågor, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Sverige och *Heljä-Marja Ketola*, systemchef, Folkpensionsanstalten, Finland
- 10.00 *Kaffepaus*
- 10.30 Fortsatt diskussion om föregående ämne **Stadgeändring**
- 11.15 *Paus*
- 11.30 – 12.30 Fem parallella workshops. Varje deltagare kan delta i tre workshops.
- (12.30 – 13.30 *Lunch*)
- 13.30 – 16.00 Workshop 1
 Statusrapport över den sammanlagda socialförsäkring en i Norge
 Inledare: *Kristian Heyerdahl*, underdirektör, Arbeids- och velferds-Direktoratet
- Workshop 2
 Arbetsmarknadsparadoxen – brist på arbetskraft, ändå svårt att komma in på arbetsmarknaden
 Inledare: *Bergtóra Hognadóttir Joensen*, socialrådgiver och medlem i Färöarnas Lagting
- Workshop 3 (in English)
 The scope for a positive interplay between labour market flexibility and social protection.
 Inledare: *Per Kongshøj Madsen*, professor, Aalborg University
- Workshop 4
 Den svenska arbetslöshetsförsäkringen – förändringar och deras effekter
 Inledare: *Uno Ströberg*, enhetschef, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, *Lars-Erik Mellilä*, avdelningsdirektör, Arbetsförmedlingens huvudkontor och *Peter Schönefeld*, kanslischef, Arbetslöshetskassornas Sam-organisation
- Workshop 5 (in English)
 The experiences and consequences of labour migration in the Baltic countries.
 Inledare: *Pille Liimal*, adviser Estonian Unemployment Insurance Fund (Töötukassa)
- (14.30–15.00 *Kaffepaus*)
- 19.00 *Festmiddag*

Fredagen den 12 juni

9.00	Studiebesök till Keuda vuxenutbildningscentrum Sightseeing till Tusbysjöns kulturområde. www.tuusulanrantatie.info Avslutning
12.00	<i>Lunch</i>
–	Busstransport till flygfältet

Bilaga 2 – Deltagarlista/List of participants

Nordiska Arbetslöshetsförsäkringsmötet 2009

Deltagare:

Danmark

Marie Beck Jensen, EOS-koordinator	Arbejdsdirektoratet
Bo Gatzwiller, direktør	HK
Janne Hallengren, kontorchef	Arbejdsdirektoratet
Per Hansen, direktør	IAK
Ingmar Jørgensen, chefkonsulent	AK-Samvirke
Jørgen Kappel, kontorchef	Arbejdsdirektoratet
Morten Kaspersen, formand	Faglig Fælles Akasse
Verner Sand Kirk, direktør	AK-Samvirke
Per Kongshøj Madsen, professor	CARMA, Aalborg Universitet
Karen Ryder, kontorchef	Arbejdsdirektoratet

Estland

Pille Liimal, Adviser	Estonian Unemployment Insurance Fund
Ira Songisepp, Head of the Legal Department	Estonian Unemployment Insurance Fund
Diana Treier, Head Specialist on EU-coordination	Estonian Unemployment Insurance Fund

Färöarna

Birita Hansen, sekretær/coordinator	Arbeiðloysisskipanin
Ernst Jacobsen, direktør	Arbeiðloysisskipanin
Bergtóra Joensen Høgnadóttir, socialráðgiver	Arbeiðloysisskipanin
Mourits Joensen, afdelingsleder	Arbeiðloysisskipanin

Finland

Tea Holmström, överinspektör	Finansinspektionen
Stefan Högnabba, kassaföreståndare	Närvårdarnas och primärskötarnas ak
Heljä-Marja Ketola, systemchef	Folkpensionsanstalten
Risto Laakkonen, kansliråd	
Carin Lindqvist-Virtanen, biträdande avdelningschef	Social- och hälsovårdsministeriet
Sanna Mennonen, jurist	Arbetslöshetsförsäkringsfonden
Timo Meling, överinspektör	Arbets- och näringsministeriet
Olavi Myllyharju, överinspektör	Finansinspektionen
Anne Neimäla, avdelningschef	Folkpensionsanstalten
Ranja Nenonen, kassaföreståndare	Hälsövärdens ak
Seppo Niininen, kassaföreståndare	Byggbranschens ak
Niclas Nyberg, kassör	Finlands SjömansUnions ak
Pasi Orava, överinspektör	Finansinspektionen
Antero Pietilä, kassaföreståndare	Statstjänstemännens ak
Heikki Pohja, verkställande direktör	Arbetslöshetsförsäkringsfonden
Kirsi Päiväsalo, regeringssekreterare	Social- och hälsovårdsministeriet
Juhani Talonen, verksamhetsledare	Arbetslöshetskassornas Samorganisation
Maritta Toivonen, kassaföreståndare	Ak för yrkesutövare inom försäljning och marknadsföring
	Tjänstemännens ak
Marjatta Väisänen, kassaföreståndare	Finlands Näringsliv EK
Johan Åström, sakkunnig	

Island

Jóngeir Hlínason, avdelningschef	Vinnumálastofnun
Karl Sigurdsson, sektionschef	Vinnumálastofnun

Norge

Vibeke Aamodt, rådgiver	NAV Drift og utvikling
Tom Ove Andersen, seksjonssjef	NAV EØS Dagpenger
Kristian Heyerdahl, underdirektør	NAV Norge
Hans Kure, kontorsjef	Arbeids- og velferdsdirektoratet
Mona Martinsen, seniorrådgiver	Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Erik Oftedal, direktør	Arbeids- og velferdsdirektoratet

Sverige

Katarina Bengtson Ekström, kassaföreståndare	Akademikernas a-kassa
Tomas Berglund, universitetslektor	Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
Susanne Borg, senior officer	Arbetsförmedlingens huvudkontor
Lars Carlsson, senior officer	Arbetsförmedlingen
Bengt Furåker, professor	Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
Jörgen Gyllenblad, chef för internationella frågor	IAF (Inspektion för arbetslöshetsförsäkringen)
Gertrud Hedenström-Eriksson, biträdande kanslichef	Arbetslöshetskassornas Samorganisation
Liselotte Lagerberg, senior officer	Arbetsförmedlingens huvudkontor
Åse-Marie Linderö, sektionschef	Arbetsförmedlingen
Inger Lindström, kassaföreståndare	Unionens a-kassa
Katarina Mattson, försäkringschef	Arbetslöshetskassornas Samorganisation
Lars-Erik Mellilä, principal administrative officer	Arbetsförmedlingens huvudkontor
Harald Peterson, kassaföreståndare	Handels ak-kassa
Karin Petterson, kassaföreståndare	Teaterverksammas a-kassa
Anne-Marie Qvarfort, generaldirektör	IAF
Seija Rudsberg, enhetschef	IAF
Peter Schönefeld, kanslichef	Arbetslöshetskassornas Samorganisation
Magdalena Sinander, gruppchef	IAF
Ulf Staffansson, försäkringsjurist	IAF
Uno Ströberg, enhetschef	IAF

Tolkar

Gerd Mattson	Sverige
Yvonne Tizard	Sverige

Övriga

Tuulikki Hakanen	Arbetslöshetskassornas Samorganisation, Finland
Jussi Pearlman	Finansinspektionen, Finland
Aija Typpö	Arbetslöshetskassornas Samorganisation, Finland
Camilla Vuori-Petroff	Finansinspektionen, Finland

Bilaga 3 – De Nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena 1999–2009

Risto Laakkonen

DE NORDISKA ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGSMÖTEN
1999–2009

Förord

De nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena har en lång tradition bakom sig. Det första mötet hölls i Köpenhamn år 1949. I år firar samarbetet 60-årsjubileum i Finland som är värd för arbetslöshetsförsäkringsmötet 10–12 juni 2009. Huvudtemat är *Arbetskraftens rörlighet i Norden med fokus på arbetslöshetsförsäkring i framtiden*.

Jag tackar arrangörerna för uppdraget att skriva en sammanfattande rapport som omfattar perioden 1999–2009. Jag deltog i arbetslöshetsförsäkringsmötet 1999 och har fungerat bl.a. som avdelningschef vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. De aktuella fem arbetslöshetsförsäkringsmöten har berört försäkringsärenden mångsidigt samt analyserat utmaningar och utvecklingsbehov av arbetslöshetsförsäkringar. En fördel med dessa möten är att deltagandet baserar sig på tre parts samarbete.

Jag har valt att belysa noggrannare vissa teman som har berört hela Norden och som har beröringspunkter med andra politikområden och internationella utmaningar. Av ett speciellt intresse är frågeställningarna som har med Nordens gemensamma framtid att göra. Till dessa hör bl.a. 1) demografi och befolkningsutveckling, 2) gränspendling och korttidsanställningar, 3) långtidsprognoser, 4) Norden och Europa och 5) Norden, Baltikum och Östersjöregion. Mötes-rapporterna är i sin helhet fortfarande värdefulla instrument och vägvisare även för andra instanser.

I Helsingfors den 19.5.2009

Risto Laakkonen

I. Översikt

Den aktuella ekonomiska krisen visar tydligt hur integrerad del och hur starkt beroende av den internationella omvärlden Norden är. Den höga arbetslösheten har överraskat hela världen och inte minst Norden. Detta betyder att antalet ansökningar på arbetslöshetskassor och myndigheter ökar dramatiskt och sätter press på behandlingstider och personresurser. Sammanslagningar av många fackförbund i medlemsländerna påverkar arbetslöshetskassornas struktur och storlek i dag. Denna trend kommer att fortsätta.

Invandringen till Norden påverkade även arbetsmarknaden i hela Norden starkt under hela 10-årsperioden 1999–2009. En stor förändring var att både Finland och Island blev på 1990-talet invandringsländer så som Sverige, Norge och Danmark hade blivit tidigare. Historiskt sett har alla nordiska länder varit utvandringsländer. Sverige blev ett invandringsland under andra världskriget, Norge och Danmark på 1970-talet. I dag tillhör Finland den landsgrupp som är samtidigt både utvandrings- och invandringsland. Till samma landsgrupp tillhör i dag t.ex. Spanien och Italien, vilka var stora utvandringsländer ännu för en kort tid sedan.

Invandringen till Finland har i huvudsak bestått av utlandsfinländarnas återvandring och flyktingmottagning. Island blev ett invandringsland p.g.a. arbetskraftsinvandring på 1990-talet. Arbetskraftens invandring till Finland började i slutet av 1990-talet. Tidigare svarade återvändande finländare närmast från Sverige av invandringen till Finland. Flyktingmottagning började för Finlands del 1973. Finland var dock Nordens största flyktingmottagarland i början av 1920-talet då Finland tog emot ca 34 000 flyktingar från Sovjetunion.

En växande trend i Europa är *arbetskraftens gränspendling*. Gränspendling mellan Danmark och Sverige har långa anor liksom gränspendling mellan Finland och Sverige i Tornedalen. Gränspendling mellan Norge och Sverige tog fart på 1980-talet. Gräns- och *veckopendling* mellan Nord-Norge och Ryssland pågår i mindre skala. Island rekryterade arbetskraft från Polen och Italien till olika stora kraftverksanläggningsprojekt ännu för en kort tid sedan. En stor del av dessa byggnads- och anläggningsarbetare var veckopendlare. Det har även varit ganska allmänt att läkare och annan sjuk- och hälsovårdspersonal har kunnat arbeta i ett annat nordiskt land under långledighet från hemlandet. Detta förekommer ännu i mindre skala mellan Sverige och Norge, Danmark och Sverige och mellan Sverige och Finland. Det har varit allmänt att många landsting speciellt i gränsregioner har utnyttjat denna möjlighet.

Nordiska ministerrådet stödde ekonomiskt det nordiska samarbetet mellan de nordiska myndigheter som svarade för arbetslöshetsförsäkringarna nationellt och deltog i det nordiska samarbetet. Med anledning av samarbetets 50-års jubileum gavs ut boken *Samarbete och nordisk nytta – 50 år av nordiska arbetslöshetsförsäkringsmöten 1949–1999*. Boken är en utmärkt källa för alla som behöver information om den nordiska ar-

betsmarknaden och sysselsättningspolitik och arbetslöshetsförsäkringarnas utveckling i Norden. Boken förmedlar också värdefull information om den fria gemensamma nordiska arbetsmarknadens tillkomst år 1954. Samarbete i arbetskrafts-frågor hade i mindre utsträckning dock förekommit tidigare. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden möjliggjorde för nordiska medborgare att fritt utan arbetstillstånd ta emot ett arbete i andra medlemsländer. Island anslöt sig till den gemensamma arbetsmarknaden senare i mitten av 1980-talet.

Den europeiska integrationen tog fart i början av 1990-talet då både Finland och Sverige förhandlade om ett EU-medlemskap. Danmark var redan tidigare ett EU-land. Det gällde för Norge och Island att som medlemmar av EES anpassa och harmonisera sin politik till den gemensamma europeiska arbetsmarknaden. Finland är tills vidare ensam i Norden som medlem av den europeiska valutaunionen.

En stor förändring närmade sig hela världen och Europa. Europas politiska efterkrigstids politiska struktur förändrades dramatiskt. Kommunistsystemet kollapsade i Sovjetunionen i början av 1990-talet och de flesta f.d. kommunistländer blev självständiga länder. Öst-Tyskland förenades med Väst-Tyskland. Senare i EU:s utvidgningsprocess blev samtliga *tre baltiska länder och Polen medlemmar av EU*. Denna förändring påverkade också det nordiska samarbetet och Östersjö regionen. De baltiska länderna fick mycket stöd från Norden och de blev också inbjudna att delta i nordiska konferenser och möten. Även när det gällde det nordiska arbetslöshetsförsäkringssamarbetet. Baltiska länder har deltagit i flere möten och Polen i mötet 2007.

En ekonomisk kris drabbade Europa också på 1990-talet och arbetslösheten blev hög och en stor utmaning för arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik i Norden. I flere inlägg har detta analyserats på ett heltäckande sätt.

II. Nordiskt arbetslöshetsförsäkringssamarbete 1999–2009

Arbetslöshetsförsäkringsmyndigheternas samarbete hade redan tidigare som samarbetsforum de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmöten vart annat år. Denna skrift är en rapport om samarbetet under tioårsperioden 1999–2009. De nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena arrangerades enligt följande:

- 1.26–28 maj 1999 i Sverige
- 2.2–4 oktober 2001 i Norge
- 3.11–13 juni 2003 i Danmark
- 4.14–16 juni 2005 i Island
- 5.29–31 maj 2007 på Färöarna

1. Arbetslöshetsförsäkringsmötet i Sverige 1999

Arbetslöshetsförsäkringsmötet var ett 50-årsjubileumsmöte. Mötet var också en milstolpe för Norden och de baltiska länderna. Vid mötet deltog som inbjudna gäster representanter för Estland, Lettland och Litauen.

Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) generaldirektör Anders L. Johansson presenterade jubileumsskriften *Samarbete och nordisk nytta – 50 år av nordiska arbetslöshetsförsäkringsmöten* skriven av Anders L. Johansson och Jonas Bergström. Jubileumsskriften är en omfattande historik över samarbetet från 1940 och fram till 1999. Skriften tog upp frågeställningar som är fortfarande aktuella och relevanta som "Obligatorium vs frivillighet", "Lämpligt arbete" och "Det europeiska samarbetet".

En viktig och omfattande kommentar och genomgång av det 50-åriga samarbetet gjordes av avdelningsdirektör Rune Solberg från Norge. Hans kommentarer tog fasta på (i den tiden) vissa stora principiella sidor av arbetslöshetsförsäkringspolitiken: 1) frivillig eller obligatorisk, 2) det försäkringsbaserade kompensationssystemet och 3) det välfärdsbaserade kompensations-systemet.

Mötet bestod av fem seminarier:

- 1) Dagpenningordningens betydelse av delvis sysselsatta – 1.konsulent Randi Sletnes-Björlo, Arbetsdirektoratet, Norge
- 2) Att arbeta utomlands och utkomstskyddet för arbetslösa – överinspektör Olavi Myllyharju, Social- och hälsovårdsministeriet, Finland
- 3) Sysselsättningen en för äldre/seniorer – vad görs för dem – kontorschef Leif Hansen, Arbetsmarknadsstyrelsen, Danmark
- 4) Rätt till arbetslöshetsersättning för egna företagare – Jóngeir H. Hlinason, Island
- 5) Kompensationsnivåns betydelse i teori och praktik inom arbetslöshetsförsäkringen – Ingvar Liljeroos, ordförande i Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO) i Sverige

Rapportören har nedan presenterat några inlägg med dimensioner som är fortfarande aktuella.

Överinspektör Olavi Myllyharju från social- och hälsovårdsministeriet i Finland behandlade under temat *Att arbeta utomlands och utkomstskyddet för arbetslösa* även situationen för gränsgångare och korttidsanställda. Detta var första gång som gränspendlingsaspekten i vid mening togs upp på de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmötena.

Länderna rapporterade för mötet om arbetslöshetsförsäkringen i respektive land under rapport-perioden 1997–1998. Jonas Bergströms inlägg under rubrik *Det europeiska samarbetet* tog upp frågan om intjänad trygghet mellan länderna. Norden har varit en föregångare när det gäller samarbetet i socialförsäkrings- och trygghetsfrågor.

Generaldirektör *Allan Larsson* från EU-kommissionen höll ett övergripande föredrag "Arbetslöshetsförsäkringen i framtiden – Norden i ett Europa – perspektiv". Allan Larsson var den främsta experten och högsta tjänstemannen i EU-kommissionen för arbetsmarknadspolitik. Allan Larsson hade tidigare varit bl.a. statssekreterare, finansminister och generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen AMS i Sverige. Dessutom hade han länge deltagit i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet både som facklig expert och regeringstjänsteman. Han påpekade i sitt inlägg bl.a. på oförmåga att hantera strukturomvandlingen i länderna och framför allt i samarbete mellan länder. Han berörde även ökade obalanser på arbetsmarknaden. Obalanserna leder till att man har samtidigt hög eller selektiv arbetslöshet och brist på (yrkeskunnig) arbetskraft. Allan Larssons slutbudskap var att Norden kan bidra med mycket när det gäller den europeiska debatten om arbetslöshetsförsäkrings-systemens anpassning till en större europeisk gemensam arbetsmarknad. Den avgörande frågeställningen var enligt Allan Larsson: Hur skall arbetslöshetsförsäkringen samspela med de andra delarna i politiken för att ge det bästa utbytet i form av både trygghet för individen och för flexibiliteten på arbetsmarknaden. Ytterst handlar det om att se till att man får de här systemen att fungera så bra att man kan upprätthålla en så hög ersättningsnivå som möjligt därför att ersättningsnivåerna är slutligen det viktigaste instrumentet för att åstadkomma en jämnare inkomstfördelning. De nordiska länderna uppnådde en större grad av inkomstfördelning än andra länder som t.ex. Storbritannien och Irland som låg sämst till i Västeuropa. Generaldirektör Larsson ansåg till sist att arbetslöshetsförsäkringen är ett instrument som bör förvaltas noga och samtidigt bör man se till att pensionssystemet inte missbrukas. Aktiv arbetsmarknadspolitik bör samspela väl med en tidsenlig arbetslöshetsförsäkringspolitik.

Många inlägg och kommentarer framförda av deltagarna och föreläsarna kan för en stor del anknytas till dagens debatt och obalanser på arbetsmarknaden. Norden hade återhämtat sig från 1990-talets lågkonjunktur och hög arbetslöshet.

Kontorschef *Leif Christian Hansens* inledningsanförande *Sysselsättningen för äldre/seniorer – vad görs för dem?* behandlade en central utmaning för Norden. Arbetskraftens utbud minskar och kommer inte att motsvara arbetskraftsbehovet. Han konkretiserade sitt budskap: år 2009 är det i Danmark 220 000 färre unga och 140 000 flere äldre på arbetsmarknaden. Utsikterna är likadana i de övriga nordiska länderna.

Baltiska ländernas representanter informerade om ländernas arbetslöshetsunderstöd och kommande vägval. Nordiska länder hade också beviljat baltiska länder bidrag för att utveckla sin administration och demokrati. Arbetsförmedlingens datorisering fick materiellt bidrag från Norden. Nordens Fackliga Samorganisation NFS och andra fackliga organisationer gav både ekonomisk och professionell hjälp åt de nya fria baltiska fackföre-

ningarna. Organiseringsgraden var både för löntagare och arbetsgivare dock fortfarande låg och kollektivavtalen var ännu sällsynta.

2. Nordiskt arbetslöshetsförsäkringsmöte i Norge 2001

Arbetslöshetsförsäkringsmötet behandlade utöver traditionella arbetslöshetsförsäkringsfrågor gemensamma utmaningar som

- tillgången på arbetskraft,
- att motverka gången från arbetskraft till pension
- utrymme för aktiv arbetsmarknadspolitik.

Arbetslöshetsförsäkringsmötets program var omfattande och bestod av följande teman:

- Arbetslöshetsförsäkringen i en brytningstid – kontorschef Thomas Mölsted Jörgensen från Danmarks arbetsministerium
- Ändringar på arbetsmarknaden -arbetsmarknadsråd Heikki Räsänen, Arbetsministeriet, Finland

I inlägget framgick bl.a. att individerna byter arbete och ställning på arbetsmarknaden många gånger under sin karriär. Detta ställer nya krav på arbetsförmedlingarnas service. Aktiva åtgärder behövs också för att de arbetslösa tar emot ett arbete och inte stannar i arbetslöshet med tillgång till dagpenning och arbetslöshetsunderstöd.

- Presentation av norska elektroniska lösningar i sakbehandligssystemen – rådgivare Hege A. Voldsdal och rådgivare Grete Mossbakk, Arbetsdirektoratet, Norge

Tre workshops:

- Arbetslöshetsersättningarna i baltiska länder
- Likheter och olikheter i ersättningsnivån och systemet
- Dagpenning och utbildning.

Andra dagen tillägnades bl.a. åt regelverkens tolkningssvårigheter av forskningschef Hege Torp, Institut för samhällsforskning, Norge.

De baltiska länderna presenterade sin verksamhet och arbetslöshetsunderstödssystemen under rubrik: *The unemployment Insurance Systems in the Baltic countries.*

I rapporten ingår en heltäckande rapportering och presentation av arbetslöshetsförsäkringen i respektive land.

Befolkningsutveckling och demografi fick ett stort utrymme i programmet. *Befolknings-utvecklingen och arbetsmarknaden med inledning*

av professor Eskil Wadensjö från Stockholms universitet gav en helhetsbild av befolkningsutvecklingen och arbetsmarknaden för hela Norden. Andelen äldre i befolkningen ökar långsiktigt i våra länder. Samtidigt blir fertiliteten låg och lägre än vad som behövs för en balanserad befolkningstillväxt i Norden. Eskil Wadensjö som är en av Europas främsta experter också när det gäller invandringspolitik och etniska relationer i våra samhällen betonade den andra demografiska förändringens effekter för vår befolkning och samhällspolitik, d.v.s. invandringens betydelse för vår befolkningsutveckling och framtid. Denna process är redan igång i alla nordiska länder och detta blir en utmaning även för arbetslöshetsförsäkringar.

3. Nordiskt arbetslöshetsförsäkringsmöte i Danmark 2003

Mötet hade reserverat en hel dag åt gränspendling och gränsregionalt samarbete i arbetskraftsfrågor.

Gränssamarbetet och gränsregionalt samarbete behandlades månsidigt i fyra workshops under huvudtemat "Myndigheternas samarbete över gränserna och a-kassornas samarbete över gränserna".

Workshop 1:

Jörgen Gyllenblad, AMS-Stockholm och *Sören Nielsen*, AF-Sönderjylland

Regionen har lång erfarenhet av gränsregionalt samarbete och arbetskraftens rörlighet över riksgräns. 6000 personer pendlar mellan Danmark och Sverige var av en del består av danskar som arbetar i Danmark men bor i Sverige. Öresundsregion har varit ett laboratorium för gränspendling och gemensamma trafikpolitiska lösningar. Gränsregionalt samarbete över sundet har använts internationellt som ett positivt exempel och föregångare. Ur detta samarbete har stora brobyggen tagit fart. Tågförbindelserna mellan Skåne och Danmark är täta och bidrar till nya investeringar och pendling.

Samarbetet mellan Danmark och Tyskland omfattar också arbetskraftens gränspendling. I de dansk-tyska gränsregionerna bor på den tyska sidan 450 000 människor och på den danska sidan 250 000. Till arbetskraften hörde 190 000 i Schleswig och 127 000 i Sönderjylland. I regionen fanns sammanlagt 23 000 arbetslösa. Redan 1995 etablerades EURES (European Employment Services) samarbetet mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och mellan arbetsgivar- och arbetstagar-organisationer. Detta var det första officiella samarbetsprojektet mellan ett nordiskt land och Tyskland för gränspendling.

Nästa steg kommer att bli snabbare och tätare tåg- och landsvägförbindelser mellan Danmark och Tyskland och hela Nord-Europa. Hela Norden kommer att dra nytta av goda kommunikationer mellan kontinentala Europa och Norden i ett Europa som allt tydligare blir regionernas Europa.

Mötet koncentrerade sig på substanser som kvalitetsutveckling av kas-sornas service och utbetalning, arbetsförmedlingarnas internettjänster, arbetskraftens mobilitet, dagpenningssystemen och sanktioner och mobilitet. Gränspendling och samarbetet i gränsregionerna hade en stor roll vid mötet. Detta var logiskt eftersom samarbete och mobilitet över gränserna ökar hela tiden. Gränspendling och samarbete med Tyskland, de nya EU-länderna och de ryska närområdena tenderar att öka.

IT/digitala tjänster belystes av två expertföreläsningar. Dagpenningssystemen tillhörde naturligtvis till behandlade diskussionsfrågor. Samma gällde för gränsarbetarnas rättigheter och hinder av olika slag. Nordiska ministerrådet har igång olika projekt med målsättning att avskaffa gränshinder för nordbor och nordiskt samarbete.

Workshop 2:

Arbetsplatsen som case-study – *Janne Hallengren* och *Carsten Mejlvang*, Arbetsdirektoratet, Danmark behandlade digitalisering och i informationsutväxling över de nordiska landsgränserna på arbetslöshetsförsäkrings område.

Workshop 3:

Gränstjänsten i Morokullen – *Kjell Olsén* och *Trond Erik Grundt*, Arbetsförmedlingen Inre Scandinavia, Sverige

Ett gemensamt norsk-svenskt samarbetsprojekt startades 1997, vilket är det första i sitt slag. Projektet gav och ger värdefull information fortfarande om gränspendlingens dynamik och betydelse för gränsområden och Eda kommun i Sverige och Eidskog i Norge. Gränstjänsten var unik. Den var placerad på gränslinje vid riksvägen mellan Arvika och Kongsvinger. Gränstjänsten är både en gemensam arbetsförmedling och rekryteringsmyndighet för det gemensamma gränsområdet. Verksamheten leddes av ett gemensamt gränsråd vilket kan också stimulera och stöda regionens näringsliv och arbetsmarknad. Gränstjänstens verksamhet har gett positiva effekter och signaler långt utanför den aktuella gränsregionen.

Workshop 4:

Labor migration in the Baltic countries – representanter från Estland, Lettland och Litauen.

Representanter för baltiska länder konstaterade att länderna har mycket gemensamt men att skillnaderna är samtidigt märkbara. Under Sovjettiden kunde man inte fritt flytta från de baltiska länderna men numera är de utvandringsländer. Invandringen har huvudsakligen bestått av landsmännens återvandring, men man väntar att arbetskraftsinvandring kommer i gång efter 5–7 år. Undersökningar gjorda i Litauen och Estland visade att en stor del av unga och medborgare i medelåldern var beredda att arbeta en tid utomlands. Representanterna erkände att en risk för över-

stor utvandring av arbetskraft kan bli aktuell. Den skall bekämpas med omskolning och höjning av arbetsdeltagande.

Mötets tredje dag behandlade dagpenning och förvaltning, sanktioner och mobilitet och avslutades med facklig sammanfattning och avslutning.

4. Arbetslöshetsförsäkringsmötet i Island 2005

Mötets stora frågor var utöver arbetslöshetsförsäkringsproblematik

1) EU:s utvidgning för Norden, 2) EU:s utvidgning ur europeisk synvinkel och 3) Konkret samarbete i Eurocity Haparanda Tornedalen

Nordens förhållande till EU och EU:s utvidgning behandlades mångsidigt av *Ole Bondo Christensen*, Danmarks arbetsministerium. I hans presentation berördes i början hur attityderna till en utvidgning av EU och arbetskraftens fria rörlighet från de nya EU länderna såg ut 2005. De nordiska fackföreningarna var rädda för att arbetskraft från Polen och baltiska länder strömmar till Norden i tusental. Så blev det inte, men arbetskraft kom in en annan väg: genom samföretag och underleverantörer. Detta ledde till att arbets- och lönevillkorna kunde inte på ett effektivt sätt kontrolleras av arbetarskyddsmyndigheter och arbetsförmedlingar.

EU:s utvidgning ledde till att EU:s folkmängd ökade i maj 2004 med 75 miljoner människor. Antalet medlemsländer ökades från 15 till 25. De nordiska länderna valde olika vägar när det gällde bruk av övergångsregler för arbetskraftens fria rörlighet. Sverige hade inga övergångsregler. Medborgare i ett annat EU-land hade rätt att vistas i Sverige 6 månader som arbetssökande. Finland och ESS-landet Island införde en övergångsperiod vilket betydde att landet hade rätt till arbetsmarknadsprövning. Danmark och Norge beslöt att medborgarna från de nya EU-länderna kan vistas i landet som arbetssökande 6 månader. Finland och Island var mest restriktiva, Norge och Danmark var relativt öppna. Sverige hade inga övergångsregler eller restriktioner.

EU-utvidgning och dess effekter behandlades också ur europeisk synvinkel av socialrådet Johanna Möllerberg, Sveriges EU-representation i Bryssel. Hennes genomgång av regelverk och EU-medborgarnas och familjemedlemmarnas rättigheter behandlades på ett utmärkt och konkret sätt.

I mötet deltog också samtliga tre Baltiska länder: Estland, Lettland och Litauen.

Konkret lokalt samarbete på arbetsmarknader över gränsen (Samarbete Eurocity Haparanda Tornedalen) av *Marja Ketola* EU/EURES–Car crossborder informerade om konkret samarbete som pågått länge och redan före EU.

Tornedalen var till år 1809 tillsammans med hela Finland en del av Sverige. Efter att Sverige förlorade kriget mot Ryssland drogs den nya i dag gällande gränsen. Den naturliga språk- och kulturgränsen splittrades vilket har påverkat regionen och Nordkalotten stort. Både Norrbotten och Nord-Norge fick en finskspråkig befolkning som syns och hörs fortfarande.

de i dessa regioner. Människorna i dessa regioner fick leva med byråkrati och många hinder. Hindren är inte helt avskaffade ännu.

Samarbetet mellan grannar Haparanda och Torneå har utvecklat sig på många områden. Arbetsförmedlingarna i dessa städer har förmedlat arbetskraft till södra regioner och i mindre utsträckning inom Nordkalottområdet. Marja Ketola presenterade grundligt samsamarbetsorganisationen och arbetsmetoderna av gränsregionalt samarbete och arbetsförmedlingens roll i samsamarbetsprocessen. Samarbetet har omfattat också studiesamarbete när det gällde lokala myndigheters kunskaper av förordning 1408/71. Nordkalottens AMU-center i Övertorneå var ett konkret exempel på arbetsmarknadssamarbete. AMU-centret var avsedd för yrkes- och annan utbildning för arbetslösa bosatta i Nordkalottområdet. Utbildningen betalades av landet som sysselsatte eleven efter kursen.

Nordkalotten bör också ses i ett större internationellt sammanhang. Nordiska ministerrådet och Nordiska Rådet har understött Nordkalottsamarbetet ekonomiskt ända till början av 1990-talet. Verksamheten integrerades mer eller mindre med närområdes samarbete, Östersjösamarbete och Barentsregionen i de arktiska områdena. Arbetsmarknadssamarbetets roll har dock varit minimal tills vidare.

Första dagen innehöll fem workshops:

- Workshop 1. Kompensationsgrad och arbetslöshetsersättning – kontorschef *Thomas Mölstedt Jörgensen*, Arbetsdirektoratet, Danmark och kontorschef *Peter Schönefeld*, Samarbetsorganisationen i Sverige
- Workshop 2. Kontroll och fusk med arbetslöshetsersättning – seniorrådgivare *Hans Holm*, A-etat, Norge och kontorschef *Susanne Baerentzen*, Arbetsdirektoratet, Danmark
- Workshop 3. Presentation av Baltiska ländernas erfarenhet – utvidgningen” av EU av *Jörgen Gyllenblad*, Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkring (IAF) Sverige och *Dr. Boguslavas Gruzevskis*, Institut of Labour and Social Research, Lituanien
- Workshop 4. Aktivering av arbetslösa – kontorschef *Grunde Grinsrud*, A-etat, Norge
- Workshop 5. Studiebesök till arbetsförmedlingen på Akureyri – Direktör *Helena Karsdotter* och rådgivare *Annette Monster*.

Mötesdeltagare i Island år 2005

Mötet visade hur intimt de baltiska länderna är villiga att samarbeta med nordiska länder och bli en partner när det gäller arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågor. Nästa samarbetssteg kan betyda att Nordens samarbete med baltiska länder kommer att utvidgas till ett Östersjösamarbete. Då kommer också Polen och Tyskland att delta i samarbetet..

5. Nordiskt arbetslöshetsförsäkringsmöte i Torshavn, Färöarna 2007

Detta arbetsförsäkringsmöte var historiskt bl.a. för det att utöver de tre baltiska länderna och *deltog nu också Polen* i mötet och svarade för en workshop. Polens befolkning är nästan dubbelt så stor som Nordens sammanlagt. Polen är ett Östersjöland och bro mellan Västeuropa och Ryssland. Att inbjuda Polen till detta möte var av samsamarbetsorganisationen ett viktigt steg med tanke på bl.a. östersjösamarbetets utveckling i det nya Europa i dag och på sikt.

Befolkningsutveckling och demografi hade en stor roll vid mötet. Mötets första dag ingick två föreläsningar: 1) "De nordiska ländernas skillnader i demografi mm." av *Gunnar Wetterberg*, samhällspolitisk chef, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) och "EU – den justerade förordningen 1408" av *Dr. Rob Cornelissen*, The European Commission.

Gunnar Wetterberg behandlade i sitt omfattande inlägg de nordiska ländernas skillnader i demografisk utveckling. Hemmamarknaden, våra löner och våra skatter betalar ungefär 80 % av sysselsättningen i varje enskilt land. Enligt honom tar politiken på sig alltid 20 år innan den upptäcker verkligheten.

Befolkningsstrukturen i samtliga nordiska länder leder till stora problem. Obalanser och omställningar på arbetsmarknaden. Försörjningsbalansen blir negativ. Prognoserna visar att läget år 2020 är värst för Fin-

land i Norden. Island ligger i samma trend medan Danmark och Sverige ligger bättre till. I Norge är den demografiska framtidsbilden positivast i Norden. En stor roll spelar i länderna invandring samt pensions- och seniorpolitik.

Rob Cornelissen från EU-kommissionen gick igenom artiklarnas 42 och 308 EC betydelse för medlemsländerna och den nationella lagstiftningens anpassning till EU:s bestämmelser. Förordningen 1408/71 avser sysselsatta och självsysselsatta EU-medborgare i någon medlemsstat. Enligt honom är det viktigt att vi inte glömmer det viktigaste instrumentet för fri rörlighet inom unionen vilket regleras av 1612/68 baserad på artikel 39 EC. Detta garanterar invandrade arbets-tagare jämställdhet i arbetsförmedling, rekrytering, arbetsmarknadsservice och skattebetalning, rätt till bostad och barnens rätt till skolgång och språkutbildning. Ett nytt direktiv som utvidgar fri rörlighet för tredje lands medborgare bosatta i ett EU-land är på kommande. Rättigheter för en icke- EU-medborgare kommer via arbete också för familjemedlemmar när denna stora reform snart träder i kraft.

EURES är EU- och ESS-ländernas gemensamma arbetsförmedling och informationssystem. EURES bör ge information om arbetstillfällen, arbets- och löneavtal, CV's och information om levnads- och arbetsförhållanden i respektive land. Beträffande gränsarbete finns speciella bestämmelser.

Utsikt från Färöarna 31 maj 2007

Programmet omfattade fem workshops enligt följande.

- Workshop 1: Informationsutbyte och IT:s användning i behandlingsprocesser – ordförande *Janne Hallengren*, kontorschef, Arbetsdirektoratet

- Workshop 2: Arbetslösa och sjukdom – *Marianne Lindmann*, enhetschef, Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige Kristian Heyerdahl, Norge
- Workshop 3: Mera flexibla arbetsformer– försäkringskrav – *Merja Kauhanen*, specialforskare, Löntagarnas Forskningsinstitut, Finland
- Workshop 4: Polens erfarenheter av EU:s medlemskap med hänsyn på arbetsmarknadsområdet *Elizbieta Rozed*, Polen
- Workshop 5: Varför är regelverken olika i nordiska länder för att komma in i försäkringssystem? – *Jongeir Hlinason*, avdelningschef, Arbetsdirektoratet, Island

Polens erfarenheter av EU var intressanta.

Befolkningen är 38 miljoner, arbetslöshetsprocent 13,7. Polska medborgare har varit rörliga: i UK bodde 360 000, i Tyskland 360 000, i Irland 94 000, i Holland 55 000, i Spanien 48 000, i Norge 39 000. Tsekkien 17 000 och i Frankrike 12 000. Yrkesskalan är omfattande från professorer och doktorer till lärare, busschaufförer och industriarbetare. I Tyskland arbetade 230 000 året 2006. I Island arbetade 5000 polacker, i Danmark 7000 i UK, Irland och Norge arbetar uppskattningsvis 150 000 polacker.

Den polska arbetskraften är eftertraktad p.g.a. sin yrkeskunskap och flitighet. Polen har förstklassig metallarbetartradition speciellt inom varvs- och verkstadsindustrin, men också i trädförädlingsindustrin. ABB tillhör världens ledande industrier och har två industrienheter i Polen. Produktiviteten i de polska enheterna är på samma nivå som enheterna i Finland och Sverige. Efter att lågkonjunkturen nådde Väst-Europa hösten 2008 och vintern 2009 har en stor del av polackerna återvänt hem p.g.a. att underleverantörer och byggnadssektorn har sagt upp en stor del av sin arbetsstyrka i många länder.

Arbetslöshetsförsäkringsmötet 2007 visade tydligt att Europa har genomgått en stor politisk, regional och historisk förändring under tioårsperioden 1999–2009. Detta kommer att påverka arbetsmarknadssamarbetet, arbetsraftens rörlighet och kapitalströmmarna.

III. Tankar om den gemensamma nordiska arbetsmarknadens framtid

Samtliga nordiska länder tillhör fortfarande de rikaste länderna globalt och europeiskt mätt. Norden har varit föregångare när det har gällt aktiv arbetsmarknadspolitik i stället för passiva åtgärder. Den nordiska välfärdsmodellen och jämställdhetsprincipen förenar de nordiska rättstater-

na. Nordiska EU-ländernas Danmarks, Finlands och Sveriges möjlighet att profilera sig gemensamt och i vissa frågor även som ett block så som vissa andra länder också har gjort är ytterst begränsade. Dessutom har de nordiska länderna också gjort olika linjeval och nyanser i sina politiska vägval. Men nordiska länder kan också samarbeta med liksinnade länder beroende på arbetsmarknadspolitikens olika aktuella dimensioner. Speciellt viktigt vore detta nu när hela Europa får bekämpa länge mot en hög arbetslöshet och dess långvariga sociala följder.

Den nordiska arbetsmarknaden är väl organiserad jämfört med de flesta länderna och kulturregionerna i världen. Den internationellt sett höga organiseringsprocenten både för löntagare och arbetsgivare är och har varit en styrka och fördel för våra länder. Norden bör också våga markera betydelsen av tre parts samarbete för välfärden och demokratin i internationella organisationer och på andra forum. I baltiska länder är arbetsmarknaden mycket lågt organiserad. De nordiska arbetsmarknadsorganisationerna har understött verksamhet av deras systerorganisationer. Nordiska ministerrådet har också understött myndigheternas verksamhet med rådgivning och ekonomiskt när baltiska länder blev självständiga länder.

Man kan säga att varje generation måste hitta Norden på nytt. Detta gäller också för dagens generation, ungdomar, tjänstemän och arbetsmarknadsorganisationer. Norden bör också hitta sin rätta plats i det Nya Europa. Det kan också bli så att Norge och Island ansluter sig till EU.

Det vore av stor betydelse för Nordens framtid, att Östersjösamarbetet skulle bli permanent och heltäckande. Detta kunde bli möjligt genom att omstrukturera och utveckla det redan existerande organet, Östersjörådet så att arbetsmarknads- och socialpolitik skulle under dess paraply kunna få en stark ställning. Även miljösamarbetet skulle kunna ta nya framsteg. Europa består av regioner. Östersjöregionen är en viktig europeisk region. Den förenar Norden med Tyskland, Polen, Baltikum och Ryssland. Den förenar också många kulturer och handelstraditioner från Hansa-perioden. En aktuell finsk åtgärd av Nordens största rederi är att starta på nytt färjetrafik mellan Finland och Polen. En annan dimension är den nordiska dimensionen som omfattar även de nordliga delarna av Skandinavien, Barentshavet och de ryska Ishavs-områden. Samarbetet i de nordliga regionerna skulle ge positiva marknads- och sysselsättningspolitiska effekter för Nordkalotten och för hela Norden. Ryssland är för Norden en stor utmaning och möjlighet. Mycket beror på demokratins utveckling i Ryssland.

Vi kommer att möta i våra samhällen stora obalanser. Vi kommer att ha samtidigt hög och selektiv arbetslöshet och stor efterfråga på arbetskraft. Den demografiska utvecklingen i alla europeiska länder men också i Nord- och Syd-Amerika och Oceania leder till att "kampen" om arbetskraft hårdnar. Först har efterfrågan omfattat vårdsektorn. Trots att industriarbetet minskar, kommer arbetskraftens selektiva efterfråga att fortsätta inom industrisektorn, logistik och byggnadsbranschen. Samtidigt kommer pensionsfrågan att bli en av de stora samhällspolitiska frågorna också i Norden.

Minskande arbetskraftsresurser kommer att påverka ländernas hållning till arbetskraftens rekrytering till och från ett annat land. En av de stora frågorna som EU och världen får arbeta med blir ansvaret av arbetskraftens utbildning, hälsa och arbetslivskvalitet. Arbetskraftsresurserna kommer att minska p.g.a. *demografisk utveckling*. Av de nordiska länderna är Finlands befolkningsutveckling och försörjningsbalans mest negativ inom de två följande decennier. Samtliga nordiska länder tillhör dock landsgruppen med stora försörjningsbalansproblem nu och på längre sikt. Ryssland har inte heller i Sankt Petersburg-området och i andra områden på västra sidan av Uralbergen numera stora arbetskraftsresurser.

Norden upplever som bäst både hög arbetslöshet och selektiv brist av vissa yrkesgrupper. Arbetskraftsefterfrågan är i dag störst inom vårdsektorn men ökar snabbt inom de närmaste åren inom de flesta sektorerna. Kampen om minskade arbetskraftsreserver kommer att bli hård. Samtidigt påverkar industrienheternas flyttning till länder med lägre arbetskraftskostnader eller till länder närmare växande nya marknader en svår utmaning för de nordiska välfärdsländerna.

När det gäller tvärsektoriellt och tvärfackligt samarbete under nordiska ministerrådet, kan vi bli ännu bättre och effektivare inom många sektorer. Den nordiska nyttan kräver att vi kan undvika dubbelt arbete och att vi kan ta till vara kunskandet som finns i länderna. Samarbetet i arbetslöshetsförsäkringsfrågor har en fungerande och flexibel organisation. De positiva elementerna för samarbetet utgörs av arbetsmarknadsparternas medverkan.

Permanent kommitté, Island september 2008